

ክፍል 2

በአዲስ አበባ በተመረጡ የኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት ማኅበራዊና ተቋማዊ ልማት ላይ የተደረገ ጥናት

2.1. ስለ ኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን ታሪካዊ መረጃ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን /ኢ.ኢ.ተ.ቤ/ ጥንታዊውን ከሆኑና ኦርዮንታል ኦርቶዶክስ በመባል ከሚታወቁት፤ የኬልቄዶንን ጉባኤ ካልተቀበሉ አብያተ ክርስቲያናት አንዷ ናት። እነዚህም የግብፅ ኦርቶዶክስ፤ የሶርያ፤ የአርመንያ የሕንድ ማኅበር ኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት ናቸው።

ሀ. የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ አጭር ቅኝት /C-52/

ከመጽሐፍ ቅዱስ ምንጮች እንደምንረዳው የክርስትና ሃይማኖት ወደ ኢትዮጵያ ከመግባቱ በፊት የአይሁድ እምነት ገብቶ ለረጅም ዘመናት ቆይቷል። ከመረጃ ምንጮችም አንዱ «ኢትዮጵያ እጆችን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋለችን» የሚለው ጥቅስ ነው። /መዝ 67:31/

ስለ ኢትዮጵያና ስለ ኢትዮጵያውያን የሚናገሩ ሌሎች መረጃዎች በመጽሐፍ ቅዱስ በብዙ ቦታች ይገኛሉ። እነዚህም በብሉይ ኪዳን ዘመን ኢትዮጵያውያን የእስራኤል አምላክ የሆነውን አንድ እግዚአብሔርን ያመልኩ እንደነበረ ያስረዳል። /B-19/

ከዚህም በተጨማሪ ኢትዮጵያዊቷ ንግሥተ ሳባ የንጉሥ ሰሎሞንን ጥበብ ለመረዳት ወደ ኢየሩሳሌም መሄዷና የእግዚአብሔር የቃል ኪዳን ታቦት ወደ ኢትዮጵያ መምጣት ኢትዮጵያ ከ982 ቅደመ ልደተ ክርስቶስ ጀምሮ የብሉይ ኪዳንን እምነት ተቀብላ እንደ ነበር በግልጽ ያሳያሉ። /1ኛ ነገሥት 10:1-9//B-20/1
የብሉይ ኪዳን እምነት ወደ ኢትዮጵያ መግባት ከኢየሩሳሌም ውጭ መሰራጨት እንደ ጀመረ ለክርስትና ሃይማኖት ወደ ኢትዮጵያ መግባት አመቺ ሁኔታን ፈጥሯል።

በሠላሳ አራት /34/ ዓመተ ምሕት ለአምልኮ ወደ ኢየሩሳሌም ሄዶ የነበረውና በወንጌላዊው ፊልጶስ የተጠመቀው የኢትዮጵያ ንግሥት ሕንደኤ የገንዘብ ሚኒስትር ክርስትናን ለኢትዮጵያ አስተዋወቀ /ዮሐ.ሥ. 8:26-40/። ይሁንና በመንበረ ጽጵስና ደረጃ የቤተ ክርስቲያን መመሥረትና ሥጋ ወደሙን ማቀበል የተጀመረው በ4ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ነው። ይኸውም ፍሬምናጦስ በእስክንድርያው ፖትርያርክ አትናቴዎስ የመጀመሪያው የኢትዮጵያ ጳጳስ ሆኖ የተሾመበት 330 ዓመተ ምሕረት ነበር። ፍሬምናጦስም ተሾሞ ወዲያው እንደመጣ ወንጌልን መስበክ ሲጀምር ወደ ክርስትና ሃይማኖት የመለሳቸው የመጀመሪያቹ አማኞች ያንጊዜ መንበረ መንግሥታቸውን በአክሱም አድርገው ኢትዮጵያን ያስተዳድሩ የነበሩት አብርሃ ወአጽብሐ ነበሩ። በመሆኑም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የእስክንድርያን ቤተክርስቲያን ፈለግ በመከተል የአፍሪካ ቀንድ ሀገራት የኦርቶዶክስ እምነት ማዕከል ሆነች። የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የኬልቄዶንን ጉባኤ ከማይቀበሉት የኦሪየንታል ኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት አንዷ እንደመሆኗ፡-

1) የጌታችን የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስን ትምህርቱንና ሥራውን ተቀብላ በጥብቅ ትከታተላለች

1/C-52/ Tadesse Tamrat, Church and State in Ethiopia, pp 136-49, also pp 279

/B-19/ Sergew Hable Sellassie, Ancient and Medieval Ethiopia History, 1972 pp 95-96

/B-20/ Kebre Negest /the Glory of kings/ Translated by Migiyel F.Brooks /1995 pp 19-20

2) በሐዋርያትም ሥራና ትምህርት ጸንታ ኖራለች! ትኖራለችም::

3) ቅዱሳን የቤተ ክርስቲያን አባቶች ያደረጓቸውን የሦስቱን ጉባኤያት ውሳኔዎች ትቀበላለች:: እነዚህም ጉባኤያት በ325 ዓ.ም የተደረገው የኒቅያ ጉባኤ፣ በ381 ዓ.ም. የተካሄደው የቀስጥንጥንያ ጉባኤና በ431 ዓ.ም. የተደረገው የኤፌሶን ጉባኤ ናቸው:: የኢ.ኦ.ተ.ቤ ትምህርተ ሃይማኖት እነዚህ ሦስቱ ጉባኤያት ባሳለፉቸው ውሳኔች ላይ የተመሠረተ ነው:: /B-21/

በአራተኛውና በሰባተኛው መቶ ክፍለ ዘመናት መካከል ያለው ጊዜ በቅዱስ ሰላማና /ፍሬምናጦስ/ በዘጠኙ ቅዱሳን ርዳታ ብሉያትና ሐዲሳት በግዕዝ ቋንቋ የተተረጎሙበት፣ ገዳማት የተመሠረቱበት ጊዜ ነበር:: ቅዱስ ያፌድም ቤተክርስቲያኒቱን እስከ አሁን ድህስ ከሌላው ሁሉ ለየት አድርጎ የሚያሳዩለትን ጸዋትወ ዜማን የደረሰውና ያዘጋጀው በዚህ ጊዜ ውስጥ ነበር:: ሆኖም በሰባተኛውና በስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን የእስልምና ሃይማኖት በቀይ ባሕር አካባቢ እየተስፋፋ መምጣቱ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ከቀረው የክርስትና ዓለም ጋር የነበራትን ግንኙነት እያደከመው መጣ:: በዘጠነኛው መቶ ክፍለ ዘመንም የአይሁድ እምነት ተከታይ የነበረችው የፈላሾች ንግሥት ዩዲት ተነስታ በአክሱምና በሌሎችም ቦታዎች በመስፋፋት ላይ በነበረችው ቤተ ክርስቲያን ላይ ታላቅ ጥፋት ብታደርስም በ11ኛውና በ12ኛው መቶ ክፍለ ዘመን በአብያተ ክርስቲያናት ሕንፃ ሥራ ከፍተኛ እርምጃ ሊደረግ ችሏል:: ከፍልፍል ድንጋይ የተሠሩት የላሊበላ አብያተ ክርስቲያናት የተገኙት በዚህ ዘመን ነበር2::

በ1270 ዓ.ም. በጳጳስ አቡነ ተክለሃይማኖት ታላቅ ጥረት ሥልጣን ከዛጄ ሥርወ መንግሥት ወደ ሰሎሞን ሥርወ መንግሥት የተላለፈ ሲሆን ጳጳሩ አባት ስላደረጉት ጥረትም ከሀገሪቱ ገቢ ሲሰው /1/3/ ለቤተክርስቲያኒቱ እንዲሰጥ ተደርጎ ነበር:: ከዚህም በኋላ በ14ኛው መቶ ክፍለ ዘመን አጋማሽ ጠንካራ የሃይማኖት እንቅስቃሴ ተደርጎ የነበረ ሲሆን ከ1434 - 1468 ነግሠው የነበሩት አፄ ዘርዐ ያዕቆብ ለቤተ ክርስቲያኒቷ ሥርዓት መሻሻሎችን አድርገዋል:: /B-22/

በ16ኛው መቶ ክፍለ ዘመን የመጀመሪያው ሩብ ውስጥ ግራኝ መሐመድ ተነስቶ እጅግ በጣም ብዙ አብያተ ክርስቲያናትን ሲያወድም በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ ክርስቲያኖችንም አጥፍቷል:: በዚህም ጊዜ ከመከራው ጽናት የተነሣ አንዳንድ ክርስቲያኖች ወደ እስልምና እምነት ቢገቡም ብዙቹ የኢ.ኦ.ተ.ቤ አማኞች ግን መከራውን በጽናት ተቋቁመው በኦርቶዶክስ እምነታቸው እንደ ጸኑ ኑረዋል:: ይሁንና በጋያሉ እግዚአብሔር ርዳታ ያገኘዜ ከፖርቹጋል መንግሥት ተልከዉ በመጡ ወታደሮች ድጋፍ ከ15 ዓመታት ጥፋት ቢኋላ ግራኝ መሐመድ ድል ሆኗል:: /C-45/ ::

ከዚህ ድል ቢኋላም በ17ኛው መቶ ክፍለ ዘመን በአፄ ሱስንዬስ አማካይነት በኢትዮጵያ እንዲስፋፋ ተሞክሮ የነበረው የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን እምነትም እንደተሞከረው ሳይሆን ቀርቶ በብዙ መሥዋዕትነት የኢ.ኦ.ተ.ቤ እምነትና ሥርዓት ጸንቶ ሊኖር ችሏል::

በ18ኛውና በ19ኛው ምዕት ዓመታትም የሀገራችን አንድነት በመሳፍንት አገዛዝ የመከፋፈል ሁኔታ ባጋጠመው ጊዜ የኢ.ኦ.ተ.ቤ የሀገሪቱ አንድነት ተጠብቆ እንዲኖር የሚያስችል ታላቅ ድርሻ አበርክታለች:: ይህም ሁኔታ ቤተክርስቲያኒቱ በሕዝቡ ዘንድ የአንድነትና የኔነት ምልክት ሆና እንድትታይ አድርጓታል:: አፄ ቴዎድሮስ በ1855 ዓ.ም. መንግሥታዊ ሥልጣን በጨበጡ ጊዜ ሀገሪቱን አንድ ለማድረግ ያነሣሣቸው ዋናው ምክንያት በቤተ ክርስቲያኒቱ ተይዞ የቆየው የአንድነት መንፈስ ነው:: /B-22/

2 /B-21/ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን እምነት ሥርዓተ አምልኮትና ውጭ ግንኙነት /1996/ ገጽ 7-8

/B-22/ AYmro Wondimage grehu and Joachim, Motova, the Ethiopian Orthodox Church (1970) p.8

(C-45) Me Cabe, Jodeph, A Candid History of Jesuit, London, E.nosh, 1913

(B.22)op.cit

በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዘመን /1920 - 1967 መጀመሪያ/ የኢ.ኤ.ተ.ቤ. ከግብጽ ቤተክርስቲያን ቀኖናዊ አገዛዝ ተላቃ ነፃነቷን እንድታገኝ ከፍተኛ ጥረት ተደርጓል። በመሆኑም ከ1921 ዓ.ም. ጀምሮ የኢ.ኤ.ተ.ቤ. ከሊቃውንቶቿ መካከል እየመረጠች ጳጳሳትን እንድትሾምና በእነሱ አመራር እንድትተዳደር ተደርጓል። የመጀመሪያውም ኢትዮጵያዊ ፖትርያርክ ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባስልዮስ በ1951 ዓ.ም. ለመሾም በቅተዋል። በአሁኑ ጊዜ የኢ.ኤ.ተ.ቤ በ5ኛው ፖትርያርክ በብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ጳውሎስ አመራር በቅዱስ ሲኖዶስ እየተዳደረች ትገኛለች። በዚህም አመራር የቤተክርስቲያኒቱ መንፈሳዊና ማኅበራዊ አገልግሎት በሀገር ውስጥ ብቻ ሳይሆን በውጭ ሀገርም በጣም በመስፋፋት ላይ ይገኛል። ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ጳውሎስ ፓትርያርክ ርአስ ሊቀነ ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳስ ዘአክሱም ወእጩ ዘመንበረ ተክለ ሃይማኖት የዓለም አብያተ ክርስቲያናት ፕሬዝደንት የቤተክርስቲያኒቷን አገልግሎት በትምህርትና በሥልጠና ለማራመድና ለማጠናከር ከፍተኛ ቁርጠኝነት የተመላው ርምጃ አሳይተዋል።

ለ/ ቤተክርስቲያኒቱ ለማኅበራዊ አገልግሎት ያላት አሳቢነት

የቤተክርስቲያን መሥራች የሆነው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በመዋዕለ ስብከቱ በሦስት የሕይወት ጉዳዮች ላይ ያተኮር ነበር። እነዚህም ወንጌልን በተለያዩ ምሳሌች ማስተማር፣ በሽተኞችን መፈወስና በአስደናቂ ተአምራቶቹ መታገን ማስነሣት ነበሩ። ከምሳሌቹም አንዱ በፍየሎችና በበጎች መስሎ የተናገረው የጳድቃንና የጋሃኦን ምሳሌ ነበር። /ማቴ 25:31-46/ እናም በዚህ ምሳሌ በፍርድ ቀን ሰዎች ለሰዎች ችግር በሚያሳዩት ድርጊት መሠረት ፍርድ እንደሚያገኙ አስተምሯል። ይኸውም የሰበሰቡት ሀብትና ዕውቀት፣ ያላቸው ዝና እና ያጠራቀሙት ንብረት ምንም አይረዳቸውም። የሚረዳቸው ለተራብ በማብላት፣ ለተጠማ በማጠጣት፣ ለታረዘ በማልበስ፣ እንግዶችን በመቀበል እስረኞችን በመገብዝት የሚፈጽሙት መልካም ሥራቸው ነው። /B-23/

እነዚህ ነገሮች ማንኛውንም ኅብረተሰብ የሚያሳስቡ ቢሆኑም ማናቸውም ሰው ሊፈጽማቸው የሚችሉ ቀላል ተግባራት ናቸው። ብዙ ገንዘብ አይጠይቁም፣ ዘወትር ለምናገኛቸው ሰዎች ቀላል ስብአዊ ርዳታችን መስጠት ነው። እንደምሳሌው እነዚህን ነገሮች የሚፈጽሙ በበጎች ይመሰላሉ። የተራቡትን የተጠሙትን እንግዶችን የታረዙትን የታመሙትን እና የታሰሩትን የማይረዱ በፍየሎች ይመሰላሉ፣ በፍርድ ቀንም ዘለናለማዊ ቅጣት ይፈረድባቸዋል።

በዚህ በኢየሱስ ክርስቶስ ትምህርት ላይ በመመሥረት የኢ.ኤ.ተ.ቤ በኅብረተሰባችን መካከል ለሚኖሩ ድሆች በጣሙን ታስባለች። በስብከቷ፣ በቅዳሴዋ፣ በጽሎቷ፣ ተከታዬቿ ለሰው ልጆች ሁሉ ደጎች ረዳቶችና ለጋሶች እንዲሆኑ ደግሞ ደጋግማ ታስተምራለች። ቤት የሌላቸው፣ የተራቡት፣ የታረዙት፣ ስደተኞች፣ በአጠቃላይ ችግረኞች በእያንዳንዱ የኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ደጃፍ ይገኛሉ። የቤተ ክርስቲያኗን አስተምህሮ የሚያከብሩና የሚታዘዙ ምእመናን ወደ ቤተክርስቲያን ሲሄዱ በየቤተክርስቲያናቸው ደጃፍ ለሚያገኟቸው ለነዚህ ችግረኞች በተቻለ መጠን ሳንቲም፣ ምግብ፣ ልብስ ወዘተ ይሰጣሉ። ከዚህም ሌላ ቤተክርስቲያኒቱ ለችግረኞች ከሥነ ልቡናዊ፣ አእምሮአዊና ማኅበራዊ ጭንቀት መተንፈሻ የሚያገኙበት የመጽናናት ምንጭ ሆናለች፣ ድሆችም ተስፋ ሳይቆርጡ እንዲኖሩ ታበረታታለች።

ሐ/ ለማኅበራዊ፣ ተቋማዊ በእነዚህም አማካይነት ሙዐለ ሕፃናትን እንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶችን ከሊኒኮችን በማሸሸም ኅብረተሰቡን በማገልገል ላይ ናቸው። የምስካዩ ገዙናን መድኃኒዓለም ገዳም ለዚህ ጥሩ ምሳሌ ነው። የታወቀው የተምሮ ማስተማር ሜዘር በዚህ ገዳም የተሸሸመ ነው። (ሩ-24)ልማትና አገልግሎት የማያቋርጥ ጥያቄ

ባለንበት ዘመን ሷላቀርነትን ድል ለማድረግ፣ ድኅነትን ለመቀነስ ብርቱ ጥረት እየተደረገ ባለበት በኢትዮጵያ ማኅበረሰብ ውስጥ ለማኅበራዊ፣ ተቋማዊና አገልግሎቶች ልማት አስፈላጊነት ያለው ጥያቄ ከዓመት ዓመት በመጨመር ላይ ይገኛል። ሷላቀርነትን ለማሸነፍና ድኅነትን ለመቀነስ እየተደረገ ያለውን ጥረት በመጠኑም እንኳን ቢሆን ለማገዝ እንዲቻል በአዲስ አበባና በክልሎች የሚገኙ አንዳንድ የኢ.ኤ.ተ.ቤ. ሰበካ አብያተ ክርስቲያናት ዘመናዊ ትምህርት ቤቶችን፣ የጤና ተቋማትንና የወጣቶች ማኅበራትን አቋቁመዋል። እነዚህም ተቋማት በተቻለ መጠን ኅብረተሰቡን በማገልገል ላይ ይገኛሉ። በጥናቱ ዋና ክፍል በዝርዝር እንደተገለጠው የዚህ ጽሑፍ ትኩረት በአዲስ አበባ በሚገኙ በሦስት አብያተ ክርስቲያናት የልማት እንቅስቃሴና አገልግሎት ላይ የተመሠረተ ነው።

የቤተክርስቲያኒቷ ተከታዮች ቁጥር ከዓመት ዓመት እየጨመረ ስለሚሄድ ያሉት ተቋማት እየተጣበቡ ናቸው። የሰንበት ት/ቤቶች በብዙ ሰበካ አብያተ ክርስቲያናት ተቋቁመዋል፤ እየተቋቋሙም ነው። እንደዕድር፣ ሰንበቴና ጽዋ ማጎበራት ያሉ ተቋማት ተመስርተዋል፤ እየተመሠረቱም ነው። የእያንዳንዱ ሰበካ ቤተክርስቲያን የበላይ ኃላፊ የሆኑት ሰበካ መንፈሳውያን ጉብኤያት ከአባሎቻቸው መካከል እየመረጡ የልማት ማጎበራትንና ኮሚቴዎችን አቋቁመዋል በማቋቋምም ላይ ናቸው። በእነዚህም አማካይነት ሙዐለ ሕፃናትን፣ አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶችን፣ ክሊኒኮችን በማቋቋም ንብረተሰቡን በማገልገል ላይ ናቸው።

የምስካየ ንዙናን መድኃላም ገዳም ለዚህ ጥሩ ምሳሌ ነው። የታወቀው የተምሮ ማስተማር ማጎበር በዚህ ገዳም የተቋቋመ ነው።

ከላይ እንደተመለከተው በእያንዳንዱ ሰበካ ቤተ ክርስቲያን የሚገኙ ምእመናን እየቀረጡ ለሰንበቴና ጽዋ ማጎበራት ያሉ ድርጅቶችን ይመሰርታሉ። ለምሳሌ ያህል የየካ ቅዱስ ሚካኤል ቤተክርስቲያን ምእመናን እያንዳንዱ ከ300-500 አባላት ያሏቸው አሥስራ አምስት ሰንበቴ ማጎበራትን አቋቁመዋል። ሰንበቴ ማጎበር በየቤተክርስቲያናቸው ቅጽረ ግቢ በሰሩት አዳራሽ በወር አንድ ጊዜ የሚሰበሰቡ አባላት ያሉት የሃይማኖት ማጎበር ነው። ይህ ማጎበር ሁለት ዋና ዋና ዓላማዎች አሉት። የመጀመሪያው ዓላማ አባላቱ አንድ ዳቦ በመቀረስና አንድ ጽዋ በመቅመስ በኦርቶዶክሳዊት ሃይማኖት አንድ መሆናቸውን ለመግለጽ ነው። ዳቦውና ጽዋው በየተራ የሚዘጋጁ ነው።

ሁለተኛው ዓላማ ለእያንዳንዱ የሰንበቴ ማጎበር አባል የመቃብር ቦታ ለማስገኘት ነው። /ቤተክርስቲያን በክርስቶስ ላመኑ ሕያዋንም ሙታንም መሰባሰቢያ ናት/፤ አንድ የሰንበቴው ማጎበር አባል ወይም ከቤተሰቡ መካከል አንዱ ሲሞት በዚያ በሰንበቴ ማጎበር የመቃብር ቦታ ይቀበራል። የመቃብር ቦታዎች የሚሰጡት በቤተክርስቲያኑ ሰበካ ጉባኤ ሲሆን በሚሰጠው ቦታ ላይ የሚመለከተው ሰንበቴ ማጎበር መሰብሰቢያ አዳራሽና ፋካዎችን ይሠራል። በፋካዎችም አባላት ወይም ቤተሰቦቻቸው /ልጆች አባትና እናት ብቻ/ ይቀበሩባቸዋል። አስተዋጽኦን በተመለከተ እያንዳንዱ አባል የመግቢያና ወርሐዊ ክፍያን ይከፍላል። ለምሳሌ ያህል በየካ ሚካኤል የደብረ መንክራት አቡነ ተክለሃይማኖት ሰንበቴ ማጎበር በ1990 ዓ.ም. እንደ ገና ሲደራጅ አባል የሆነ ሰው ለመግቢያ 700 ብር የክፈለ ሲሆን በየወሩ ብር 10 ወርሐዊ መዋጮ ይከፍላል። የዚህ ሰንበቴ ማጎበር አዳራሽ ባለአንድ ፎቅ ሲሆን የተሠራው ከአባላት በተሰበሰበ መዋጮ ነው።

የጽዋ ማጎበራት በአንድ አካባቢ የሚኖሩ ጓደኞች የሚመሠርቷቸው ማጎበራት ናቸው። እነዚህ ሰዎች ማጎበራቱን የሚያቋቁሟቸው በእግዚአብሔር ስም፣ በኢየሱስ ክርስቶስ፣ በቅድስት ድንግል ማርያም ወይም በቅዱሳን ስም ነው። ማጎበሩ የሚጠራበት ቅዱስ በዓል በሚውልበት ቀን አባላቱ ተሰብስበው የተዘጋጀውን ምግብና ጽዋ አብረው ይመገባሉ። ምግቡና መጠጡን የሚዘጋጀውም በየተራ ጽዋ እየተመራ በባለተራው አባል ነው። በየወሩ አባላቱ የሚሰበሰቡት በተወሰነ ሰዓት በባለተራው ቤት ሲሆን ስብሰባው በመካከላቸው ያለውን ክርስቲያናዊ የፍቅርና የመግባባት ስንሰለት ያጠናክረዋል።

እነዚህ ማጎበራት ሃይማኖታዊ ብቻ ሳይሆን ማጎበራዊ ጠቀሜታም አላቸው። አባላቱ በደስታም ሆነ በንዝን ጊዜ የገንዘብ፣ የቁሳቁስና የጉልበት አስተዋጽኦ በማድረግ እርስበርስ ይረዳዳሉ። ይህ ዓይነቱ መረዳዳት የተለያዩ ማጎበራዊ ችግሮችን ያቃልላል። ጽዋ ማጎበራት ለማጎበራዊ ኑሮና ግጭቶችን ለመከላከል ጠቃሚዎች በመሆናቸው ማንነትን ይጠብቃሉ። ማጎበራዊ ስምምነትንም ከፍ ከፍ ያደርጋሉ።

/B-26/5

2.2. የቤተ ክርስቲያኒቱን ያለፈ፣ የአሁንና የወደፊት ሚና ወይም ተግባር ማጥናት ስለማስፈለጉ

2.2.1. ሃይማኖታዊ አገልግሎት

ሁሉም የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን የጸሎትና የሥርዓተ ጸሎት ዓይነቶች በምስጢራዊ ቤተ ክርስቲያን አካባቢ ዙሪያ የሚያጠነጥኑ ናቸው። ምስጢራዊ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከመያዙ በፊት በነበረው ምሽት ሐዋርያት በተገኙበት የመሠረተው ዘላለማዊ ሥርዓት ነው። ሥጋ ወደሙ የሚከበረው ለሚቀበሉት ለካህናትና ለምእመናን ታስቦ ነው። ከተቀባዮችም መካከል በዕለቱ የተጠመቁ ሕፃናት፣ ወጣት ወንዶችና ልጃገረዶች፣ ጋብቻቸውን የሚያከብሩ ሙሽሮች በንጽሕና ለመኖር የወሰኑ ባሎችና ሚስቶች፣ ሕሙማን፣ ሽማግሌዎች ይገኙበታል። ስለሆነም ፈጣሪን እያመሰገኑ ሥጋ ወደሙን ለእነዚህ ሁሉ ማቀበል ታላቅ መንፈሳዊ አገልግሎት ነው።

2.2.2. ማኅበራዊ አገልግሎት

የቤተ ክርስቲያኒቷ መሠረታዊ ተልእኮ ለሰው ልጆች መንፈሳዊና ማኅበራዊ አገልግሎቶችን መስጠት ነው። ለዚህም ነው የኢ.ኦ.ተ.ቤ ለዘመናት ያለምንም የዓይማኖት፣ የዘር፣ የጾታ ልዩነት ከሕዝቦች ሁሉ ጋር ተቀራርባ በመሥራት ሰብአዊ ተግባራትን የምትፈጽመው። የ ኢ.ኦ.ተ.ቤ ለማኅበራዊና የኢኮኖሚ ልማት መስፋፋት የራሷን ልዩ አስተዋፅኦ በማድረግ የሀገሪቱን ልማት የምትደግፍ ብሔራዊት ቤተክርስቲያን ናት።

ለዚህም የተቀደሰ ሥራ በልማት ኮሚሽኗ በኩል ከመላው አፍሪካ አብያተ ክርስቲያናት ጉባኤ ፣ ከዓለም አብያተ ክርስቲያናት ምክር ቤት፣ ከኦርቶዶክሳውያንና ሌሎች አብያተ ክርስቲያናት ጋር ድህነትን፣ ድንቁርናንና በሽታን በመዋጋት ረገድ ተባብራ ትሠራለች።

ሀገራችን በድርቅ በተመታችባቸው ጊዜያት ሁሉ ከችግረኞች ጋር በቅርበት በመሥራት በኢትዮጵያ የተለያዩ ክፍሎች በረሃብና በድርቅ የተጉዱ ወገኖችን በመርዳት የራሷን ብርቱ ጥረት አድርጋለች። አሁንም በልማትና ክርስቲያናዊ ተራድኦ ኮሚሽኗ በኩል በዕለት ደራሽና በመልሶ ማቋቋም ዘርፍ ባደረገቻቸው እንቅስቃሴች ጤና ጣቢያችን፣ መንገዶችን፣ ድልድዮችንና ት/ቤቶችን ሠርታለች። በተፈጠሮ አደጋዎች ለተጉዱ ወገኖች የውሃ ጉድጓዶች እንዲቆፈሩላቸው አድርጋለች።

የቤተክርስቲያኒቷ ማኅበራዊ አገልግሎት ጉልቶ የሚታይበት ሌላው መስመር ለሙት ልጆች ማሳደጊያችን ለአረጋውያን መሪያችን በማቋቋምና በመንከባከብ ረገድ ነው። በተፈጥሮ አደጋዎችና በቅርቡም በኤች.አይ.ቪ.ይ ኤድስ ምክንያት ወላጆቻቸውን ያጡ ሕፃናት በሕፃናት ማሳደጊያቹ ምግብ፣ መጠለያ፣ ልብስና ትምህርት እንዲያገኙ ተደርጓል፤ በመደረግም ላይ ይገኛል። በእነዚህ ሕፃናት ማሳደጊያት ተንከባካቢነት ካደጉና ከተማሩ ወጣቶች መካከል ብዙች መልካም ዜጋችና የመንግሥት ሰራተኞች ለመሆን በቅተዋል።

2.2.3. ትምህርታዊ አገልግሎት

የትምህርት ታሪክ፣ ሃይማኖታዊ ተቋማት የትምህርታዊ ሥነ ጽሑፍ ሥርዓት ምንጮች እንደሆኑ ያስረዳል። ይህም ሥርዓት በኢትዮጵያ የግዕዝ ፊደላትን ከመቅረጽና ከማሳደግ ይጀምራል። የታሪክ ቅርሶች ጥናትና ሊቃውንት እንደሚያረጋግጡት በኢትዮጵያ ጽሕፈት የተጀመረው ከክርስቶስ ልደት አንድ ሺህ ዓመት በፊት ጀምሮ ነው። ይሁን እንጂ የጽሕፈት መሠረት የሆኑት የፊደላት አጠቃቀም ሥራ ላይ የዋለው የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን እምነት መስፋፋት ከጀመረበት አንስቶ ነው።

ከእክለም ዘመነ መንግሥት በፊት የሳብያንና የአግኦዝያን ፊደላት በአንድነት ጽሑፍ ላይ ውሰው ነበር። ሆኖም የግዕዝ ቋንቋና ፊደላት በእክለም ዘመነ መንግሥት የበላይነትን ሲያገኙ በሐልቶችና በሌሎች ነገሮች የሚጻፉ ጽሑፎች በግዕዝ ቋንቋና ፊደላት በመጠቀም የትምህርት ሥርዓቷን ማሳደግ ችላለች /B-19/።

4 (B-24) Golden Jubilee of miskaye Hizunan Medhanealem Monastery, thr Journal of the church issued for the Jubilee
5B-25 በየካ ቅድስ ሚካኤል የደብረ መንክራት አቡነ ተክለ ሃይማኖት ሰንበቴ ማኅበር መተዳደሪያ ደንብ 1190
B-26 የደብረ ኤልያስና አካባቢው ተወላጆች መረዳጃ ማኅበር መተዳደሪ ደንብ /በ1997 ዓ.ም ተሽሽሎ የወጣ/

2. ቅዳሴ ቤት:-

ይህ ትምህርት ቤት ዲያቆናትና ቀላውስት የቅዳሴን ዜማ በጥልቀት የሚማሩበት ት/ቤት ነው። የቅዳሴ ትምህርት ሰደድኩላና ደብር ዓባይ በሚል ሁለት የዜማ ዓይነት ተከፍሎ የሚሰጥ ነው።

3. ዜማ ቤት:-

የቤተ ክርስቲያን ሙዚቃ በሰፊው የሚሰጥበት ት/ቤት ዜማ ቤት በመባል ይታወቃል። ዜማ ማለት የቤተክርስቲያን ሙዚቃ ማለት ነው። በታወቀው የዜማ ደራሲ በቅዱስ ያ ሬ ድ እንደተደረሱ የሚነገርላቸው የተለያዩ የዜማ ዓይነቶች አሉ። ከእነዚህም አንዱና ዋናው ድን ነው።

4. ቅኔ ቤት:-

በዚህ ትምህርት ቤት ተማሪች በግዕዝ ቋንቋ ግጥሞችን እንዲገጥሙ ትምህርት ይሰጣቸዋል። ቅኔ፣ የዜማና የግጥም ምጣኔ ያለው በእንግሊዝኛ ናፓይትሪን ከተሰኘው ቃል ጋር ተመሳሳይነት ያለው ነው። በቅኔ ቤት ተማሪዎች የሚማሩት የቅኔ ግጥም መግጠም ብቻ ሳይሆን የግዕዝ ቋንቋን ከሰዋሰዋዊ ሕግጋቱ ጋር ነው። በመሆኑም ቅኔ ማጥናት ወይም መማር የግዕዝን ሥነ ጽሑፍ ለመረዳት ዋና ቁልፍ ነው።

5. መጽሐፍ ቤት:-

ይህ ትምህርት ቤት የብሉይና የሐዲሴ የመጻሕፍተ ሊቃውንትና የመጻሕፍተ መነኮሳት ትርጓሜ የሚጠናበት ት/ቤት ነው። በዚህ ትምህርት ቤት ተማሪች የቤተክርስቲያንን ትውፊት፣ ደግሞ፣ ታሪክና ሕገ ቤተክርስቲያንን በእያንዳንዱ ትርጓሜ አማካይነት ይማራሉ(B-30)። የቤተ ክርስቲያን ት/ቤቶች ጠቀሜታና አስፈላጊነት እንደሚከተለው እስከ 20ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ድረስ የቤተ ክርስቲያን ት/ቤቶች በሀገሪቱ ውስጥ ለሥጋዊም ሆነ ለመንፈሳዊ ትምህርት ብቸኞች የትምህርት ኤጀንሲዎች ሆነው ኖረዋል። ቀላውስትና የሀገሪቱ ሚኒስትሮች የእነዚህ ት/ቤቶች ውጤቶች ነበሩ። የሕግ ባለሙያች፣ ዳኞች፣ ወታደራዊ መኮንኖች፣ ጸሐፊዎች ወዘተ ሥልጠና የሚያገኙት በእነዚህ ት/ቤቶች ወይም በገዳማት ነበርን /B-21/። ከጥቅሱ የምንረዳው የቤተክርስቲያን ትምህርት ቤቶች ለሃይማኖታዊ አገልግሎት ብቻ ሳይሆን ለማንበራዊ፣ ሕጋዊ፣ ፖለቲካዊና ባሕላዊ አገልግሎቶችም አስፈላጊዎች እንደሆኑ ነው።

2.2.4. የኢትዮጵያን ባህላዊ ቅርስ /ውርስ/ ማሳደግና መጠበቅ

ክርስትና በኢትዮጵያ ያለው ንጹሕ ሃይማኖታዊ ይዘት ብቻ ሳይሆን በብሔራዊ ሕይወትም ውስጥ ከፍተኛ ድርሻ አለው። ቤተክርስቲያኗ ሃይማኖታዊ ተቋም ብቻ ሳትሆን፣ ከብዙ መቶ ዓመታት ጀምሮ የሕዝቦች ባሕላዊነት ሥነ መንግሥታዊና ማንበራዊ ሕይወትም ተጠብቆ ያለባት ናት። /C-46/ ። ይህ አባባል በብዙ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን መጻሕፍት ተጠቅሶ እናገኘዋለን ይህም የሚያሳየው ቤተክርስቲያኗ የኢትዮጵያ ባህል ጠባቂም መሆኗን ነው። ይህች ቤተክርስቲያን ከላይ እንደተጠቀሰው የኢትዮጵያን ባህላዊ ቅርስ በመጠበቅና በማሳደግ ከፍተኛ ሚና ተጫውታለች

ከላይ እንደተጠቀሰው የኢ.ኢ.ተ.ቤ የኢትዮጵያ ታሪክ ምንጭ መሆኗ ታምኖበታል። እንደዚህም በመሆኗ ለሥነ ጽሑፍ ዕድገትና ለታሪካዊ ድርጊቶች አመዘጋገብ ይውል ዘንድ ለግእዝ ጽሑፍ መልክና ቅርጽ የሰጠችው ይህችው ሃይማኖታዊ ተቋም ናት። ይህም ቤተክርስቲያን ለሀገር ለመንግሥትና በአጠቃላይ ለሕዝቡ አንድነትና ሰላም ምንያህል አስተዋፅኦ እንዳደረገች ያሳያል። እነዚህ ነገሮች ሁሉ ሊፈጸሙ የቻሉት የዓለም አብዛኛው ሕዝብ በአእምሮአዊ ጨለማ ውስጥ ባለበት ጊዜ ነበር። በዓለም ወረቀት ገና ባልነበረበት ጊዜ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ከፍተኛና በግ ቆዳ የሚዘጋጀውን የብራና ቴክኖሎጂ ከፍፁምነት ደረጃ እያደረሰችና ሀገራዊ የሆነ ቀለምና ብዕርም በማዘጋጀት ትምህርትን እያስፋፋችና ሥነጽሑፍንም እያሳደገች ነበር።

እነዚህ የቤተክርስቲያኒቷ ታሪካዊና ባህላዊ አስተዋፅኦዎች ሁሉ፤ በትምህርት፤ በማኅበራዊ አገልግሎትና ሕዝቡ ትክክለኛ ሕይወትን ይመራ ዘንድ በውስጡ የሥነ ምግባር እሴቶችን በማስረጃ ላበረከተቸው ድርሻ በክርስቲያኖችም ሆነ ክርስቲያን ባልሆኑ ሁሉ ዕውቅና ልታገኝ፤ ከሕዝቡም አክብሮት ሊሰጣት ይገባል።

3. የጥናቱ አቀራረብ አንድምታ

አስበአሁን ድረስ የኢ.አ.ተ.ቤ ታሪክ ባጭሩ ለማኅበረሰቡ ያላት አሳቢነት፤ እያደገ የመጣውን የማኅበራዊ የተቋማት ዕድገትና የአገልግሎት ጥያቄ፤ ያለፈው፤ የአሁኑና የወደፊቱ የቤተክርስቲያኒቱ ሚና ወይም ተግባር በሚገባ ተገልጿል። ገለፃው ቤተክርስቲያኒቱ ለኢትዮጵያ ሕዝብ በአጠቃላይ፤ ለክርስቲያኑ ማኅበረሰብ በተለይ በሃይማኖት፤ በማኅበራዊና በትምህርታዊ አገልግሎቶች ያደረገችውን አስተዋጽኦና የተጫወተችውን ሚና በማያሻማ ሁኔታ ያስቀመጠ ነው። የሀገሪቱን ባህላዊ ቅርሶች በማሳደግና በመጠበቅ ረገድ ያደረገችውም አስተዋጽኦና ሚና በመጠኑ ተገልጿል።

ከእነዚህ ውይይቶችና ገለጻዎች ይህች ታሪካዊት ቤተክርስቲያን በረጅም ታሪኳ የኢትዮጵያን ሕዝብ ሃይማኖታዊ፤ ማኅበራዊ፤ ትምህርታዊና ባህላዊ ፍላጎቶች በማሟላት ረገድ በበቂ ሁኔታ ማገልገሏንና ጥቅም ማስገኘቷን ማንም ሰው መረዳት ይችላል። ከዚህ ከያዝነው መቶ ሺ ክፍለ ዘመን መጀመሪያ በፊት ለአንድ ሺህ ዘጠኝ መቶ ዓመታት ቤተክርስቲያኒቱ የትምህርት ሚኒስቴር ነበረች።

የትምህርቱም ሥርዓት ከላይ እንደተገለፀው ዳኞችን፤ የሕግ ሰዎችን፤ አስተዳዳሪዎችን እና በባህላዊ መድኃኒቶች ሕዝቡን ሲያገለግሉ የኖሩትን የሕክምና ሰዎችን አፍርቷል። የነገሥታት ሕግ በመባል የሚታወቀውና ለኢትዮጵያ ዘመናዊ ሕግ መሠረት የሆነው ፍትሐ ነገሥት የተተረጎመውና በተግባርም ላይ የዋለው በፍትሕ አደባባይ በሚውሉ በቤተክርስቲያኒቷ ሊቃውንት ነበር።

ስለዚህ የኢ.አ.ተ.ቤ ካበረከተቸቸው ከእነዚህ አስተዋፅኦችና ተግባራት አንፃር ጥናቱ የታቀደውና የተመረጡ የኦርቶዶክሳውያን ሰበካ አብያተ ክርስቲያናትን ወቅታዊ ሁኔታ ለመዳሰስ ነው።

3.1. የጥናቱ መጠንና ወሰን

የጥናቱ መጠን በማኅበራዊና ተቋማዊ ዕድገት መሠረትነት የተመረጡ ሦስት አብያተ ክርስቲያናትን ይይዛል። እነዚህ ሦስት አብያተ ክርስቲያናት ከአዲስ አበባ የተመረጡት ለሕዝብ እየሰጧቸው ካሉ ጠቃሚና ተፈላጊ አገልግሎቶች ትምህርት ለመቅሰም ነው።

እነዚህም፡-

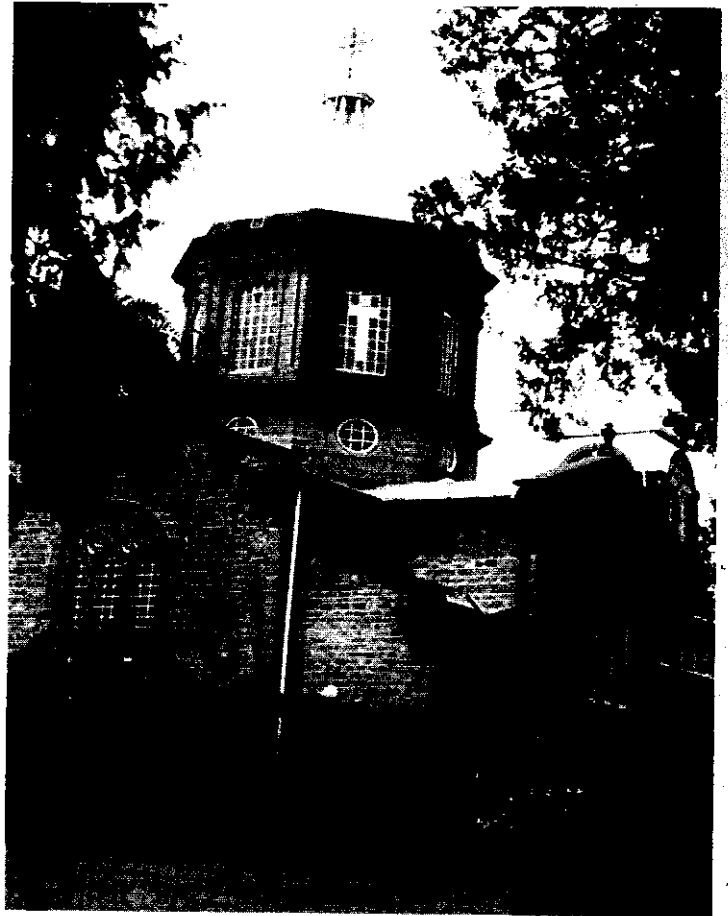
- 1) ምስካየ ገዙናን መድኃኔዓለም ቤተክርስቲያን /ገዳም/
- 2) መንበረ ጸባዖት ቅድስት ሥላሴ ካቴድራል
- 3) ደብረ ኃይለ ቅዱስ ራጉኤል ቤተክርስቲያን ናቸው።

3.2. የምስካየ ገዙናን መድኃኔዓለም ገዳም አጭር ታሪካዊ መሠረት

ባለፉት ዘመናት የኢትዮጵያ መሪዎች የመጀመሪያው ተግባራቸው ሃይማኖታቸውን መጠበቅ ነበር። በ1893 አፄ ምኒልክና እቴጌ ጣይቱ በኢየሩሳሌም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ገዳማት አስተዳዳሪ ለነበሩት ለመምህር ፈቃደ እግዚእ አንድ መመሪያ ሰጡ። ይኸውም የመድኃኔዓለም ቤተክርስቲያን ጽላት በቅድስት ሀገር ለነበረው የዴር ሱልጣን ገዳም ለመንፈሳዊ አገልግሎት ይውል ዘንድ ወደ ኢየሩሳሌም እንዲወስዱት የሚገልጽ መመሪያ ነበር።

ጽላቱም ወደ ኢየሩሳሌም ተወስዶ የፋሽስት ኢጣሊያ ኃይሎች ኢትዮጵያን እስከወረሩበት እስከ 1928 ዓ.ም. በዚያ አገልግሎት ላይ ውሎ ነበር። ከወራሪው ቢጎላ ቀዳማዊ አፄ ኃይለ ሥላሴ ወደ እንግሊዝ አገር በስደት በሄዱና ከንጉሣውያን ቤተሰቦች ጋር እዚያ በቆዩበት ጊዜ በኢየሩሳሌም ያለው የመድኃኔዓለም ጽላት ከአስፈላጊ ንዋየ ቅድሳትና ከአምስት መነክሳት ጋር ወደ እንግሊዝ ሀገር ተላከ። የላኩትም ያንጊዜ በኢየሩሳሌም የነበሩት እጩ ገብረ ጊዮርጊስ /ቢጎላ ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባስልዮስ/ ሲሆኑ ዓላማውም እንደተጠቀሰው በአምስቱ ዓመታት የጣሊያን ወረራ ወቅት /1928 -1933/ በለንደን ይገኙ ለነበሩት ንጉሣውያን ቤተሰቦች መንፈሳዊ አገልግሎት እንዲሰጥበት ነበር።

ወራሪዎች የኢጣሊያ ኃይሎችን አርበኞችን በኃያሉ እግዚአብሔር ርዳታ ድል አድርገው በ1933 ዓ.ም. ከኢትዮጵያ ካስወጧቸውና አፄ ኃይለ ሥላሴም ወደ ኢትዮጵያ ከተመለሱ ቢጎላ ታቦተ ሕጉም ከለንደን ወደ አዲስ አበባ እንዲመጣ ተደረገ። እንደመጣም በቤተ መንግሥት የጸሎት ቤት ውስጥ እንዲቀመጥ ሆነ። በ1934 ዓ.ም. የምስካየ ጎዙናን መድኃኔዓለም ቤተክርስቲያን ከስደት ለተመለሱት የመንፈስ ማጽናኛ እንዲሆን ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ይባል በነበረው አሁን የካቲት 12 በተባለው ሆስፒታል ቅጽረ ግቢ ተሠርቶ የመድኃኔዓለም ጽላትም በዚያ እንዲያርፍ ተደረገ። ከዚያ ቢጎላ የንጉሡ የግል አማካሪ በነበሩት በአባ ሐና ጅማ ኃላፊነት አዳዲስ ዲያቆናትና መነክሳት ተቀጠሩ። እነሱም በዘመነ ስደት በለንደን ይደረግ እንደነበረው ጸሎተ ቅዳሴውንና ሌላውንም አገልግሎት በአማርኛ ማካሄድ ጀመሩ።

ከአምስት ዓመታት ቢጎላ የልዑል ራስ መኮንን ይዞታ የነበረ ከተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት አዋሳኝ የሆነ ቦታ ተመርጦ ለአዲስ የመድኃኔዓለም ቤተክርስቲያን ሥራ ንጉሡ ግንቦት 5 ቀን 1948 ዓ.ም የመሠረት ድንጋይ አስቀመጡ። የአዲሱ ቤተክርስቲያን ሥራም በ1950 ዓ.ም ተፈጽሞ በተጀመረ በሁለት ዓመቱ ግንቦት 5 ቀን 1950 ዓ.ም. ግርማዊ ቀዳማዊ አፄ ኃይለ ሥላሴ ንጉሣውያን ቤተሰቦች ብፁዕ አቡነ ባስልዮስና ሌሎችም ጳጳሳት ሚኒስቴሮችና ጥሪ የተደረገላቸው የክብር እንግዶች በተገኙበት ቅዳሴ ቤቱ ተከበረ። በዚህ ዓይነት የተቋቋመው የምስካየ ጎዙናን መድኃኔዓለም ቤተክርስቲያን በየጊዜው ባቋቋሟቸው የትምህርት የጤናና የወጣቶች ተቋማት ኅብረተሰቡን በአግባቡ በማገልገል ላይ ይገኛል።

ሀ. የምስካየ ጎዙናን መድኃኔዓለም ገዳም ትምህርት ቤት መሸሸምና ዕድገት

ይህ ትምህርት ቤት የተቋቋመው በ1974 ዓ.ም. ነው። ት/ቤቱ የተሠራበትም ቦታ ከመጀመሪያው ጀምሮ የቤተክርስቲያኑ ይዞታ ነበር። ቀደም ሲል የእንጨት ሥራ ይካሄድበት የነበረ ቦታ ሲሆን ነገር ግን ለትምህርት ቅድሚያ በመስጠትና ኅብረተሰቡን በተለያዩ መንገድ ለማገልገል በመጓጓዣ የገዳሙ አስተዳደር መኖሪያ ክፍሎችን በአዲስ መልክ በማደራጀት መማሪያ ክፍሎች እንዲሆኑ መብል ሕፃናት በቤተክርስቲያኑ ስም ከፈተ።

የትምህርት ቤቱ ዓላማ የትምህርት ሚኒስቴር ያወጣውን ሥርዓተ ትምህርት በመከተል ከሃይማኖትና የግብረገብ ትምህርት ጋር በማቀናጀት መደበኛ ትምህርት ለመስጠት ነበር። በ1986 ዓ.ም. በታተመው የቤተክርስቲያኑ መጽሐት በግልጽ እንዳሰፈረው ትምህርት ቤቱ የሙዐለ ሕፃናት ሥራውን የጀመረው አርባ ሕፃናትን በመቀበል ነበር። ጊዜው እየቀጠለ ሲሄድ ግን ት/ቤቱ የትምህርቱን ጥራት እያሻሻለና እያሳደገ በመምጣቱ ዝናው ቤብረተሰቡ ስለታወቀ ብዙ ተማሪ ወደዚህ ገዳም ት/ቤት መጉረፍ ጀመረ በዚህ ዓይነት ሁኔታ የመማሪያ ክፍሎችን ቁጥር መጨመር አስፈላጊ ሆኖ በመገኘቱ ባለሁለት ፎቅ ሕንጻ በማሠራት ት/ቤቱ ወደ መሰሰተኛ ሁለተኛ ደረጃ ክፍ እንዲል ተደርጓል።

ምስካየ ኅዙናን መድኃኔዓለም ቤተክርስቲያን ት/ቤት በሥርዓተ ትምህርቱ መንፈሳዊውንና ዓለማዊውን ትምህርት አጣምሮ በአንድነት በብቃት ለመስጠት ከቀድሞው የቅድስት ሥላሴ ት/ቤት ቀጥሎ የመጀመሪያው ትምህርት ቤት ነው። በዚህም ምክንያት ተፈላጊነት ስለነበረው ተጠቃሚው ኅብረተሰብ እና የተማሪች ቁጥር በአያሌው እየጨመረ ሊሄድ ችሏል።

ስለሆነም እያደገ የመጣውን የማኅበረሰቡን ፍላጎት ለማሟላት የሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት ሕንጻ ማሠሪያ በርካት ያለ ገንዘብ በማስፈለጉ ፕሮጀክት ፕሮፖዛል ተዘጋጅቶ ለጀርመን ፕሮቴስታንት ማዕከላዊ የልማት ድርጅት የገንዘብ አርዳታ ጥያቄ ቀረበ። ድርጅቱም ጥያቄውን በቀና መንፈስ ተቀብሎ ብር 3751000 ስለሰጠ በዚህ ገንዘብ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት ተሠራ። ስለዚህ ገዳሙ በአሁኑ ጊዜ ከመዋዕለ ሕፃናት እስከ መሰናዶ ድረስ ከሁለት ሺህ ለማያንሱ ተማሪዎች ጥራቱን የጠበቀ ትምህርት በመስጠት ላይ ይገኛል። ከትምህርቱ ጥራትም የተነሳ ተማሪች በሁሉም ብሔራዊ ፈተናዎች ከፍተኛ ውጤት እያመጡ ከደረጃ ወደ ደረጃ እያለፉ ስለመጡ የምስካየ ኅዙናን መድኃኔዓለም ት/ቤት በተገልጋዩ ኅብረተሰብ ዘንድ በአዲስ አበባ ከሚገኙ እውቅ ት/ቤቶች አንደ አንዱ ለመቆጠር በቅቷል። በዚህም ምክንያት ትምህርት ቤቱ በአሁኑ ጊዜ ለኅብረተሰቡ እየሰጠ ያለው ትምህርት ገዳሙን ብቻ ሳይሆን የኢትዮጵያን ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያንም የሚያኮራና የሚያስመሰግን ሆኗል።

ለ. ተምሮ ማስተማር ሰንበት ት/ቤት

የምስካየ ኅዙናን ቤተክርስቲያን ከተመሠረተበት ጊዜ ጀምሮ በሚሰጠው መንፈሳዊ አገልግሎት የተፈሪ መኮንን እና የእቴጌ መነን ት/ቤት ተማሪችን በብዛት መሳብ ችሏል። በየሳምንቱ እሁድ ተማሪች በብዛት ወደ ቤተክርስቲያን እየመጡ በመንፈሳዊ አገልግሎቱ ተሳታፊ ከሆኑ በኋላ ብዙቹ በቤተክርስቲያን አንዳንድ ሥራዎች በፈቃደኝነት መሳተፍ ጀመሩ። ከዚህም በተጨማሪ በተማሪዎችና በገዳሙ መካከል አንድነትን መፍጠር የሚችልና የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት የሚሰጥበት ሰንበት ት/ቤት እንዲቋቋም ወጣቶቹ በመጠየቃቸው «ተምሮ ማስተማር» የተባለው ታዋቂው ሰንበት ት/ቤት በ1956ዓ.ም ተመሰረተ።

የተምሮ ማስተማር ማኅበር ከተመሰረተ ጊዜ ጀምሮ ለማኅበሩ አባላትና ለኅብረተሰቡ አስፈላጊ አገልግሎቶችን እየሰጠ ይገኛል። ለአባላቱ የሚሰጠውን አገልግሎት በተመለከተ በየሳምንቱ እሁድ ከአራት ሰዓት ጀምሮ በማኅበሩ አማካይነት እየተጋበዙ የሚመጡ ምሁራን የሃይማኖት ትምህርት እየተሰጠ ወጣቱ ትውልድ የክርስትና ሃይማኖትን በአግባቡ እንዲያውቅና እንዲረዳ እየተደረገ ነው። የትምህርቱ ፕሮግራም ከ1956ዓ.ም ጀምሮ እስከአሁን እየቀጠለ በመሆኑ በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ ወጣቶች ወንዶችም-ሴቶችም የትምህርቱ አገልግሎት ተጠቃሚች ሆነዋል።

ይህ አንጋፋ ማኅበር ለኅብረተሰቡ የሚሰጠውን አገልግሎት በተመለከተም

1. የሙዚቃ ቡድን አቋቁሞ ቡድኑ ያሬዳዊ ዜማን በማጥናት በቤተክርስቲያኑ አገልግሎት በተለይ በቅዳሴ ጊዜ ተሰጥቶ እንዲቀበሉ ከማድረጉም ሌላ ጋብቻቸውን በቤተክርስቲያን የሚፈጽሙ ሙሽሮችን በመዝሙር፣ በክብርና በሽብሽባ በማጀብ ጥሩ መንፈሳዊ አገልግሎት ስለሚሰጥ ብዙ ሙሽሮች ጋብቻቸውን በዚሁ ቤተክርስቲያን እንዲፈጽሙ መስራብ ሆኗል።
2. የድራማና የሥነጽሑፍ ቡድን በማቋቋም ቡድኑ የተለያዩ ድራማችን በማዘጋጀትና በታላላቅ በዓላት ለአካባቢው ኅብረተሰብ በማሳየት ሥነ ጽሑፎችንም በማቅረብ ሃይማኖታዊና ማኅበረሰባዊ እውቀትን በማስፋፋት ላይ ይገኛል።
3. የልማት ኮሚቴ በማቋቋምና በኮሚቴው አማካይነት ፕሮጀክት ፕሮፖዛል ተዘጋጅቶ ለዕርዳታ

ሰጪ ክፍሎች እንዲቀርብ በማድረግ ባገኘው ገቢ በገዳሙ ግቢ ውስጥ የእንጨት ሥራ ድርጅት አቋቁሞ ለገዳሙም ለጎብረተሰቡም አገልግሎት ሰጥቷል፡፡

4. የማኅበሩ አባላት የቤተክርስቲያኒቱን የሞራል እሴቶች ጠብቀው ሕይወታቸውን ግብረገብነት ባልተለየው መንገድ እንዲመሩ የሚከታተል የዲስፕሊን ኮሚቴ አቋቁሟል፡፡ አንዳንድ የማኅበሩ አባላት የግብረገብነት ችግር ሲገጥማቸው ወደ ዲስፕሊን ኮሚቴው ቀርበው መንፈሳዊና ሥነ-ልቦናዊ ምክር በመቀበል በዚህ ረገድ ላጋጠማቸው ችግር መፍትሔ በማግኘት የክርስቲያንን ጎብረተሰብ የሞራል ደረጃ ጠብቀው በማስጠበቅ አርአያነት ያለው ሕይወት እንዲኖሩ አድርጓል፡፡ በአጠቃላይ የምስካየ ኅዙናን ቤተክርስቲያን የተምሮ ማስተማር ሰንበት ት/ቤት ለኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ወጣቶች እንቅስቃሴ በትምህርትም ሆነ በሥራ መስክ ግምባር ቀደም ማጎበር ነው፡፡
- ማኅበሩ ብዙ ገጽታ ያላቸው አዳዲስ መርሐ ግብሮች በማውጣትና ተግባራዊ በማድረግ ለቤተ ክርስቲያኗ ለሀገሪቱ በሞራል የተገነባ አስተማማኝ ተከታይ ትውልድ እንዲኖራት የበኩሉን ድርሻ አበርክቷል፤ በማበርከት ላይም ይገኛል፡፡

ሐ. ቤተ ሆሣዕና ክሊኒክና ሳቦራቶሪ

የምስካየ ኅዙናን መድኃኔዓለም ቤተክርስቲያን ለጎብረተሰቡ አገልግሎት ከሚሰጥባቸው ተቋማት አንዱ ቤተ ሆሣዕና በመባል የሚታወቀው ክሊኒክ ነው፡፡ ይህ ክሊኒክ በ1991ዓ.ም ተከፍቶ ለገዳሙ ካህናት፣ ለትምህርት ቤቱ ተማሪዎችና ለመምህራን፣ በተለይም በሰበካው አካባቢ ለሚገኙ የማኅበረሰብ አባላት የሕክምና አገልግሎት በመስጠት ላይ ይገኛል፡፡ ክሊኒኩ የሚከተሉት ክፍሎች አሉት፡፡

1. የሕፃናት ሕክምና ክፍል
2. የቀዶ ጥገና ክፍል
3. የዓይን ክፍል
4. የማሕፀን ሕክምና ክፍል
5. አጠቃላይ ሳቦራቶሪ

ክሊኒኩ ከተቋቋመ ወዲህ ከአስር ሺህ በላይ ለሆኑ በሽተኞች በሙሉ ወይም በቅናሽ ዋጋ አገልግሎት ሰጥቷል፡፡ የሥራው ርምጃ የሚያበረታታና ፈጣን እድገትን የሚያሳይ ሆኗል፡፡ የገዳሙ አስተዳደርም ባደረገው ጥረት እንደ አልትራ ሳውንድ ያሉ አዳዲስ መሣሪያዎች በእርዳታ ተገኝተው ሥራ ላይ የዋሉ ሲሆን በሀኪሞች አስተሳሰብ ጥራት ያለው አገልግሎት መስጠት ይቻል ዘንድ ተጨማሪ መሣሪያዎች ያስፈልጋሉ፡፡ በምስካየ ኅዙናን ገዳም የታየው ምሳሌያዊ የሥራ ተነሣሽነት በአዲስ አበባና በክልሎች ባሉ አብያተክርስቲያናት እንደምሳሌ ተወስዶ በመደገም ላይ ይገኛል፡፡ የቤተክርስቲያኑ ሥራ ለጎብረተሰብ ችግር ፈጥኖ ምላሽ መስጠት የሚገባ መሆኑን የሚያመለክት ነው፡፡

በትምህርትና በጤና መስክ ማኅበራዊ አገልግሎት ስለመስጠት በምንጋገርበት ጊዜ ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በመዋዕለ ስብከቱ ያደረገውን ማስታወስ ይገባናል፡፡ በአንድ በኩል ሕዝቡን ስለመንግሥተ እግዚያብሔር ሲያስተምር በሌላ በኩል ደግሞ በተለምዶታዊ ሥራው ሕመማንን ይፈውስ ነበር፡፡ እያንዳንዱ ቤተ ክርስቲያን ኢየሱስ ክርስቶስ ለፈጸማቸው ለእነዚህ ሁለት የአገልግሎት መስኮች ትኩረት መስጠት አለበት፡፡ የምስካየ ኅዙናን መድኃኔዓለም ቤተክርስቲያን በዚህ ረገድ ጥሩ ምሳሌ ሆኗል (B - 32)

3.3. የመንበረ ጸባኤት ቅድስት ሥላሴ ካቴድራልና አመሠራረቱ

ኢ.አ.ተ.ቤ በማኅበራዊ አገልግሎት እያደረገች ላለው አስተዋጽኦ ሌላው ምሳሌ በቅድስት ሥላሴ ካቴድራል ተግባራት እየታየ ነው፡፡ ቅድስት ሥላሴ ቤተክርስቲያን በ1883 ዓ.ም የተሠራው በዳግማዊ አፄ ምኒልክ ነበር፡፡ ንጉሡ ቤተክርስቲያኑን አሁን ባለበት ቦታ ያሠሩት አንድ ባሕታዊ በነገሯቸው መሠረት ነው ይባላል፡፡ ባሕታዊው በሕልማቸው ሦስት ነጫጭ ርግቦች በዚያን ቦታ ላይ ሲያርፉ በማየታቸው ርግቦቹ ሥላሴን የሚያመለክቱ እንደሆነ በማመን የሥላሴን ቤተክርስቲያን በዚያ ቦታ ላይ እንዲሠሩ ለንጉሡ ነግረዋቸዋል፡፡ ቤተክርስቲያኑ ከተሠራ በኋላም ባሕታዊው ለንጉሡ በሥላሴ ስም የተቀረፀ ጽላት አስመጥተው እንዲያስገቡ ስለነገሩዋቸው ንጉሡ ይህንኑ ፈፅመዋል፡፡

3.3.2. የካቴድራሉ አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት

ካቴድራሉ ጽ/ቤት የተገኙ መረጃዎች እንደሚገልፁት የመንበረ ፀባአት ቅድሴ ሥላሴ ካቴድራል አንደኛ ደረጃ ት/ቤት የተጀመረው መስከረም 14 ቀን 1955 ዓ.ም በማታው ክፍለ ጊዜ ነበር። ዓላማውም የጥንቱ ቅድስት ሥላሴ መንፈሳዊ ኮሌጅ የ2ኛው ደረጃ ት/ቤት ስለተዘጋ የካቴድራሉን አገልጋዮች ከቤተክርስቲያን አገልግሎት ሳይርቁ በዘመናዊ ትምህርት ለማሰልጠን ታስቦ መሆኑን ታሪኩ ያስረዳል።

ይሁንና በዓመቱ ማለት በ1956 ዓ.ም የት/ቤቱን ዓላማ በማሻሻል በቀኑም ክፍለ ጊዜ ትምህርት እንዲሰጥ በመደረጉ የክፍሉ ደረጃ ከ1ኛ - 4ኛ ክፍል እንዲያድግ ተደረገ ከዚህ በኋላ በየዓመቱ ክፍሉ እያደገ ሄዶ በ1958 ዓ.ም 6ኛ ክፍልን በብሔራዊ ደረጃ ሲያሰፈትን ተማሪቹ ከፍተኛ ውጤት በማግኘታቸው ት/ቤቱ በአካባቢው ኅብረተሰብ ዘንድ ታዋቂነትን አገኘ። ይህም እውቅና የተማሪውን ቁጥር እያሳደገው መጣ። በ1961 ዓ.ም ደግሞ የ8ኛ ክፍልን ብሔራዊ ፈተና የወሰዱ ተማሪችም እንዲሁ የላቀ ውጤት በማምጣታቸው የአካባቢው ኅብረተሰብ በውጤቱ በመርካቱ የገንዘብ አስተዋፅኦ እያደረገ ወደ ሁለተኛ ደረጃ ክፍ እንዲል በማገዙ ት/ቤቱ እየተጠናከረ ሊመጣ ችሏል።

3.3.3. ሁለተኛ ደረጃ፡-

ትምህርት ቤቱ ወደ ሁለተኛ ደረጃ ባደገበት ጊዜ ካቴድራሉ በፈቃደኝነት በነፃ የሚያገለግሉ የውጭ ሀገር መምህራንን 3 ከአሜሪካ፣ 2 ከዴንማርክና 1 ከእንግሊዝ ሀገር አስመጣ። የእነዚህ መምህራን መምጣት ት/ቤቱ ጥራት ያለው ትምህርት በመስጠት እንዲጠናከር አድርጓል።

ካቴድራሉ ለካህናት ማሰልጠኛ ብሎ የጀመረው ት/ቤት ወደ ዘመናዊ ት/ቤት በመለወጥ ብቻ አልተወሰነም። አራት ሚሊዮን ያህል ብር ከተለያዩ ምንጮች በማሰባሰብ ያማረ የተዋበ ባለሁለት ፎቅ ሕንፃ በማሠራት ብፁዕ ወቅዱስ እቡነ ጳውሎስ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ፓትርያርክ ሊቀነ ጳጳሳትና ሌሎች የክብር እንግዶች በተገኙበት ጥቅምት 20 ቀን 1997ዓ.ም አስመርቋል። አሁን የአንደኛና የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት በዚህ ሕንፃ ውስጥ የሚሰጥ ሲሆን ኅብረተሰቡ በትምህርት አሰጣጡ ደስተኛ ስለሆነ በሁለቱም ክፍሎች ልጆቹን በማስተማር ላይ ይገኛል። በሁለቱም ክፍሎች ከአንድ ሺህ አምስት መቶ (1500) ያላነሰ ተማሪ ይገኛል ስለሆነም ካቴድራሉ በዚህ ት/ቤት አማካይነት እጅግ ጠቃሚ ማኅበራዊ አገልግሎት በመስጠት ላይ ይገኛል።

3.3.4 የወጣቶች ማኅበራት

ቀደም ሲል ከተጠቀሰው ካቴድራሉ ምረቃ በኋላ እንደ ሰንበት ት/ቤት ተማሪዎች በካቴድራሉ የሃይማኖት ትምህርት ይከታተሉ የነበሩ ወጣቶች የሥላሴ ማኅበር ተብሎ የሚጠራ አንድ ማኅበር መሠረቱ፤ ይህ ማኅበር ለወንዶች ብቻ የተቋቋመ ነበር። ይሁንና ከጥቂት ዓመታት በኋላ የካቴድራሉ አስተዳደር ወጣት ልጃገረዶችም የራሳቸውን ማኅበር መመሥረት እንዳለባቸው አስፈላጊ ሆኖ ስላገኘው ለጸሎትና ለአምልኮ ወደ ካቴድራሉ የሚመጡ ልጃገረዶችን ሰብስቦ እነርሱም የራሳቸውን ማኅበር እንዲያቋቁሙ አበረታታቸው። በመሆኑም «ማኅበረ ክርስቶስ» በሚል መጠሪያ የሚታወቅ ማኅበር መሠረቱ።

የእነዚህ ማኅበራት አባላት የተሻለ የሃይማኖትና የሥነ ምግባር ትምህርት ማግኘት ሲጀምሩ የቤተ ክርስቲያንን ሕይወት እየወደዱ በመምጣታቸው በተለይም ልጃገረዶች የቤተክርስቲያንን ዜማ በማጥናት በቤተክርስቲያን ውስጥ ከቀርባን በኋላ መዘመር ጀመሩ። ይህም እንደአዲስ ክስተት ታይቶ በካህናቱና በምእመናኑ ዘንድ የሚወደድ ሆኖ ተገኘ።

የእነዚህ ማኅበራት አላማችም የሚከተሉት ነበሩ፡ -

- 1. የክርስትና ሃይማኖትን መሠረታዊ ዓላማች መማርና ማስተማር
- 2. ሰብአዊ ተግባራትን ማካሄድ
- 3. የክርስቲያንን ብሔራዊ ባህል መጠበቅ

4. ወጣት ልጃገረዶች ያለፍርዣት አገልግሎት መስጠት እንዲችሉና ለንብረተሰቡ አገልግሎት የሚያስፈልገውን የሥራ አመራር ሥልጠና እንዲያገኙ ማድረግ ናቸው

ከላይ እንደተጠቀሰው በቅዱስ ጊዜ የወጣት ልጃገረዶች ተሰጥዎ መቀበልና ከቅዱሴም በኋላም ልዩ ልዩ ጣዕመ ዜማችንን ማስማታቸው እንደአዲስ ነገር በመታየቱ ተግባሩ በሌሎችም አብያተ ክርስቲያናት ወጣቶች ተቀስሟል። በመሆኑም የካቴድራሉ ሰንበት ት/ቤት ለንብረተሰቡ ወጣት ክፍል ጠቃሚ የሆኑ ተግባራትን በማስተዋወቅ ረገድ በጣም ከፍተኛ ድርሻ አበርክቷል።

3.3.5 ከፍተኛ ክሊኒክ

የካቴድራሉ ክሊኒክ በቅርቡ የተሠራ ሲሆን የተሠራውም ከካቴድራሉ በተመደበ ገንዘብና የቤተክርስቲያኑ ልጅ ከሆኑት ከክብርት ወ/ሮ እስከዳር ገብረሕይወት በተለገሰ ከፍተኛ የገንዘብ አስተዋፅኦ ነው። ይህ ክሊኒክ በአሁኑ ጊዜ ለባለሙያዎች ተከራይቶ ለካቴድራሉ ገቢ የሚስጥኝ ከመሆኑም ሌላ ለአካባቢው ንብረተሰብ ከፍተኛ አገልግሎት በመስጠት ላይ ነው (B-33)።

3.4 ደብረ ኃይል ቅዱስ ራጉኤል ቤተክርስቲያን

የቀዱስ ራጉኤል ቤተክርስቲያንን ያመሩት የቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ባልተቤት የነበሩት እቴጌ መነን እንደሆኑ ታሪኩ ያስረዳል። ታሪኩ እንደሚያስረዳው ፋሽስት ኢጣሊያ በ1928ዓ.ም ኢትዮጵያን በወረረች ጊዜ እቴጌ መነን በስደት ወደ ውጭ አገር ከመሄዳቸው በፊት በሕይወት ላሉ ኢትዮጵያውያን ከጣሊያን ወረራ ነፃነቷን ካገኘች ወደ ሀገር ቤት ሲመለሱ የቅዱስ ራጉኤልን ቤተክርስቲያን እንደሚያሳንፁ ለእግዚአብሔር ቃል ኪዳን ገብተው ነበር።

ኢትዮጵያ ነፃ እንደወጣች እቴጌ መነን ወደ ኢትዮጵያ ከተመለሱ በኋላ ዛሬ የቅዱስ ራጉኤል ቤተክርስቲያን ያለበትን ቦታ መርካቶ ውስጥ አፈላልገው አገኙና ያዙ። በዚህ መሠረት ግንቦት አንድ ቀን 1944 ዓ.ም ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴና ንጉሣዊያን ቤተሰብ፣ ሚኒስትሮችና ጥሪ የተደረገላቸው የክብር እንግዶች በተገኙበት በብፁዕ አቡነ ባስልዮስ (በኋላ ብፁዕ ወቅዱስ) መሪነት የደብረ አሚን ተክለሃይማኖትና የእንጦጦ ራጉኤል ካህናት ሥርዐተ ጸሎት ካደረሱ በኋላ ግርማዊነታቸው በዚያ እቴጌ መነን በያዙት ቦታ መርካቶ ውስጥ የመሠረት ድንጋይ አኖሩ። ሥራውም ወድያው ተጀምሮ በሁለት ዓመት ውስጥ በመጠናቀቁ መስከረም አንድ ቀን 1948 ዓ.ም ግርማዊ ጃንሆይና ግርማዊት እቴጌ በተገኙበት ሥርዐተ ጸሎት በአዲሱ ቤተክርስቲያን በብፁዕ አቡነ ባስልዮስ ተመርቶና ተካሂዶ ቅዱሴ ቤቱ ተከበረ። በመሆኑም በዚህ ቀን የቅዱስ ራጉኤልን ቤተክርስቲያን የማሠራት የእቴጌ መነን የረጅም ጊዜ ምኞት እውን ሊሆን ቻለ። ከዚያ ጊዜ ጀምሮ በዚህ ቤተ ክርስቲያን ሁልጊዜ ስማቸው በጸሎት ይዘከራል።

3.4.1 የቤተክርስቲያኑ የልማት ተግባራት

የቀዱስ ራጉኤል ቤተክርስቲያን የልማት ተግባራት አንዱ የደርግ መንግሥት ወርሶት በነበረው፣ በኋላ ግን በ1984 ዓ.ም በኢ.ሕ.አ.ዴ.ግ ለቤተክርስቲያኑ በተመለሰው ቦታ ላይ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የመሥራት እቅድ ነበር። በዚህም መሠረት በዚያን ጊዜ የቤተክርስቲያኑ አለቃ የነበሩት መልአክ ኃይል ቃለ ጸድቅ እውነቱ (አሁን ብፁዕ አቡነ አብርሃም) አመራር ሰጪነት የት/ቤቱ ሥራ በግንቦት 1988 ዓ.ም ተጀምሮ በብር 5940500 ወጪ ተሠርቶ በ1991 ዓ.ም በመጠናቀቁ ሐምሌ 6 ቀን ተመረቀ። ባለሦስት ፎቅ የሆነው ይህ የት/ቤት ሕንፃ በቤተክርስቲያኑ በምዕራባዊ ክፍል በኩል የተሠራ ሲሆን 64 ስኩዌር ሜትር ስፋትና 71 ክፍሎች አሉት። ከ71 ክፍሎች ውስጥ 15ቱ የሕንፃውን ወጪ ለመሸፈን ሲባል በሱቅነት የተከራየ ሲሆኑ የቀሩት ማለትም ከ1ኛ ፎቅ ጀምሮ ያሉት መማሪያ ክፍሎች የአስተዳደር ቢሮች ሆነዋል።

ትምህርት ቤቱ በ1992 ዓ.ም በ20 ክፍሎች ዝግጁነት ሲከፈት ከ1 - 8ኛ ክፍል ድረስ 771 ተማሪችን ተቀብሎ 23 መምህራንና 24 የቢሮ ሠራተኞችን ቀጥሮ ሥራውን ጀመረ። አንድ ጊዜ ከተከፈተ በኋላ ከዓመት ዓመት እየተጠናከረ በመሄድ ትኩረቱን በትምህርት ጥረት ላይ አደረገ። ይህም ትኩረት ተማሪዎች በ8ኛ ክፍል ብሔራዊ ፈተና ከፍተኛ ወጤት እያመጡ በብዛት አለፉ። በዚህም ምክንያት ት/ቤቱ በአዲስ አበባ የትምህርት ቢሮና በተገልጋዩ ማህበረሰብ ዘንድ ታዋቂ ሆነ። በመሆኑም በአጭር ጊዜ ውስጥ ት/ቤቱ ወደ ሁለተኛ ደረጃ ተሸጋግሮ በ10ኛ ክፍል ማትሪክ ሲያስፈትን በመሰናዶ ደረጃ ደግሞ ከ11-12 ክፍል ያሉ ተማሪዎችን በማስተማር በመሰናዶ ፈተና ብዙች ተማሪዎች ከ2-4 ነጥብ እያመጡ ዩኒቨርስቲ በመግባት ላይ ይገኛሉ። በአሁኑ ጊዜ አንደኛ ደረጃውም ሆነ ሁለተኛ ደረጃው በአዲስ አበባ ከተማ ውስጥ ታዋቂ ከሆኑት ጥቂት ትምህርት ቤቶች መካከል የማጠቀስ ዋናዋና ነው።

3.6. የጥናቱ ውጤት /ማጠቃለያ/

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ፡ በሙዚቃ፣ በሥነጥበብ፣ በሥነ ሕንፃ፣ በቅርፃ ቅርፅና በአጠቃላይ በኢትዮጵያ የሥልጣኔ አቅጣጫዎች ሁሉ ከፍተኛ ድርሻ አበርክታለች። ሁሉም የውጭ አገር ቱሪስቶች ወደ ኢትዮጵያ የሚመጡት የቤተክርስቲያኒቱን ባህላዊ ቅርሶች ማለትም የአክሱምን ታሪካዊ ቅርሶችና የታቦተ ጽዮንን ማረፊያ ቤተ መቅደስ አስደናቂዎችን የላሊበላ ውቅር አብያተ ክርስቲያናትንና በክርስቲያን ነገሥታት የተሠሩትን የጎንደርን አብያተ መንግሥት፣ በጣና ሐይቅና በሌሎችም ቦታዎች የሚገኙ ጥንታዊያን ገዳማትን ለመጎብኘት ነው።

ይሁንና የቤተክርስቲያኒቱ ሚናና አስተዋጽኦ ባለፈው ጊዜ ብቻ የሚወሰን አይደለም። ዛሬም ቢሆን አገልግሎቷና ተቋማቷ ይፈለጋሉ። ተከታዮቿ ሙዓል ሕፃናትን፣ ትምህርት ቤቶችንና ኮሌጆችን፣ ዩኒቨርሲቲዎችን፣ የጤና ተቋማትን፣ የወጣቶችንና የጎልማሶች ምእመናን ማኅበራትን በተለይም ሕንፃ አብያተ ክርስቲያናትን እንድትሠራላቸው በየጊዜው የሚጠይቁት አገልግሎቷ ተፈላጊ በመሆኑ ነው።

እነዚህን ጥያቄዎች አቅም በፈቀደ መጠን ማሟላት ይቻል ዘንድ አጥቢያ አብያተ ክርስቲያናት፣ የየሀገረ ስብከቱ መንበረ ጽጵስናችና የወረዳ አብያተ ክርስቲያናት ሀገራችን ድህነትን ድንቁርናንና በሽታን ለማስወገድ የምታደርገውን ጥረት ለማግኘት የልማት ተቋማትን እንዲገነቡ፣ መሠረተ ልማቶችን እንዲዘረጉ ጠቅላይ ቤተክህነት በየጊዜው ያበረታታቸዋል።

ከአዲስ አበባ የተመረጡ ሦስቱ አብያተ ክርስቲያናት ማለት ምስካየ ጎዙናን መድኃኔዓለም ገዳም፣ መንበረ ፀባአት ቅድስት ሥላሴ ካቴድራል እና ደብረ ነገሥት ቅዱስ ራጉኤል ቤተክርስቲያን ለአባሎቻቸው ፍላጎቶችና ጥያቄዎች ቀና መልስ በመስጠት የትምህርት የጤናና ሌሎች ተቋማትንም በመገንባት ማኅበራዊ አገልግሎታቸውን በአጥጋቢ ሁኔታ በመወጣት ላይ ይገኛሉ።

ስለዚህ ሌሎች አጥቢያ አብያተ ክርስቲያናት ከእነዚህ ከሦስቱ ትምህርት ቀስመው ተመሳሳይና ከዚህም የበለጠ እንቅስቃሴ እንዲያደርጉ መመካከሪያና መማማሪያ መድረኮች ሊዘጋጁ ይገባል እንላለን።

ምዕራፍ 4

የኢትዮጵያ ዘመን አቆጣጠር

ሁለት ሺህ ዓመተ ምሕረት ምሥጢር

የሐሳብ ዘመን ምንጭና መሠረት የሔኖክና የኩፋሌ መጻሕፍት ናቸው። ምክንያቱም ዓለም በተፈጠረባቸው ሰባቱ ዕለት ዑደት መሠረት በሥራ ሁለቱ ወሮች እያንዳንዳቸው በ30 ቀን፤ አራቱ ወቅቶች እያንዳንዳቸው በ91 ቀን፤ አንዱ ዓመትም በ364 ቀን ተወስኖ ተጽፎ የሚገኘው በእነዚህ መጻሕፍት ስለሆነ ነው። ወይከውን ዓመት ጥንቁቅ መዋዕለ ሠለስተ ምእተ ሰባ ወረቡዕ፡- ማለት ዓመቱም ጠንቅቆ ቢቆጥሩት ሦስት መቶ ሰባ አራት ቀን ይሆናል እንዲል (ሔኖክ 21፤ 49፤ ኩፋሌ 7፤30)።

ዳግመኛም ሔኖክ ከአዳም ጀምሮ እስከ ሰባት ሺህ ዓመት ያለውን ዘመን በዐሥር ሰንበታት ቀምሮ በስምንተኛው ሰንበት ትንቢቱን ከመድኅን ሱባዔውን ከትውልድ አስማምቶ ክርስቶስ የሚወለድበትን ዘመን ለይቶ ትንቢት ተናግሯል። ሱባዔም ቈጥሮአል። በዘመነ ሐዲስም አራቱ ወንጌላውያን ትንቢት የተነገረለት፤ ሱባዔ የተቈጠረለት ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ እነሆ ተወለደ ብለው ጽፈዋል። (ሉቃ.2፤ 7፤ ማቴ.1፤25)

ሐዋርያትም ጌታችን ያደረገውን ተለምራት ያስተማረውን ትምህርት እያስተማሩ ለመላው ዓለም የምሥራች ተናግረዋል። ጌታችን እንደ ጸመም ምእመናን ሁሉ ጸምን እንዲጸሙ፤ ምግባር ትሩፋትም እንዲሠሩ ሥርዓት ሠርተዋል። ቀጥሎም የእስክንድርያ ሊቀ ጳጳሳት የነበረው ቅዱስ ድሜጥሮስ ሐዋርያት ያስተማሩትን ትምህርት በመከተል የአጽዋማትንና የበዓላትን ቀኖና የሚያስረዳ መጽሐፈ ሐሳብን አቃንቶ ጻፈ። የቀጥሩን መጽሐፍ አቃንቶ ጻፈ የተባለበት ምክንያት እንዲህ ነው።

ከዘመነ ሐዋርያት ጀምሮ እርሱ እስክነበረበት ዘመን ድረስ የክርስቲያን ወገኖች ሁሉ የጌታችንን ጸም አርባውን ቀን ከጥምቀት ማግስት ጀምረው እስከ የካቲት 21 ቀን በየዓመቱ ይጸሙ ነበር። ከዚህ በኋላ 31 ቀን ቈይተው ሰሙነ ሕማማትን ይጸሙ የትንሣኤንም በዓል ያክብሩ ነበር። እንዲህ ማድረጋቸውም ቀድሞ በዘመነ ክርስቶስ በወሮች መካከል ካሉት የዕለታት ቁጥር ውስጥ አጽዋማትና በዓላት የተጀመሩበትን ቀን መነሻ ሲፈልጉ ነው። እንደዛሬው ልማድ የታወቁ ዕለታትን ሳይለዩ በሰንበት ሆነ፤ በሥራ ቀን አጽዋማትን ይጸሙ፤ በዓላትን ያክብሩ ነበርና ቅዱስ ድሜጥሮስ ይህን የጸም ሥርዓት አቃንቶ ለመጻፍ እጅግ ይተጋ ነበር።

ስለዚህም በሠርቀ ሌሊትና በሠርቀ መዓልት ለሚውሉት አጽዋማትና በዓላት አቆጣጠር ስሌት አዕማድ የሆኑትን አበቅቴና መጥቅዕን እርሱ እስካለበት ዘመን ድረስ ለማውጣት ብዙ ጥረት አደረገ። የአወጣጡ ሥርዓትም እንዲህ ነው።

ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ እርሱ እስክነበረበት ዘመን ድረስ ያለውን ዓመተ ዓለም ቈጥሮና በንኡስ ቀመር ቀምሮ ከተፈፈው ዓመተ አበቅቴም አንዱን አትቶ /ቀንሶ/ ወንበርን አገኘ። ከወንበርም አበቅቴንና መጥቅዕን አወጣ። ቀጥሎም በዓለ መጥቅዕ የሚውልበትን ቀን ከዕለታት መካከል ፈልጎ ካገኘ በኋላ የዕለተ መጥቅዕን ተውሳክ በመጥቅዑ ላይ ደምሮ መባጃ ሐመርን አገኘ። በመባጃ ሐመርም ጸመ ነነዌ የሚውልበትን ቀን ለይቶ አወቀ። ጸመ ነነዌ በተገኘበት መባጃ ሐመር ላይም ተውሳካትን እየደመረ አጽዋማትና በዓላት ሁሉ የሚውሉበትን ቀን አገኘ። ከዚህ በኋላ የጸመ ነነዌ፤ የጌታችን ጸም፤ የጸመ ሐዋርያት መግቢያ ከሰኞ እንዳይወጣ ሥርዓትን ሠራ። እንዲሁም የበዓላት ቀን ማለት የደብረ ዘይት፤ የሆሣዕና፤ የትንሣኤ፤ የበዓለ ንምሣ ቀን ከእሑድ ለዘለዓለሙ እንዳይወጣ፤ ስቅለት ከዓርብ፤ ርክበ ካህናትና ጸመ ድንኳት ከረቡዕ፤ ዕርገት ከሐሙስ ለዘለዓለም እንዳይወጣ ወሰነ።

እንዲሁም የሰሙኑ ሕማማትን ጾም፣ የትንሣኤን በዓል ከአርባው የጌታችን ጾም ጋር ተያይዘው እንዲጸሙና እንዲከበሩ ወሰነ። ዳግመኛም አጽዋማትና በዓላት ከተወሰነላቸው ቀመር ወደታች እንዳይወርዱ፣ ወደ ላይም እንዳይወጡ የማይናወጽ ሕግን ሠራላቸው። እንዲህ ባያደርግ ኑሮ ይህ ደገኛው ሥርዓቱ ፈርሶ እንደቀድሞው ልማድ አጽዋማቱና በዓላቱ በማንኛውም ቀን በዋሉ ነበር።

ከዚህ በኋላ የአይሁድ አጽዋማትና በዓላት ከክርስቲያኖች አጽዋማትና በዓላት ጋር ለዘለዓለሙ እንዳይገናኙ የቀመርን ሥርዓት ሠራ። በመጨረሻም ቅዱስ ድሜጥሮስ ከአበቅቴና ከመጥቅፅ ጀምሮ እስከ ጥንተ ዮንና ሌሎችንም የቀመር ስልቶች ሁሉ ጽፎ፣ የአጽዋማትና የበዓላትን ኢይወርዳቸውንና ኢየዓርጋቸውን በአንድ ዐቢይ ቀመር ወስኖ በዘመኑ ለነበሩ ሊቃነ ጳጳሳት ሁሉ ላከላቸው። እነርሱም ተቀብለው ሐዋርያት በዲድስቅልያ ካስተማሩት ጋር አንድ ሆኖ ስላገኙት ደስ ብሎአቸው አስተምረውበታል። ቍጥርም ቢሳሳት በእስክንድርያ ሊቀ ጳጳሳት ይስተካከል በሚለው ሐሳብ ተስማምተዋል።

ወአዘዙ ኩሉ ዘስሕተ አበቅቴ ወሐሳበ ይትመራሕ በሊቀ ጳጳሳት ዘእስክንድርያ" እንዲል። ይህንም መጽሐፈ ሐሳብ ቢቻል ክርስቲያን ሁሉ ባይቻል ግን ካህን ሁሉ ሊሚረው ይገባል። ካህን ወመነኮስ ዘኢየሱምር መጽሐፈ ሐሳብ ይከውን ከመ ፈለግ ዘአልቦ ማይ፣ ወከመ ሀገር ዘአልቦ ሰብእ እንዲል።

የዚህ መጽሐፍ ደግነቱ የሚታወቀውም በዐራቱ ማዕዘን ያሉ ምእመናን ሁሉ እንደ አንድ ልብ መካሪ፣ እንደ አንድ ቃል ተናጋሪ ሆነው በአተ ጾምን በአንድ ሰኞ ጀምረው በዓለ ትንሣኤን በአንድ እሑድ ስለሚያከብሩ ነው።

ክፍል 1

የሁለት ሺሕ ዓመተ ምሕረት ምሥጢር

ዓለም ለሁለት ሺሕ ዓመተ ወንጌልን ሰምታለች። "ወይሰበክ ዝ ወንጌለ መንግሥት ውስተ ኩሉ ዓለም ከመ ይኩን ሰምዕ ላዕለ ኩሉ አሕዛብ ወይእተ አሚረ ይበጽሕ ጎልቀት" ማለት ይህ የመንግሥት ወንጌል በዓለም ሁሉ ይሰበካል። ለአሕዛብ ሁሉ ምስክር ይሆንባቸው ዘንድ ያን ጊዜ ፍጻሜ ይመጣል እንዳለ (ማቴ. 24፣ 14)። የኢየሩሳሌም ጥፋትም የዓለም ፍጻሜ ምሳሌ ስለሆነ ጌታችን ለአይሁድ ከተናገረው የመከራ ትንቢት ወደኋለኛው ዘመን ወደ ዓለም ፍጻሜም የሚያመለክት ነው። (ማቴ. 24፣ 21-23) ይሁን እንጂ ሙሉ ፍጻሜ የሚሆነው በዓለሙ መጨረሻ መሆኑን ጌታችን ሲያስረዳ እንዲህ ይላል፡-

ምሳሌዋን ከበለስ እወቁ ጫፍዋ ያቁጠቁጠ ቅጠልዋም የለመለመ እንደሆነ መክር እንደቀረበ ታውቃላችሁ። እንዲሁም ደግሞ እናንተም ይህን ሁሉ ባያችሁ ጊዜ በደጅ እንደቀረበ እወቁ። ይህ ሁሉ እስኪሆን ድረስም ይህች ትውልድ እንዳታልፍ አውነት እላችኋለሁ።" (ማቴ. 24፣ 32-34)

ማሕሌታይ ያፊድም ይህን የጌታችን ቃል ሲተረጉም እንዲህ ይላል፡- "በለስ ዘይቤ፣ ቤተ እስራኤል እሙንቱ ወዐጸደ ወይኑ ክርስቶስ ውእቱ ዬ፣ ዬ፣ ዬ ወእመ በጽሐ ዕድሜሁ ይፌንዎሙ ለመላእክት በቃለ ቀርን" ማለት፡- በለስ የተባሉት የእስራኤል ቤተሰቦች ናቸው። የወይኑ ተክልም ክርስቶስ ነው። ወዮ ወዮው ይብላኝ የሰቆቃና የልቅሶ ቃል ነው። ዘመኑ በደረሰ ጊዜም መላእክቱን ከመለከት ድምፅ ጋር ይልካቸዋል። ተብሎ ምዕራፍ በተባለው መጽሐፍ ተተርጉሟል። ይህ ትውልድ አያልፍም ማለትም እነዮሐንስ ወንጌላዊ የኢየሩሳሌምን ጥፋት ካዩ በኋላ 30 ዓመት ኑረዋልና። ትውልዱ አያልፍም የተባለው በከፊል ተፈጽሟል። ሙሉ ፍጻሜ የሚሆነው ግን በዓለሙ መጨረሻ ነው። የሐሳብ ዘመን መምህራንም ጌታችን ያስተማረውን ትምህርት ዐብነት በማድረግ፡- ከአዳም እስከ 14 ቀመረ ድሜጥሮስ ባለው የዘመናት ቁጥር የወልደ ዕንለመሕያውን መምጣት የምንጠራጠርበት ጊዜ ይሆናል ይላሉ። በዘንትሔዘብ ምጽአተ ወልደ ዕንለመሕያው በዐሠርቱ ወአርባዕቱ አቅማር ዘድሜጥሮስ እንዲል (መርሐ ዕውር)።

ስለቱም እንዲህ ነው፡-

14ቱ ቀመረ ድሜጥሮስ (14X532)=7448 ዓመተ ዓለም ነው፡፡ ከዚሁም ከክርስቶስ ልደት በፊት የነበረው 5500 ዓመት ሲቀነስ 1948 ዓ.ም. ይተርፋል፡፡

በበለስ የተመሰለችው የአስራኤል መንግሥት በ1948 ዓ.ም. እንደ ተቋቋመች የታወቀ ነው፡፡ በዚህ ዘመን ያለው ትውልድ ሳያልፍ ደግሞ ምጽአት እንደሚሆን ከጌታችን ቃል ተረድተናል፡፡ (ማቴ.24፡34) የአንድ ትውልድ ዕድሜም 70 ነው ቢበዛም 80 ዓመት ነው፡፡ (መዝ.89፡10)

ስለዚህ ይህን ሁሉ ባያችሁ ጊዜ በደጅ እንደቀረበ እወቁ ማለት ከደጅ የቆመ ፈጥኖ እንዲገባ ፈጥኖ ይደረጋልና፡፡ ተዘጋጅታችሁ ተቀመጡ ማለት ነው፡፡ (መቴ.24፡33)

አሁን እኛ ያለንበት ሁለተኛው ሺሕ ዓመት ለሰው ልጅ ሁሉ ሕይወት የሚጠቅም ይህን የመሰለ ታላቅ ቁም ነገር ያለበት ምሥጢራዊ ታሪክ የያዘ ነው፡፡ ዳግመኛም የዘለዓለማዊው እግዚአብሔር አብ ልጅ የሆነው ሥግወ ቃል የጌታችን የመድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ልደት በዓል ከሌሎች በዓላት ይልቅ ይበልጥ በዚህ ሁለት ሺሕኛው ዓመት በታላቅ ሥርዓተ አምልኮ በክርስቲያኖች ዘንድ ስለሚከበር ነው፡፡

ከዳግማይ አዳም ከጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ልደት ጀምሮ ቁጥረን ሁለት ሺሕኛ ዓመት ለማክበር ስንነሣ ከቀዳማይ አዳም ጀምሮ የነበሩት በሺሕ የሚቁጠሩ ዓመታት መነሻና መድረሻ የሚሆኑም ሦስት የፀሐይ ጥንታት አሉ፡፡ እነርሱም የሚከተሉት ናቸው፡፡

- ዓለም የተፈጠረበት ዕለተ እሑድ ጥንተ ዕለት ወይም ሐሳብ ሰማይ ወምድር ይባላል፤
- ቀመር የተጀመረበት ዕለተ ሠሉስ ጥንተ ቀመር ይባላል፤
- ብርሃናት የተፈጠሩበት ዕለተ ረቡዕ፤ ጥንተ ዮን፤ አበቅቴ ፀሐይ ወይም ሐሳብ ፀሐይ ይባላል፡፡ ጥንት ማለትም መነሻ፤ መጀመሪያ ማለት ነው፡፡

ይህ ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ እስከ ዛሬ ማለት እስከ ሁለት ሺሕ ዓመተ ሥጋዊ ያለው ዘመን ሲቁጠር በፀሐይ 7ሺሕ 5መቶ ዓመት፤ በጨረቃ 7ሺሕ 7መቶ 29 ዓመት 7 ወር ከ27 ቀን ነው፡፡

ከ7ቱ ሺሕ 5መቶ ዓመተ ፀሐይ 5መቶው የ8ኛው ሺሕ ግማሽ ነውና እርሱን ሺሕ እስኪሞላ ድረስ አቂይተን የሐሳብ ዘመን መምህራን በዓውደ ፀሐይና በሱባዔ እየቁጠሩና እየቀመሩ ከ7ቱ ሺሕ ዓመት የእያንዳንዱን ሺሕ ዓመት መነሻና መድረሻ ቀን ለይተውና አውቀው ከዚያ ያደረሳቸውን አምላክ በማመስገን የእያንዳንዱን ሺሕ ዓመት ፍጻሜ በጸሎትና በምሕላ ያስቡት ነበር፡፡ ከቀዳማይ አዳም ጀምሮ የእያንዳንዱ ሺሕ ዓመት መነሻና መድረሻ የሚሆኑ ዕለታት ሲዘረዝሩም እንዲህ ነው፡፡

1ኛው ሺሕ ከጥንተ ቀመር ከማክሰኞ ተነሥቶ በዕለተ ዓርብ ተፈጽሟል፡፡ 2ኛው ሺሕ ከዕለተ ቀዳም ተነሥቶ በዕለተ ሠሉስ ተፈጽሟል፡፡ 3ኛው ሺሕ ከዕለተ ረቡዕ ተነሥቶ በዕለተ ቀዳም ተፈጽሟል፡፡ 4ኛው ሺሕ ከዕለተ እሑድ ተነሥቶ በዕለተ ረቡዕ ተፈጽሟል፡፡ 5ኛው ሺሕ ከዕለተ ሐሙስ ተነስቶ በዕለተ እሑድ ተፈጽሟል፡፡ 6ኛው ሺሕ ከዕለተ ሰኑይ ተነሥቶ በዕለተ ሐሙስ ተፈጽሟል፡፡ 7ኛው ሺሕ ከዕለተ ዓርብ ተነሥቶ በዕለተ ሰኑይ ተፈጽሟል፡፡ ይህ የ7 ሺሕ ዓመት ዑደት በጥንተ ቀመር በዕለተ ሠሉስ ተጀምሮ በ7ኛው ቀን በዕለተ ሰኑይ መፈጸሙን መምህራኑ በነበራቸው የሐሳብ ዘመን ስሌት ችሎታ አስልተው አውቀውና ተረድተው ለመጭው ትውልድ መዝገበው ያቁዩት ነው፡፡ አሁን እኛ ያለንበት 8ኛው ሺሕ ዓመት ደግሞ ከጥንተ ቀመር ከማክሰኞ ተነሥቶ ለወደፊቱ በዕለተ ዓርብ ገና ይፈጽማል፡፡ ከጥንተ ፍጥረት እስከ ዳግም ምጽአት ላሉት ዓመታት ሁሉ ሥርዓታቸው ይህ ነው፡፡

ከዚህ በላይ እንደተገለጸው ቀደምት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት እያንዳንዱ ሺሕ ዓመት ከሚፈጸምበት ዕለት ላደረሳቸው አምላክ ምስጋና ያቀርቡ እንደነበር እኛም በዕለተ ሠሉስ ከጀመረው ከ8 ኛው ሺሕ 5መቶውን ፈጽመን ወደ 6ኛው መቶ ዓመት መባቻ ላሽጋገረን ለፈጣሪያችን ምስጋና እያቀረብን ተከታዮቹን ዓመታት የሰላምና የጤንነት ዘመን እንዲያደርግልን ዘወትር መጸለይና ምህላንም ማድረስ ይገባል፡፡

ክፍል 2

ሐሳብ ዘመን:-

የሐሳብ ዘመን ትምህርት ባሕረ ሐሳብ ይባላል። ባሕረ ሐሳብ በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ከተዘጋጀው ሥርዓተ ትምህርት አንዱ ክፍል ነው። በአሁኑ ጊዜ ሥርዓተ ትምህርቱ በዕራት ጉባኤያት ተመድቧል። ያውም እንዲህ ነው።

ጉባኤ 1 መጻሕፍተ ብሉይት

ጉባኤ 2 መጻሕፍተ ሐዲሳት

ጉባኤ 3 መጻሕፍተ ሊቃውንት

ጉባኤ 4 መጻሕፍተ መነኮሳት ናቸው።

በጥንት ዘመን ግን የቅኔና የባሕረ ሐሳብ ትምህርት 5ኛ ጉባኤ እንደነበር አበው መምህራን ይናገራሉ። ጥንታዊ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሥርዓተ ትምህርት በተባለ መጽሐፍም የባሕረ ሐሳብ ትምህርት 5 ኛ ጉባኤ እንደነበር ተጽፎ ይገኛል። (ገጽ 216)

ባሕረ ሐሳብ የሚለው ቃል ሐሰብ ቁጠረ ከሚለው ግስ የወጣ ዘመድ ዘር ነው። ስለዚህ ባሕረ ሐሳብ ማለት ቁጥር ያለው ዘመን ወይም ዓመተ ዓለም ማለት ነው። ሐሳብ ባሕር ቢል ግን የዘመን ቁጥር ማለት ነው። ባሕረ ሐሳብ መባሉም የባሕር አዝዋሪቱ፣ መንገዱ፣ ጥልቀቱና ስፋቱ ረዥምና ሰፊ እንደሆነ የባሕረ ሐሳብ ትምህርትም መንገዱና ስፋቱ ልዩ ልዩ በሆነ የአቅማራትና የሰብዕያት ምሥጢር የተዘጋጀ ስለሆነ ነው።

የባሕረ ሐሳብ ትምህርት መርሐ ዕውርና አቡሻህር የተባሉ ሁለት ታላላቅ የቁጥር አርእስቶችን አጠቃልሎ የያዘ ነው። አቡሻህር የተባለው መጽሐፍ ሙዓላ ፀሐይን፣ ምሕዋረ ከዋክብትን፣ የጨረቃ ብርሃን ምልዐትንና ሕጻጽን የሚያስተምር ነው። መጽሐፉ በደራሲው ስም ተሰይሟል። መርሐ ዕውር የተባለው መጽሐፍ ደግሞ የአቅማራትን ምሥጢር የአጽዋማትንና የበዓላትን ሥርዓት የሚያስረዳ ነው።

የትምህርቱ ምንጭ ከእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን ትምህርት ጋር የሚመሳሰል መሆኑ ቢታወቅም እንኳ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የሐሳብ ዘመን ሊቃውንት የምሥራቅ አብያተ ክርስቲያናት ምሁራን ከጻፉዋቸው የቁጥር መጻሕፍት ጋር እያገናዘቡና ልዩ ልዩ ትርጓሜንም እየሰጡ ትምህርቱን ያስፋፉት እንጂ የውጭ ውርስ አይደለም። ከውጭ ለማስረጃነት የሚጠቀሰው የባሕረ ሐሳብ መጽሐፍ ወደ ግእዝ ቋንቋ የተተረጎመውም የደብረ ሊባኖስ መምህር በነበሩት በእጩ ዕንባቆም ትእዛዝ ነው። የተረጎሙትም አባ ሰሊክ ዘደብረ ሊባኖስና የደብረ ብሥራት መምህር አበሞ ናቸው ይባላል። ይህን መጽሐፍ የተረጎሙት እነርሱ መሆናቸውን ለማስረዳትም "ዘደብረ ሊባኖስ ሰሊክ ወዘደብረ ብሥራት አበሞ ለአቡሻህር ተመሰልዎ መጽሐፈ ሐሳብ በተርጉሙ" ማለት፡- የደብረ ሊባኖስ መምህር አባ ሰሊክና የደብረ ብሥራት ሊቅ አበሞ የቁጥር መጽሐፍን በመተርጎም አቡሻህርን መሰሉ ተብሎ ሙያቸውን የሚገልጽ ቅኔ ተደርሶላቸዋል።

የቁጥር መጽሐፉን ባሕረ ሐሳብ፣ መርሐ ዕውር ብለው ሰይመው፣ እያንዳንዱ አራት ዓመትም በዕራቱ ወንጌላውያን ስም እንዲጠራ ወስነው አዲስ ሥርዓት የሠሩትም የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት ናቸው። መርሐ ዕውር ማለት ከድንቁርና ጨለማ ወደ ዕውቀት ብርሃን መርቶ የሚያደርስ ማለት ነው። በባሕረ ሐሳብ ትምህርት ያለው የዘመናት ቁጥርም አንድ ብሎ የሚቁጠረው የአዳምን ዕድሜ መነሻ በማድረግ ነው።

የአዳም ተስፋ:-

እግዚአብሔር አዳምን ፈጥሮና በመንፈስ ቅዱስ አክብሮ የንጉሥነትን፣ የክህነትንና የነቢይነትን ማዕርግ ሰጥቶ ንጉሠ ምድር ሥዩመ እግዚአብሔር ተብሎ በቤተ መንግሥቱ በገነት እንዲኖር ፈቅዶለት ነበር። እርሱ ግን ምድራዊ መንግሥት አንሶት ሰማያዊ መንግሥትን ስለተመኘ ከክብሩ ተዋርዶ ከገነት ወጣ።

ነገር ግን አዳም በሠራው ኃጢአት ተጸጽቶ ንስሐ ስለገባና ካህን እንደመሆኑ መጠንም መሥዋዕት አቅርቦ እግዚአብሔርን ስለሰመነ እግዚአብሔር መሥዋዕቱን ተቀብሎ ልመናውን ሰምቶ እርሱንና ዘሩን ለማዳን እንደሚመጣ ተስፋ ሰጠው። የተስፋውም ቃል እንዲህ ነው። "ወይቤ እግዚአብሔር ለአዳም እነ ሠራዕቱ ላዕለ ዝንቱ ምድር መዓልታት ወዓመታት ከመ ተሀሉ አንተ ውስቴታ ወታንሶሱ እስከ እሙንቱ ዓመታት ወመዓልታት እፌኑ ቃልየ ዘፈጠረተክ ወተዐጸውካ፤ ወይእቲ ዘአውፅአተክ እምነነት፤ ወሶበሂ ወደቀ አንሥአተክ ወይእቲ ካዕበ ዘታድንነክ በተፍጻሜተ ኃምስቱ ዕለት ወመንፈቅ ወሶበ ሰምዐ አዳም ዘንተ ቃለ እም እግዚአብሔር ኃምስተ ዕለተ ወመንፈቀ ኢያእመረ ትርጓሜሃ..... ወእግዚአብሔር በምሕረቱ ላዕለ አዳም አርአያሁ ወአምሳሊሁ ተርጉሞን ሎቱ እስመ ውእቶን ንምሳ ምእት ወኃምስቱ ምእት ዓመታት ከመ ይመጽእ ወያድንኖ ሎቱ ወለዘርዐ" ማለት ፡- መዓልታትንና ዓመታትን በዚህ ምድር ላይ ሠራሁልህ ይኸውም እነርሱ እስኪፈጸሙ ድረስ በምድር ላይ ትኖርና ትመላለስ ዘንድ ነው። የፈጠረችህና የተላለፍካት ከነነት ያወጣችህና በወደቅህም ጊዜ ያነሳችህ ዳግመኛም አምስት ቀን ተኩል ሲፈጸም የምታድንህ ቃሌን አልክልሃለሁ ብሎ እግዚአብሔር ለአዳም ነገረው። አዳምም አምስት ቀን ተኩል የሚለውን ቃል ከእግዚአብሔር ዘንድ በሰማ ጊዜ የእነዚህን ታላላቅ ነገሮች ትርጓሜ ሊያስተውል አልቻለም። ስለዚህም እግዚአብሔር አምስት ቀን ተኩል ማለት አምስት ሺህ አምስት መቶ ዓመታት መሆናቸውን ገልጾ አርአያውና አምሳያው ለሆነው ለአዳም በቸርነቱ ተረጉመለት። ያንጊዜም እርሱንና ዘሩን ለማዳን እንደሚመጣ ተስፋ ሰጠው ። (ትው.ሐ ዘመን ፲፮ 147)

አዳምም ይህን ተስፋ ለልጆቹ ነገረ አስተማረም። ልጆቹም ተስፋው የሚፈጸምበትን ጊዜ ለማወቅ እኩሉ በፀሐይ፣ እኩሉ በጨረቃ፣ እኩሉ በከዋክብት ዘመናትን ይቆጥሩ ትንቢትን ይናገሩ ጀመር። ከእነርሱም መካከል ሱባዔውን የቁጠሩ ትንቢቱን የተናገሩ ሔኖክ፣ ሱቱኤል፣ ዕዝራ፣ ኤርምያስና ዳንኤል ናቸው።

ሰንበተ ሔኖክ-

ሔኖክ ዘመናትን የቁጠረባቸው ትንቢትን የተናገረባቸው ሰንበታት ዐሥር ናቸው። ወርኢኩ ዐሥረ ሰንበታት እምስብዓቱ ማንተመ ዓለም፡- ማለት ከሰባቱ ማንተመ ዓለም ዐሥር ሰንበታትን አየሁ እንዲል አንዱ ማንተም አንድ ሺሕ ዓመት ነው። ሰባቱ ማንተምም ሰባት ሺሕ ዓመት ይሆናል ብለው መተርጉማን ያትታሉ።

ዳግመኛም ሔኖክ የትውልዱን ታሪክ ሲናገር እኔ በመጀመሪያይቱ ሰንበት ሰባተኛ ትውልድ ሆኜ ተወለድሁ ይላል። ይህም ከአዳም ጀምሮ እስከ እርሱ ድረስ ያለውን የትውልድ ሐረግ ቁጥሮ ነው። የሔኖክ ሱባዔ የሚቆጠረው በትውልድ ነው የሚባለውም ስለዚህ ነው።

ሔኖክ አራትና ነቢያት የተናገሩትን ትንቢት የሚፈጽም የእግዚአብሔር ልጅ ከዐሥሩ ሰንበታት በስምንተኛው ሰንበት ወደዚህ ዓለም እንደሚመጣ አስቀድሞ ትንቢት ተናግሯል። ወእምድንረዝ ትክውን ሳምኒት ሰንበት እንተ ጽድቅ፣ ወይትወሀብ ላቲ ሰይፍ ከመ ይትገበር ኩነኔ ጽድቅ ወይትሐነጽ ቤተ ንጉሥ ዐቢይ ለስብሐት እስከ ለዓለም፡- (ሔኖክ 35፡1-19) ስምንተኛይቱ ሰንበት ጽድቅና ኩነኔ የሚታወቅበት ሱባዔ ናት። ሰይፍም ለርስዋ ይሰጣታል ታላቁ ንጉሥ የሚመሰገንበት ቤትም በርስዋ ይሠራል። ምስጋናውም ዘለዓለማዊ ነው ብሏል። ምሥጢሩም እንዲህ ነው።

ለርስዋ ሰይፍ ይሰጣታል፡- ማለት ጽድቅና ኩነኔ የሚታወቅበት ወንጌል ያንጊዜ በዓለም ሁሉ ትሰበካለች ማለት ነው።

የታላቁ ንጉሥ ቤት ይሠራል፡- ማለት ታላቁ ንጉሥ ኢየሱስ ክርስቶስ የሚመሰገንበት ቤተ ክርስቲያን ትሠራለች ማለት ነው።

ምስጋናውም ዘለዓለማዊ ነው ማለት፡- ወንዶችና ሴቶች በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ተሰብስበው ስብሐት ለእግዚአብሔር በሰማያት ወሰላም በምድር እያሉ ዘወትር ያመሰግናሉ ማለት ነው። በጠቅላላው ስምንተኛይቱ ሰንበት ለክርስቲያኖች የተሰጠች ዘመነ ክርስትና ናት ብለው መተርጉማን ያትታሉ።

የሐኖክ ሰንበታት ምሥጢርን ለመረዳት በሰባት በሰባት መቶ ዓመታት ተመድበው ከአንድ እስከ ዐሥር ክፍል የሚቆጠሩትን ሰንበታት ለይቶ ማወቅ ያስፈልጋል። መላው የሐኖክ ሰንበት ሲደመር 7 ሺህ ዓመት ይሆናል። ሰንበት ማለት በዚሁ ገጽ ሱባዔ ማለት ነው። የሐኖክ ሱባዔ የሚቆጠረው በአበው ዕድሜ ነው ነዚያት ሱባዔያቸውን የሚቆጥሩት በዕለት፣ በዓመትና በትውልድ ነው። ስለዚህም የሐኖክ ሱባዔ ሱባዔ ትውልድ ይባላል። (ሐኖክ 35፣2፣ክፍል 91)

ሱባዔ ኤርምያስ፡-

ኤርምያስ ከባቢሎን እንደተመለሰ በፈረሰው ቤተ መቅደስ ውስጥ ገብቶ ሲጸልይ ሳለ እንደሞተ ሆኖ ከቆየ በኋላ በሦስተኛው ቀን ተነሥቶ ፈጣሪያችንን በአንድ ቃል አመስግኑ የአብ የባሕርይ ልጅ ኢየሱስ ክርስቶስን አመስግኑ ከዚህ በኋላ ሰው ሊሆን ሥጋ ሊለብስ ወደዚህ ዓለም ሊመጣ የቀረው ዘመን 333 ሱባዔ ዕለት ነውና እርሱ ወደዚህ ዓለም ይመጣል። ዐሥራ ሁለት ሐዋርያትንም ይመርጣል ብሎ ትንቢት ተናገረ።

ኤርምያስ ሱባዔውን የጀመረበት ትንቢቱን የተናገረበት ራእዩን ያየበት ዘመን ዓለም በተፈጠረ በ5 ሺህ 54 ዓመት ነው። የኤርምያስ ሱባዔ የሚቆጠረው በዕለት ነው። አንዱ ሱባዔ 490 ዕለት ነው። መላው ሱባዔ (490X33) = 163,170 ዕለት ይሆናል። ይህ ወደ ዓመት ሲለወጥ 446 ይሆናል። ቀሪው 1 ዓመት ከ15 ቀን ነው። ይህ በትርፍ ይያዛል እንጂ አይቆጠርም። ትንቢቱ ከተነገረበት ዓመት እስከ ክርስቶስ ልደት ያለው ጊዜ 446 ዓመት መሆኑ በዚህ ይታወቃል።

ኤርምያስ ሱባዔውን የቆጠረበት ዘመን	5054 ዓመት
ትንቢቱ ከተነገረበት ዓመት እስከ ክርስቶስ ልደት ድረስ.....	446 ዓመት
ድምር	5500 ዓመት ይሆናል።

ስለዚህ በተነገረው ትንቢት በተቆጠረው ሱባዔ መሠረት 5500 ዓመት ሲፈጸም ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ መወለዱ በዚህ ይታወቃል። (ተረፈ ኤርምያስ 11፣37፣38,42-48,52፣53)

ሰንበተ ዳንኤል

ዳግመኛም ስለጌታችን ሰው መሆን ጊዜ ወስኖ ሱባዔ ቆጥሮ የተናገረው ዳንኤል ነው። የዳንኤል ሱባዔ የሚቆጠረው በዓመት ነው። ዳንኤል "ሰባው ዘመን በተፈጸመ ጊዜ እጉበኞችሁ" ተብሎ በኤርምያስ የተነገረውን ትንቢት እያስታወሰ ሲጸልይ መልአኩ ገብርኤል በሰው አምሳል ተገልጿ።

እግዚአብሔር ልመሀናን ሰምቷልና እነግርህ ዘንድ መጥቻለሁ። አሁንም ነገሩን መርምሮ ራእዩንም አስተውል ኃጢአት የሚሠረደበትና ቅዱስ ቅዱሳን ጌታችን የባሕርይ ክብሩን ገንዘብ የሚያደርግበት ሰባው ሱባዔ ሊደርስ ሊፈጸም ነው ብለህ ወገኖችህን ቅጠራቸው ብሎታል። (ዳን.9፣22-25, ኤር.29፣10)። ሰባ ሱባዔ አራት መቶ ዘጠና ዓመት ነው። ይህ ከሚጠት እስከ ስቅለት ያለውን ጊዜ ያመለክታል። (ትር. ሕዝ.4፣6) ሰባው ሱባዔ በሦስት ክፍል ይከፈላል። መጀመሪያው ክፍል ሰባት ሱባዔ ነው። ይህ አርባ ዘጠኝ ዓመት ነው። የኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ የተሠራበት ጊዜ ነው።

ሁለተኛው ክፍል ስድሳ ሁለት ሱባዔ ነው። ይህ አራት መቶ ሰላሳ አራት ዓመት ይሆናል። ይህም የኢየሩሳሌም ቤተ መቅደስ ከታደሰበት ጊዜ ጀምሮ ጌታችን ሰው ሆኖ ማስተማር እስከጀመረበት ያለው ጊዜ ነው። ሰባቱ ሱባዔና ስድሳ ሁለት ሱባዔ ሲደመር ስድሳ ዘጠኝ ሱባዔ ይሆናል። ይህ አራት መቶ ሰማንያ ሦስት ዓመት ይሆናል። ጌታችን የተጠመቀበት ጊዜን ያመለክታል። ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ጌታችን ዘመኑ ተፈጸመ የእግዚአብሔር መንግሥት ቀርባለች ንስሐ ግቡ በወንጌል እመኑ እያለ ያስተምር ጀመር። ዘመኑ ተፈጸመ ማለት የተነገረው ትንቢት መፈጸሙን የተቆጠረው ሱባዔ መድረሱን ያመለክታል። (ማር.1፣14 ዳን.9፣25)

ሦስተኛው ክፍል አንድ ሰባዔ ነው። ይህም ሰባት ዓመት ነው። በዚህም እርሱ ጌታ ከብዙ ሰዎች ጋር ለአንድ ሰባዔ ጽኑ ቃል ኪዳን ያደርጋል። በሰባዔው እኩሌታ መስዋዕቱንና ቁርባኑን ያስቀራል ተብሎ የተነገረው ትንቢት መፈጸሙን ያመለክታል። ምክንያቱም ጌታችን የሰው ልጆችን ለማዳን በዚሁ ጊዜ የሞትን ጽዋ ተቀብሎ በኦሪት መስዋዕት ምትክ ራሱን መስዋዕት ስላደረገ ነው። (ዳን.9፡27) ሰባው ሰባዔ ከሚጠት እስከ ስቅለት ያለውን ጊዜ ያመለክታል የተባለውም ስለዚህ ነው። (ትርጓሜ ሕዝቅኤል 4 ፡6 ገጽ 56)

ሐሳብ ዕዝራ ሱቱኤል፡-

ዕዝራ ሱቱኤል በ5000 ዓመተ ዓለም የነበረ ነቢይ ነው። እርሱም በናቡከደነፆር ዘመነ መንግሥት የተቃጠሉትን መጻሕፍት ለመተካት አምስት ጸሐፊዎችን መድቦ በእግዚአብሔር መንፈስ እየተመራ ንባቡን በቃሉ በማስረዳት 94 መጻሕፍትን አጽፎአል። (ዕዝ.14፡44-46)

በእነዚህ መጻሕፍት የተገለጹትን ምስጢር መሠረት በማድረግ ስለ ኀልፈተ ዓለም የገለጸው ትምህርትም እንዲህ ነው። የዚህ ዓለም የሕጻንነቱ ወራት አልፎአል ዘመኑም አርጅቷል። የሚያልፍበት ዘመንም ከዐሥር የተከፈለ ነው። አሁን ከዐሥረኛው ክፍል ደርሷል። የተረፈውም የዐሥሩ ክፍል እኩሌታ ነው ሲል አስረድቷል። (ዕዝ.13፡10-13) ምስጢሩም እንዲህ ነው።

ከዐሥረኛው ክፍል ደርሷል ማለት ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ እርሱ እስከነበረበት ጊዜ ያለውን ዘመን 5000 ዓመት መሆኑን ያመለክታል። የተረፈውም የዐሥሩ ክፍል እኩሌታ ነው ማለት እርሱ ከነበረበት ጊዜ ወዲህ ያለው ዘመን 2500 መሆኑን ያመለክታል። ስለዚህ የሐሳብ ዕዝራ አቆጣጠር ከፍጥረት እስከ ኀልፈተ ዓለም ያለው ዘመን ጠቅላላ ድምር (5000+2500)=7500 ዓመት መሆኑን ያስረዳል ብለው የብሉይና የቁጥር መምህራን ይተረጉማሉ።

ይህም ከቀዳማይ አዳም ጀምሮ አሁን እኛ እስከደረሰንበት እስከ ሁለተኛው ሺህ ዓመተ ሥጋዊ ያለውን የዘመናት ቁጥር በእነዝ ያመለክታል። ስለዚህ በዚህ ዘመን ብዙ ምልክቶች እየታዩና እየተነገሩም ናቸውና ትንቢቱን በቸልተኛነት ልንመለከተው አይገባም።

በጠቅላላው የባሕረ ሐሳብ ትምህርት በቅዱሳት መጻሕፍት የተነገረው ትንቢት የተቆጠረው ሰባዔ የሚፈጸምበትን ጊዜና ዘመን እየለየ የሚያስረዳና የሚያመለክት የጊዜ መስተዋት ነው። እንዲህ መሆኑ ለማስረዳትም የብሉይና የሐሳብ ዘመን መምህራን ዘመኑን በስልሳ ሰንበተ ወንጌላውያን እየሰፈሩና እየቆጠሩ ከኦሪትና ከነቢያትም ብዙ ምስክር እየሰጡ ትውልዱን ከዘመን፣ ትንቢቱን ከመድኃኑ እያስማሙና እየተረጉሙ ባለፈው ዘመን የሆነውንና የሚሆነውን በዝርዝር አስተምረዋል። ያስተምራሉም።

የሰንበተ ወንጌላውያንን ምስጢር ያወቀና የተረዳ የመልክዐ ኢየሱስ ደራሲም ድጎረ ተፈጸመ ሰባዔ ሰንበታት ስሳ (፳) በምጽአትከ ተጎትመ አበሳ፡- ማለት ስሳ ሰንበታት ከተፈጸሙ በኋላ በዳግም ምጽአትህ በደልና ኀጢአት ሁሉ ይደመሰሳል ብሎ የሰንበታትንና የዘመናትን ረቂቅ ምስጢር አስረድቷል። 60 ሰንበታት ማለትም (60 x133)=7980 ዓመት ማለት ነው። ይህም ከሱቱኤል ዕዝራ ሐሳብ የተለየ የዘመናት አቆጣጠር ሥርዓት ነው። ምክንያቱም የሱቱኤል ዕዝራ ሐሳብ የዳግም ምጽአትን ጊዜ ሲያቀርበው የመልክዐ ኢየሱስ ደራሲ ሐሳብ ግን ዘመኑን ያርቀዋልና ነው። ይህም ሕጹጹን ትቶ ወይም ሕጹጹን መልቶ መቀጠር የቅዱሳት መጻሕፍት ልማድ ነው ብሎ የተለያዩትን ሁለቱን የዘመናት ቍጥሮች ማስታረቅ የሚቻል መስሎ ይታያል። (ዘፍ.15፡13፣ ዘፀ.12፡40፣ ገላ.3፡17)

ዘመን ማለት በጎሊና ሲመረመር የጊዜንና የዕድሜን መጠንና ልክ የሚወስን መሆኑን መጽሐፈ ለቡሻህር ያስረዳል። ይህ ዘመን የሚባለው የጊዜ ዕድሜ በስያሜው አጠራር መሠረት ኀላፊ ጊዜ፣ ያሁንና የትንቢት ጊዜ ተብሎ በሦስት ክፍለ ጊዜያት ይከፈላል።

ወፍካራሁስ ለዘመን በውስተ ልብ አርአያ ወሰን ውእቱ ለጊዜ ዕድሜ ወዝንቱስ ጊዜ ዕድሜ ዘስሙ ዘመን ይትከፈል እመንገል ስሙ ገበ ሠለስቱ ክፍል ገበ ዘገለፈ ዘመን፤ ወገበ ዘይመጽእ፤ ወገበ ዘሀሎሂ እንዲል (አቡ.አን 1) ። ከፍጥረት እስከ ዳግም ምጽአት ድረስ ያለው ዘመን ሁሉ በእነዚህ ሦስት ጊዜያት ሰፈርና ሲቁጠር ይኖራል። ያለፈውንና የሚመጣውን ዘመን ቁጥሮና ሰፍሮ መረዳትና ማስረዳት እንደሚገባ ሲያስረዳም አራት ዘዳግም ምዕራፍ 4 ቁጥር 32 እንዲህ ይላል። ተሰአሉ ዘቀዲሙ መዋዕለ ዘኮነ እምቅድሜክሙ እምአመ ፈጠሮ እግዚአብሔር ለዕንሰ እመሕያው ዲበ ምድር እምአጽናፈ ሰማይ እስከ አጽናፈ ሰማይ ለእመ ኮነ ከመ ዝንቱ ነገር፡- ማለት እግዚአብሔር ሰውን በምድር ላይ ከፈጠረው ጀምሮ ከሰማይ ዳር እስከ ዳርቻዋ ድረስ ከቶ እንዲህ ያለ ታላቅ ነገር ወይም እንደርሱ ያለ ተሰምቶ እንደሆነ ከእናንተ በፊት የነበረውን የቀደመውን ዘመን ጠይቃችሁ ተረዱ ማለት ነው።

እንዲሁም ነቢዩ ዳዊት የቀድሞውን ዘመንና ዓመተ ዓለምን እያሰብሁና እየተናገርሁ ከልቤ ጋር ተጨዋወትሁ። ነፍሴንም አነቃቃት ነበር እያለ ያለፈውን ዘመን በማስታወስ ይጸልይ ነበር። ወንለይኩ መዋዕለ ትካት፤ ተዘከርኩ ዓመተ ዓለም ወአንበብኩ፤ ሌሊተ ተዛዋዕኩ ምስለ ልብዩ፤ ወአንቃሕክዋ ለነፍሱየ እንዲል (መዝ.76፤5) የሐሳበ ዘመን መምህራንም የዘመን ወይም የጊዜን አቁጣጠር ሥርዓት ዓመተ ዓለም ብለው የሰየሙት ይህን መሠረት በማድረግ ነው።

ኢዮቤላትና ሱባዕያት፡-

ከፍጥረት እስከ ፀአተ እሥራኤል ድረስ የነበረው ዘመን ሁሉ በኢዮቤልና በሱባዔ የተቁጠረ ነው። የእያንዳንዱ ዓመት ቀን የተቆጠረውም 364 ቀን ባለው የፀሐይ ዓመት ነው። ዓመቱ በሱባዔ ሲቀመርም 52 ሱባዔ ይሆናል። የሱባዕያቱ ሥርዓትም በልዩ ልዩ ክፍል የተመደበ ነው። ያውም ሰባተኛው ዕለት፤ ሰባተኛው ዓመት፤ ጎምሳኛው የኢዮቤል ዓመት ነው።

ሰባተኛው ዕለት

ሰባተኛው ዕለት ማለት ከሳምንቱ ዕለታት ሰባተኛ የሆነው ቀዳም ሰንበት ነው። እርሱም ከመደበኛው ሥራ የሚታረፍበት በእግዚአብሔር የተመረጠ የዕረፍት ቀን ነው። በእግዚአብሔርና በእሥራኤል ልጆች መካከልም ዘላለማዊ የቃል ኪዳን ምልክት ሆኖ ጸንቶ ይኖራል። (ዘፀ.31፤16-17)

በየሳምንቱ ሃያ አራት ሰዓት ሙሉ ሰንበትን የማክበር ታሪክም የእሥራኤል ሕዝብ ከግብጽ ከወጡ በኋላ በሁለተኛው ወር በሲና ምድረ በዳ ተጀመረ (ዘፀ.16፤1፤23፤1)። በየዓመቱ ከሚመላለሱት ጎምሳ ሁለት ሱባዔያት ወይም ሳምንታት ጎምሳ ሁለቱ ቀን የቀዳሚት ሰንበት በዓል ነው። (ዘፍ.2፤1-3፤ ዘፀ.20 ፤8-11) ።

ሰባተኛው ዓመት፡-

በየሰባቱ ዓመት ለሚመላለሰው ሰባተኛው ዓመትና በየአርባ ዘጠኝ ዓመት ለሚመላለሰው ኢዮቤል መሠረታቸው በየሳምንቱ የሚመላለሰው ሰባተኛው ቀን ነው። በአንድ ዓመት የሚከበረው ጎምሳ ሁለት የዕረፍት ሰንበትም በሰባተኛው ዓመት ሦስት መቶ ስድሳ አራት የዕረፍት ሰንበት ይሆናል። በዚህ ሰባተኛ ዓመት የሰንበት ቀን ብዛት 364 ቀን ስለሆነ መላው ዓመት ይከበራል። ይህም ዓመተ እድገት ወይም ንኡስ ሰንበት ይባላል። (ዘሌ.25፤1-7)። ሰባተኛው ዓመት በሙሉ የሚከበርበት ምክንያትም ሰባተኛው ቀን እስከ ሰባተኛው ዓመት 364 የዕረፍት ቀን ሆኖ አንድ ሙሉ ዓመት በመሆኑ ስለርሱ ክብር ተብሎ ነው።

በዚህ ዓመት መሬቱ አይታረስም፤ አይዘራም፤ ባለዕዳም ዕዳውን እንዲከፍል አይገደድም፤ የወይን ዘለላም አይቁረጥም። የእሥራኤል ወገን ሁሉ በነጻነት ወደ ርስቱ ይመለሳል። ከእግዚአብሔር ዘንድ የምሕረት አዋጅ የታወጀበት ዓመት ነውና (ዘዲ.15፤1-2)

የእሥራኤል ልጆች ወደ ተስፋይቱ ምድር ከገቡበት ዓመት ጀምሮ ስድስት ዓመት ቁጥረው ሰባተኛው ዓመት ለምድሪቱ የዕረፍትዋ ጊዜ ነውና መላውን ዓመት ያከብሩታል። ይህም የዕረፍት ሰንበት በሰባተኛው

በሰባተኛው ዓመት እርሻ የማይታረስ፤ እህል የማይዘራ፤ ወይም የማይቈረጥ ከሆነ ምን እንበላለን፤ ምን እንጠባለን ብለው እንዳይጨነቁም በስድስተኛው ዓመት በረከቱን በላያችሁ አገዛለሁ። ምድሪቱም የሦስት ዓመት ፍሬን ታፈራለች። በስምንተኛውም ዓመት ትዘራላችሁ። ፍሬው እስኪገባ እስከ ዘጠነኛው ዓመት ድረስም ከአርጌው እህል ትበላላችሁ ብሎ ተስፋ ሰጥቷቸዋል። አክብሩ ሰንበታትዋል። ወሐሩ በሕግ ትበልዱ ከራሜ ከራሜ እምበረከትዋል እምፍሬ ተግባርዋል። እግዚአብሔር ፡- ማለት ሰንበቶቼን አክብሩ፤ በሕግም ጸንታችሁ ኑሩ። እንዲህ ካደረጋችሁ ከቸርነቱ ባሕርይ ከሚገኝ በረከት የከረመና የኖረ፤ ያምናና የታች ዓምና የወዲያኛው የብዙ ዓመት እህልን ትበላላችሁ ብሎ እግዚአብሔር ለሙሴ ነግሮታል። (ዘሌ.25፡18-22 ድን)

የኢዮቤልዩ ዓመት፡-

ኢዮቤልዩ ማለት እስራኤል ወደ ተስፋይቱ ምድር ከገቡበት ጊዜ ጀምሮ ከአርባ ዘጠኝ ዓመት በኋላ የሚያከብሩት ንምሳኛ ዓመት ነው። ከሰባት ሰባተኛው ሰባዔ ዓመትም ሰባት የዕረፍት ሰንበት ዓመት ይገኛል። በንምሳኛው ዓመት ኢዮቤልዩ ወይም ዐቢይ ሰባዔ ተብሎ የሚከበረውም የዕረፍቱ ሰንበት ሙሉ ሰባት ዓመት ስለሆነ ነው።

ወትራልቀ ለከ ሰባተ ዕረፍተ ዘሰባዔ ዓመት ዘምስብዒት፤ ወእምዝ ትሬሲ ለከ ሰባተ ሰናብተ በበ ሿወፀ ዓመት እንዲል (ዘሌ.25፡8፤ ትቤ አክሱም ገጽ 88) በሰባተኛው ዓመት አንድ ሙሉ ዓመት የሆነው ሰባተኛ ቀን በአርባ ዘጠኝ ዓመት ደግሞ ሰባት ሙሉ ዓመት ስለሆነ ስለሰንበታቱ ክብር በንምሳኛው ዓመት ኢዮቤልዩ ወይም ዐቢይ ሰባዔ ተብሎ ይከበራል።

የኢዮቤልዩ ዓመትም ሥርዓቱ እንደ ሰባተኛው ዓመት የነጻነትና የምስጋና ዓመት ነው። እስራኤል ሃይማኖታቸውን የሚያጸኑበት፤ ምድሪቱም መላውን ዓመት የምታርፍበት የተቀደሰ ዓመት ነው። የበዓሉ አካባቢ ሥርዓትም በሰባተኛው ወር በዐሥረኛው ቀን በበዓሉ ስርየት በመለከት ድምፅ በአዋጅ ይጀመራል።

በእያንዳንዱ የንምሳ ዓመት ዑደት ከሚመለሰው ከአርባ ስምንተኛው ዓመት የሚገኝ ምርትም ከስድስተኛው ዓመት እንደሚገኘው ምርት ለሚቀጥሉት ሁለት ዓመታት ማለት እስከ ንምሳ አንደኛው ዓመት በፍጹም እምነት ጸንተው በዓሉን እያከበሩ ለሚኖሩ ሰዎች ሁሉ በቂ ምግብ ይሆናል። የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ማክበር ቃል ኪዳንን መጠበቅ በረከትን ያስገኛልና ነው። (ዘሌ.25፡8-12) የኢዮቤልዩ ዓመት የሚከበርበት የንምሳኛው ዓመት መባቻም ዕለተ እሑድ ነው። ስለዚህ ዕለተ እሑድ በብሉይ ዘመን ትክብር እንደነበር በዚህ ይታወቃል።

የኢዮቤልዩ አምሳል፡-

በሕግና በትእዛዝ በምትከበር ቀዳሚት ሰንበት ባሉ ዐሥራ ሁለት ሰዓተ ሌሊትና ዐሥራ ሁለት ሰዓተ መዓልት ላይ ጌታችን የተቀበረበት አንዲት የዓርብ ምሽት ሰዓት ስትደመር 25 ሰዓታት ይሆናሉ። ዳግመኛም ከሰንበት ምሽት ጀምሮ በምትቈጠር፤ ጌታችን በተነሣባት እሑድ ሰንበት ያሉ ዐሥራ ሁለት ሰዓተ ሌሊትና ዐሥራ ሁለት ሰዓተ መዓልት ሲደመሩ 24 ሰዓታት ይሆናሉ። የሁለቱ ሰናብት ሰዓታትና አንዲት የዓርብ ምሽት ሲደመሩ 49 ሰዓታት ይሆናሉ። እነዚህም የኢዮቤልዩ ሰንበታት አርአያና አምሳል ናቸው። ስለዚህ ሌዋውያን የንምሳኛውን ዓመት መባቻ ዕለተ እሑድን ኢዮቤልዩ ብለው ያክብሩ እንደነበር የዘመነ ሐዲስ ካህናትም ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከሙታን ተለይቶ በተነሣባት ዕለተ እሑድ አርባ ዘጠኙን ሰዓት ኢዮቤልዩ ብለው ያክብራሉ። ክርስቲያኖችንም ሁሉ በዓሉን እንዲያከብሩ ያስተምራሉ።

ዳግመኛም የወዘወዛችሁትን ነዶ ካመጣችሁበት ቀን በኋላ ከሰንበት ማግስት ፍጹም ሰባት ጊዜ ሰባት ቁጠሩ። እስከ ሰባተኛው ሰንበት ማግስት ድረስም ንምሳ ቀን ይሆናል። በዚሁ ቀንም አዲሱን የእህል ቁርባን ለእግዚአብሔር አቅርቡ ይላል (ዘሌ.23፡15-16) ከዚህም በሰንበት ማግስት አዲስ የእህል ቁርባን የቀረበበት ቀን እሑድ ነው። ይህ ቀን ሌዋውያን ቀዳምያቱንና በኩራቱን የሚቀበሉበት መስዋዕትም የሚያቀርቡበት ስለሆነ በዓሉ ሰዊት ብለው ያክብሩታል።

ዘመነ ሓዲስ ካህናትም አራት ለወንጌል አምሳል መርገዋ፣ ናትና ጌታችን ከተነሣሣት ዕለት ጀምረው እስከ ሰባተኛው ሰንበት ማግስት ኅምሳ ቁጥረው በበዓል ሰዊት አምሳል በዓል ጳጳሩ ለሰባት ያከብራሉ። ሌዋውያን ቀዳምያቱንና በክራቱን እንደተቀበሉ ሐዋርያትም በዚሁ ቀን መንፈስ ቅዱስን ተቀብለው አዲሲቱን ወንጌላዊቱን ቤተ ክርስቲያን መሥርተዋል።

ክፍል 3

ዘመነ አበው

ከአዳም እስከ ሙሴ ያለው ዘመን ዘመነ አበው ይባላል። የሐሳብ ዘመን መምህራን ቅዱሳት መጻሕፍትን፣ ዘመነ አበውን፣ ሰባዊያትንና ሰንበታትን መርምረውና አጥንተው ከአዳም እስከ ክርስቶስ ልደት ድረስ ያለውን የዘመናት ቁጥር ሲያስረዱ እንዲህ ይላሉ።

ከአዳም እስከ ርደተ አይን	2256 ዓመት
ክርደተ አይን እስከ ሙሴ	1588 ዓመት
ከሙሴ እስከ ሰሎሞን	593 ዓመት
ከሰሎሞን እስከ ክርስቶስ	1063 ዓመት
ድምር	5500 ዓመት ነው።

አምስት ሺሕ አምስት መቶ ዓመትን መሠረት በማድረግ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የተሰነሰበትን፣ የተወለደበትን፣ የተጠመቀበትን፣ የተሰቀለበትንና ከሙታን ተለይቶ የተነሣበትን ጥንተ ዕለት ቀንና ሰዓት አንጽፋለን።

ጥንተ ትስብእት፡-

ጥንተ ትስብእት ማለት ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የተሰነሰበት ቀን ማለት ነው። የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን በ5500 ዓመት እሑድ መጋቢት 29 ቀን ጌታችን የተሰነሰበት ዕለት መሆኑን በቀመር እየቆጠረችና እየቀመረች ታስተምራለች።

ጥንተ ልደት፡-

ጥንተ ልደት ማለት ጌታችን የተወለደበት ቀን ማለት ነው። ዓለም በተፈጠረ በ5501 ዓመት በ1 ዓመተ ሥጋዊ ወይም ዓመተ ምሕረት በዘመነ ማቴዎስ ማክሰኞ ታህሣሥ 29 ቀን ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በመንፈቀ ሌሊት ተወለደ። ያንጊዜ ወንጌላዊው ማቴዎስ የመስከረም መባቻ ፈቀደ፤ ጥንተዮን አንድ ነበር።

ጥንተ ጥምቀት፡-

ጥንተ ጥምቀት ማለት ጌታችን የተጠመቀበት ዕለት ማለት ነው። ዓለም በተፈጠረ በ5531 ዓመተ ዓለም በ31 ዓመተ ሥጋዊ ወይም ዓመተ ምሕረት በዘመነ ሉቃስ ማክሰኞ ጥር 11 ቀን ጌታችን በመንፈቀ ሌሊት ተጠመቀ። ያን ጊዜ ጥንተዮን 3 ነበር።

ጥንተ ስቅለት፡-

ጥንተ ስቅለት ማለት ጌታችን የተስቀለበት ቀን ማለት ነው። ዓለም በተፈጠረ በ5534 ዓመተ ዓለም በ34 ዓመተ ሥጋዊ ወይም ዓመተ ምሕረት በዘመነ ማርቆስ በ7 ጥንተዮን ዓርብ መጋቢት 27 ቀን ጌታችን ተሰቀለ። በተሰቀለ በ3ኛው ቀን እሑድ መጋቢት 29 ቀን በመንፈቀ ሌሊት ከሙታን ተለይቶ ተነሣ። በተነሣ በ40 ቀን ግንቦት በባተ በ8ኛው ቀን ኅመስ ወደ ሰማይ ዐረገ። በዐረገ በ10ኛው ቀን በተነሣ በ50 ኛው ቀን ግንቦት በባተ በ18ኛው ቀን እሑድ ለሐዋርያት መንፈስ ቅዱስን ላከላቸው። ሐዋርያትም መንፈስ ቅዱስን ተቀብለው ጌታችን የማስተማር ሥራውን ከመጀመሩ በፊት እንደጸመ እነርሱም አርባ ቀንና አርባ ሌሊት በአንድነት ጸመው የማስተማር ሥራቸውን ጀምረዋል። የጸሎትንም ጸም ክርስቲያኖች ሁሉ ይጸሙት ዘንድ አዘዋል። ወበእንተዝ ንኢዝክክሙ ትግበሩ በክመ ዝርነ ንኢክ እምድንረ ዐርገ እግዚእነ ውስተ ሰማይ እንዲል (ዲድስ.አን.29)

ስለዚህ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ይህን ሐዋርያት የሠሩትን ጸም ምእመናን ሁሉ በየዓመቱ ይጸሙት ዘንድ ታስተምራለች። የዓመት በዓላቸውንም ሐምሌ 5 ቀን ታክብራለች።

ክፍል 4

ምሥጢረ ሐሳባት ሠለስቱ፡-

በኢትዮጵያ የሐሳብ ዘመን ሊቃውንት የታወቁ ሦስት የሐሳብ ዘመን ዐበይት ክፍላት አሉ። እነርሱም ሐሳብ ድሜጥሮስ፣ ሐሳብ ቢዘንና ሐሳብ ጉንዳጉንዲ ይባላሉ። ሊቃውንቱ በእነዚህ ዐበይት ክፍላት ዘመናትን የሚቁጥሩበትና የሚቀምሩበት ልዩ ልዩ የቀመር ስልት አላቸው። ያውም እንዲህ ነው፡-

ሐሳብ ድሜጥሮስ

ሐሳብ ድሜጥሮስ እሑድንና ሰኞን ወደኋላ ትቶ ማክሰኞን ጥንተ ቀመርና ርእሰ አንቀጽ ወንጌላዊን ማቴዎስ አድርጎ ቀመሩ ከተጀመረበት ቀን አንሥቶ እስከዛሬ ድረስ ያለውን ዘመን ይቁጥራል። ሐሳብ ድሜጥሮስ ማክሰኞን ጥንተ ቀመር ያደረገበት ምክንያት ያንጊዜ የሚያገደ መባቻ ማክሰኞ ዘመኑ ዘመነ አልቦ ስለነበር ነው። ትምህርቱ የተገኘው ከእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን እንደሆነ ይታወቃል።

ሐሳብ ቢዘን፡-

ሐሳብ ቢዘን ዐሥራ ሁለቱን ንኡስ ቀመር ወደኋላ ትቶ እሑድን ርእሰ አንቀጽና ጥንተ ቀመር ወንጌላዊን ማቴዎስ አድርጎ ቀመሩን ከጀመረበት ቀን አንሥቶ እስከዛሬ ድረስ ያለውን ዘመን ይቁጥራል። ሐሳብ ቢዘን እሑድን ጥንተ ቀመር ያደረገበት ምክንያት ዓለም የተፈጠረበትና የሰባቱ ዕለታትም ጥንትና መነሻ፣ መጀመሪያም ስለሆነ ነው ብለው የቢዘን ሊቃውንት ያትታሉ። ትምህርቱም በኢትዮጵያ ሰሜናዊ ክፍለ ሀገር በሚገኝ ደብረ ቢዘን በተባለው ገዳም ይኖሩ ከነበሩ የሐሳብ ዘመን ሊቃውንት የመነጨ ነው።

ሐሳብ ጉንዳጉንዲ፡-

ሐሳብ ጉንዳጉንዲ ሃያ አራቱን ንኡስ ቀመር ወደኋላ ትቶ ዓርብን ርእሰ አንቀጽና ጥንተ ቀመር፣ ወንጌላዊን ማቴዎስ አድርጎ ቀመሩን ከጀመረበት ዕለት አንሥቶ እስከዛሬ ድረስ ያለውን ዘመን ይቁጥራል። ሐሳብ ጉንዳጉንዲ ጥንተ ቀመሩን ዓርብ ያደረገበት ምክንያት አዳም የተፈጠረበት ቀን ስለሆነና መጽሐፍ ቅዱስም የአበውን ዕድሜ ሲቁጥር ከአዳም ጀምሮ የሚቁጥር መሆኑን ስለተረዳ ነው። ትምህርቱም በኢትዮጵያ ሰሜናዊ ምሥራቅ ክፍለ ሀገር በአጋሜ አውራጃ በሚገኝ ጉንዳጉንዲ ከተባለ ገዳም ይኖሩ ከነበሩ የኢትዮጵያ ሊቃውንት የመነጨ ነው።

ዓመተ ዓለም፡-

ዓመተ ዓለም ከሐሳብ ድሜጥሮስ ጥንተ ቀመር ከማክሰኞ ጀምሮ እስከዛሬ ድረስ ያለው ዘመን ሲቁጠር 7500 ዓመት ይሆናል። ከሐሳብ ቢዘን ጥንተ ቀመር ከእሑድ ጀምሮ ሲቁጠር ደግሞ (7500-228)=7272 ዓመት ይሆናል። ከሐሳብ ጉንዳጉንዲ ጥንተ ቀመር ከዓርብ ጀምሮ ሲቁጠርም (7500-456)=7044 ዓመት ይሆናል። የእነዚህ ሦስት ዐበይት ሐሳባት ዓመተ ዓለም የእያንዳንዳቸው የዓመት ቁጥር የመብዛትና የማነስ ውጤት ቢያሳይም እንኳ ከእያንዳንዳቸው የሚተርፈው ዓመተ አበቅቱና ወንበር፣ የሚገኘው አበቅቱና መጥቅዕ ተመሳሳይ ስለሆነ ውጤታቸው አንድ ነው። የቀመርን ሥርዓት አያፈርስም።

ማጠቃለያ፡-

የዘመኑን አበቅቱና መጥቅዕ ለማወቅ 7500 ዓመተ ዓለም በ532 ዐቢይ ቀመር፣ በ19 ንኡስ ቀመር ሲቀመር 14 ዐቢይ ቀመር፣ 2 ንኡስ ቀመር ሆኖ 14 ዓመተ አበቅቱ ይተርፋል። ከ14 ዓመት 1 ሲቀነስ 13 ይተርፋል። ይህ ወንበር ይባላል። 13 ወንበር በ11 ጥንተ አበቅቱ ተባዝቶ ለ30 ሲካፈል 4 ወር ሆኖ 23 ቀን ይተርፋል። ይህ አበቅቱ ይባላል። ዳግመኛም 13 ወንበር በ19 ጥንተ መጥቅዕ ተባዝቶ ለ30 ሲካፈል 8 ወር ሆኖ 7 ቀን ይተርፋል። ይህ መጥቅዕ ይባላል። ስለዚህ የ2 ሺሕ ዓመተ ሥጋዊ ወይም ዓመተ ምሕረት ወንጌላዊ የሐንስ፣ አበቅቱ 23፣ መጥቅዕ 7 ይሆናል።

ዳግመኛም "ለእመ ፈቀድክ ታእምር አበቅቱ ወርሃ እም ዓመተ ሥጋዊ ትዋስክ ዘልፈ 9 ዓመተ ዘይተርፍ፤ እም ዓመተ ዓለም ላዕለ ዓመተ ሥጋዊ ማለት አበቅቱ ወርሃን ከዓመተ ሥጋዊ ለማውጣት ብትፈልግ ከዓመተ ዓለም የሚተርፈውን 9 ዓመት በዓመተ ሥጋዊ ላይ ሁልጊዜ ትጨምራለህ" ተብሎ በመጽሐፈ አቡሻህር በአንቀጽ 26 እንደተጻፈው በ2000 ዓመተ ሥጋዊ ላይ 9 ዓመት ሲደመር 2009 ዓመት ይሆናል። ከዚህም ስለተጀመረ ተቁጠረ ስላልተፈጸመ ታተተ ተብሎ አንድ ዓመት ሲቀነስ 2008 ዓመት ይሆናል። ይህ በዐቢይና ንኡስ ቀመር ዚቀመር ከላይ እንደተጻፈው ተመሳሳይ የሆነ ወንበር አበቅቱና መጥቅፅ ይገኛል። በዚያም ሆነ በዚህ ዘመኑ ሲቀመር ውጤቱ አንድ ነው ልዩነት የለውም።

አጽዋማትና በዓላት፡-

በ2 ሺሕ ዓመተ ሥጋዊ ወይም ዓመተ ምሕረት መስከረም ረቡዕ፣ ጥምቀት ዓርብ ይብታል። ጥቅምት በባተ በ7ኛው ቀን ንሙስ በዓለ መጥቅፅ ይውላል። የንሙስ ተውሳክ 3፣ በ7 መጥቅፅ ላይ ሲደመር 10 ይሆናል። ይህ መባጃ ሐመር ይባላል። ስለዚህ የካቲት ቅዳሜ በባተ በ10ኛው ቀን፣ ሰኞ ጾመ ነፃ ይገባል።

- ዐቢይ ጾም ሰኞ የካቲት 24 ቀን ይገባል።
- ደብረ ዘይት አሁድ መጋቢት 21 ቀን ይውላል።
- ሆሣዕና አሁድ ሚያዝያ 12 ቀን ይውላል።
- ስቅለት ዓርብ ሚያዝያ 17 ቀን ይውላል።
- ትንሣኤ አሁድ ሚያዝያ 19 ቀን ይውላል።
- ርክበ ካህናት ረቡዕ ግንቦት 13 ቀን ይውላል።
- ዕርገት ሐሙስ ግንቦት 28 ቀን ይውላል።
- ጳራቅሊጦስ አሁድ ሰኔ 8 ቀን ይውላል።
- ጾመ ሐዋርያት ሰኞ ሰኔ 9 ቀን ይገባል።
- ጾመ ድንነት ረቡዕ ሰኔ 11 ቀን ይገባል።

ብለው የሐሳበ ዘመን መምህራን የዓመቱ አጽዋማትና በዓላት የሚገቡበትን የሚውሉበትን ቀን ካስረዱ በኋላ የአሥርቶትን ሥርዓት ያሰማሉ። ያውም እንዲህ ነው።

ሃሌ ሉያ ከጌታችንና ከመድኃኒታችን ከኢየሱስ ክርስቶስ ሕግና ትእዛዝ የተገኘውን የዘመናትና የዓመታት ቁጥር፣ የሌሊትና የመዓልት ወሮች መባቻ አቁጣጠር ሥርዓት በምዝክርበትና በምናስብበት በዛሬው ቀን፣ ለእግዚአብሔር ምስጋና እናቀርባለን። አሁን ካለንበት ከወንጌላዊው የሐንስ ዘመን እንዳደረሰን፣ ወደ ዜናዊው ማቴዎስ ዘመን በሰላም እንዲያደርሰን እግዚአብሔርን እንለምናለን።

ዘንድሮ ዓመተ ዓለም በፀሐይ 7 ሺሕ 500 ዓመት፣ በጨረቃ 7 ሺሕ 727 ዓመት 7 ወር ከ27 ቀን ነው። ከዚሁም 5 ሺሕ 500ው ዓመት፣ ዓመተ ፍዳ፣ ዓመተ ኩነኔ ዘመነ ብሉይ ይባላል። 2ቱ ሺሕ ደግሞ ዓመተ ምሕረት ዓመተ ሥጋዊ ዘመነ ሐዲስ ይባላል። መላው ዓመተ ዓለም መዋዕለ ዓለም ይባላል ብለው ዛሬ በዚች ዕለተ ረቡዕ ከመስከረም ወር መባቻ እንዳደረሰን እንዲሁም ወደ ጥቅምት ወር መባቻ በሰላም እንዲያደርሰን ፈጣሪያችንን እንለምነዋለን።

ዛሬ በዚሁ ቀን ሠርቀ ሌሊት 25፣ ሠርቀ ወርሃ 29፣ ሠርቀ መዓልት 1፣ አበቅቱ ፀሐይ 1፣ አበቅቱ ወርሃ 23 ነው። ፀሐይም በዚሁ ቀን በሕልመልሜሌክ የምግብና ወራት፣ በክረምት ከታላላቆቹ መዓርጋት በ1ኛው መዓርግ በሚዛን ማጎፈድ በአራተኛው ደጃፍ ሲያበራ ይውላል። ብለው አሥርቶቱን ከፈጸሙ በኋላ፣ የነበረው ወንጌላዊ አለፈ። የሚመጣው ወንጌላዊ ተተካ፣ በማለት የአሥርቶቱን ሥርዓት በጸሎት ይፈጽማሉ።

ምዕራፍ 5

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያንና ፀዋትወ ዜማ

ክፍል 1

የዜማ አጀማመር

ዜማ ማለት ጣዕም፣ ለዛና ስልት ባለው ተከታታይ ቅንቀና የሚያሰሙት ድምፅ ማለት ነው። ወይም በልዩ ልዩ ሥነ ድምፅ ተቀንባብሮ፣ ተደራጅቶና ተስማምቶ ልዩ ስሜትና ተመስጦ ሊሰጥ በሚችል መልኩ የሚያሰሙት ቅንቀና ነው። ዜማ የተጀመረው በጥንተ ፍጥረት በመላእክት አንደበት ነው። መላእክት እንደተፈጠሩ ወዲያውኑ ፈጣሪያቸው እግዚአብሔርን በጣዕመ ዜማ አመስግነዋል ኢዮ.38፡6፤ ከመጀመሪያው ጀምሮ እግዚአብሔር ሰውንና መላእክትን መፍጠሩ ስሙን አመስግነው ክብሩን እንዲወርሱ ነውና በጣዕመ ዜማ ማመስገንን በባህርያቸው ውስጥ እንደ አንድ መሠረታዊ ፍላጎት አድርጎ ፈጥሮላቸዋል። ከዚህም የተነሣ ዜማን የመውደድ ዝንባሌ ተፈጥሮአዊ ሆኖ ይገኛል። ዜማን የመውደድ ዝንባሌ በመላእክትና በሰዎች ይበልጥ ጉልቶ ይታይ እንጂ ሕይወት ባላቸው በሌሎች ፍጡራንም በብዛት የሚታይ ነው። ለምሳሌ "አዕዋፍ ዘሠናይ ዜማሆሙ" ተብሎ የተመሠከረለትን የአዕዋፍ ዜማ መጥቀስ ይቻላል። እንግዲህ ይህንን ሁሉ ስንመለከት የሰጠታ ሁሉ ባለቤት የሆነው እግዚአብሔር ፍጡራንን በባህርያቸው በዜማ የማመስገን ፍላጎትና ዝንባሌ እንዲኖራቸው አድርጎ በመፍጠሩ የዜማ መገኛውና ምንጩ እርሱ ራሱ ሆኖ እናገኘዋለን። ከጥንተ ፍጥረት ጀምሮ በጣዕመ ዜማ ማመስገን በሰማያውያን ፍጡራን ዘንድ የማያቋርጥ መደበኛ ሥራ ነው። ራእ.4፡9፤ ኢሳ.6፡2-4።

እንደዚሁም ዜማ በተፈጥሮ የተገኘ ተወዳጅ ስጦታ እንደመሆኑ መጠን ሁሌም የመንፈስ ምግብ ነውና ሰዎች ከጥንተ ፍጥረት ጀምሮ ሲጠቀሙበት ኖሮዋል። ዘፍ.4፡21፤ ከዚህም የተነሣ ጣዕሙ፣ ይዘቱና ስልቱ ይለያይ እንደሆነ ነው እንጂ ሰዎች ከተፈጠሩበት ጊዜ አንሥቶ ከጣዕመ ዜማ የተለየበት ጊዜ የለም። በመሆኑም በየትኛውም ክፍለ ዓለም የሚገኝ ሕዝብ የራሱ የሆነ ዜማ አለው።

በተለይም በኢትዮጵያ ውስጥ ዜማ በአምስት ዓይነት ተከፍሎ ጥቅም ላይ ሲውል ይታያል። እነዚህም፦

- ሀ. እግዚአብሔር የሚመሰገንበት መንፈሳዊ ዜማ /ማጎሌት/ ለ. ሕዝብ በደስታ ጊዜ የሚጠቀምበት የደስታ ዜማ /ዘፈን/ ሐ. ሕዝብ በኃዘን ጊዜ የሚጠቀምበት የኃዘን ዜማ /ልቅሶ/ መ. ነጻያን በችግር ጊዜ የሚለምኑበት የልመና ዜማ /ልመና/ ሠ. በሠልፍ ጊዜ ለመቀስቀሻ የሚጠቀሙበት የፋከራ ዜማ /ቀረርቶ/ ናቸው።

ዜማ ለእነዚህ ሁሉ የጋራ መጠርያቸው ነው። ሆኖም የዜማዎቹ ድምፅ ቃና፣ ሥነ ቃልና እንቅስቃሴ የአንዱ ከሌላው የተለያዩ ናቸው።

እንግዲህ ስለ ዜማ አጀማመርና አመጣጥ በአጭሩ ይህን ያህል ካልን በኋላ የዚህ ጽሑፍ ዋና ርዕስ ወደሆነው "የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያንና ፀዋትወ ዜማ" ወደሚለው ዝርዝር ገለጻ እንገባለን።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያንና ፀዋትወ ዜማ

1. ቅድመ ክርስትና የነበረ ዜማ

የኢትዮጵያ ሰዎች ከጥንት ጀምሮ ከአምልኮተ እግዚአብሔር የተለዩበት ጊዜ የለም፤ በመሆኑም ዜማ ተፈጥሮአዊ ስጦታ እንደመሆኑ መጠን በተፈጥሮ ያገኙትና የራሳቸው የሆነ የእግዚአብሔር ማመስገኛ ጣዕመ ዜማ አልነበራቸውም ማለት አይቻልም።

አራት ገና ወደኢትዮጵያ ከመግባቱ በፊት ስብሐተ እግዚአብሔር፣ አምልኮተ እግዚአብሔርና ፈሪሃ እግዚአብሔር በኢትዮጵያ ሕዝብ ዘንድ እንደነበረ ይታወቃል፤ አምልኮት ካለ ምስጋና አለ፤ ምስጋናም ካለ ዜማም አብሮ አለ፤ ከዚህ ሁኔታ ስንመለከት ከሕገ አራት መምጣት በፊት በኢትዮጵያ በዜማ ማመስገን ነበረ ማለት ይቻላል።

ከዚህም በኋላ በኢትዮጵያ ዘመነ አበው አልፎ ዘመነ አራት ሲተካና በቀዳማዊ ምኒልክ ዘመን ታቦተ ጽዮንና ሌዋውያን ሲመጡ የመዝሙራት መጻሕፍት አብረው ስለመጡ የዜማው መልክ በመሣርያ፣ በዓይነትና በአጠቃቀም ተጨማሪ መልክ መያዙ አልቀረም።

መጽሐፍ ቅዱስ /መዝ.150፣1-5፣ ዜና መዋ.ቀዳ.15፣16፣ 16፣4-37/ እንደሚያስረዳው በዳዊትና በሰሎሞን ጊዜ በእግዚአብሔር ታቦት ፊት በከበሮ፣ በጸናጽል፣ በመሰንቆ፣ በበገና፣ በዕንዝራ፣ በቀንደ መለከት፣ በዕልልታና በሆታ እግዚአብሔር በዜማ ይመስገን እንደነበረ ነው።

ይህ ዓይነቱ ምስጋናና የምስጋና መሣርያ በዋነኝነት ይጠቀሙ የነበሩ የታቦተ ጽዮን አገልጋዮች የነበሩ ሌዋውያን ካህናት መሆናቸውንም መጽሐፍ ቅዱስ ያስረዳል /ዕዝ.3፣10/።

በቀዳማዊ ምኒልክ አማካኝነት ታቦተ ጽዮን ወደ ኢትዮጵያ ስትመጣ ሌዋውያንም አብረው ስለመጡ ዜማቸው፣ ማኅሌታቸውና የማኅሌት መሣርያቸው ሁሉ በዚያን ጊዜ አብሮ ወደ ኢትዮጵያ ገብቶአል፤ አገሪቱም ይህንን የዜማ ስልት ከነመሣርያው እስከ ዘመነ ክርስትና ስትገለገልበት ቁይታለች፤ የዚህ ዓይነቱ ጣዕመ ዜማ አገልጋዮችም ታቦተ ጽዮን በምትኖርበት ድንኳን ውስጥ ከዓመት እስከ ዓመት ያለማቋረጥ የሚያገለግሉ ስለነበሩ "ካህናተ ደብተራ" ይባላሉ፤ ትርጓሜውም ታቦተ ጽዮን በምትኖርበት ድንኳን ውስጥ የሚያገለግሉ ካህናት ማለት ነው፤ ይህ ስም ከጥንት ጀምሮ የቆየ የመዓርግ ወይም የሙያ ስም ነው፤ ስያሜው እስከ ቅርብ ጊዜ ትልቅ የመዓርግ ስም ሆኖ ለቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት ይሰጥ ስለነበረ ሊቃውንቱ ደብተራ እገሌ እየተባሉ ይጠሩበት ነበር።

እነዚህ በዘመነ አራት የመጡ የዜማ መሣርያዎች፣ አለባበሶችና የመዝሙር አጠቃቀም ስልቶች ዛሬም ድረስ ቤተ ክርስቲያን ስትገለገልባቸው ትገኛለች። ለምሳሌ ከዜማ መሣርያዎች መካከል፡- ከበሮ፣ ጸናጽል፣ መለከት፣ መሰንቆ፣ በገና ወዘተ ይገኙበታል መዝ.150፣1-5፤

ከአለባበስም ረጅም ቀሚስ፣ ጥምጥም፣ መጐናጸፊያ /ጋቢ/ እና ካባ ወዘተ ይገኙባቸዋል ዘሌ.8፣7-9 ። ከመዝሙር ስልት ደግሞ የቅዱስ ያፌድ የምዕራፍ ዜማ ምዕዛል ስልት ይገኝበታል ዕዝ.3፣11።

2. ዜማ በክርስትና ምሥረታ ጊዜ፡-

ኢትዮጵያ በዐራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጀመርያ አካባቢ የክርስትና ሃይማኖትን በብሔራዊ ደረጃ ስትቀበል ለምሥጢራተ ቤተ ክርስቲያን ማስፈጸም የሚሆን ክርስቲያናዊ ዜማ ነበራት፤ ይህ ዜማ በሌሎች አብያተ ክርስቲያናት እንደሚታየው ለአገልግሎት ማስፈጸሚያ ያህል በመጠኑ ያገለግል የነበረ ዜማ እንጂ እንደ አሁኑ ጥልቀት፣ ምጥቀትና ርቀት ያለው፣ የተደራጀና የተቀነባበረ ዜማ አልነበረም፤

ከ330 ዓ.ም. ጀምሮ እስከ አምስት መቶ ዐርባ ዓ.ም. በዚሁ ዜማ ምሥጢራተ ቤተ ክርስቲያን ሲሰጡ፤ እግዚአብሔርም ሲመሰገን ኖሮአል፤ ከአምስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን በኋላ ግን እግዚአብሔር ቀደም ሲል የኢትዮጵያ ሰዎች በፊቱ ይሰግዳሉ /መዝ.71፣9/ ኢትዮጵያ እጆችዋን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋለች /መዝ.67፣31/ ሲል በዳዊት አንደበት የመሰከረውን የኢትዮጵያ ሕዝብ ሃይማኖትና አምልኮተ እግዚአብሔር በልዩ ጣዕመ ዜማ እንዲታጀብ በመፈለጉ ከአኩስም ጽዮን ካህናተ ደብተራ መካከል አንዱን ካህን ለታላቅ ሰማያዊ ጣዕመ ዜማ መገለጥ መረጠ "ቅዱስ ያሬድ"

ክፍል 2

1. የቅዱስ ያሬድ ታሪክና አነሣሥ

የቅዱስ ያሬድ ሐረግ ትውልድ ከካህናተ አኩስም ወገን ነው፤ አባቱ አብዩድ ወይም ይስሐቅ ይባላል፤ /አንዳንድ መጻሕፍት አዳም ይባላል ይላሉ/ እናቱም ክርስቲና ወይም ታውክልያ ትባላለች፤ ቅዱስ ያሬድ በአምስት መቶ አምስት ዓመተ ምሕረት በአኩስም ከተማ ተወለደ፤ እግዚአብሔር ሥራውን ሊሠራበት የመረጠው ቅዱስ ሰው ነውና ለወደፊት በእርሱ አማካይነት የሚሠራውን ሥራ ለመግለጽ ስለፈለገ በወላጆቹ አድሮ ከአዳም ስድስተኛ ትውልድ በሆነው በስድስተኛው ሰው በመላልኤል ልጅ በያሬድ ስም "ያሬድ" ተብሎ እንዲጠራ አደረገ ዘፍ፡5.15።

ያሬድ ማለት ርደት፤ ወሪድ ማለትም መውረድ ማለት ነው፤ በቀዳማዊው ያሬድ ጊዜ ደቂቀ ሴት ከደብር ቅዱስ ወደ ደቂቀ ቃየል ወደ ምድረ ፍዳ ስለወረዱ ያንን ለማስታወስ አባቱ መላልኤል ያሬድ ብሎታል፤ "ወጸውዐ ስሞ ያሬድሃ እስመ በመዋዕሊሁ ወረዱ መላእክተ እግዚአብሔር ውስተ ምድር እለ ተሰምዩ ትጉሃነ" መጽ.ኩፋሌ 5፡21-22፤ ትርጓሜውም ስሙን ያሬድ ብሎ ጠራው በእርሱ ዘመን ትጉሃን ተብለው የሚጠሩ የእግዚአብሔር መላእክት /ደቂቀ ሴት/ ከደብር ቅዱስ ወደ ምድረ ፍዳ ወርደዋልና ማለት ነው።

በኢትዮጵያም ዳግማዊ ያሬድ በስድስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ተነሥቶ ሰማያዊውን ልዩ ጣዕመ ዜማ ወደ ኢትዮጵያ የሚያወርድ ነውና ይህንን ለመግለጽ እግዚአብሔር በአባቱና በእናቱ አድሮ ያሬድ እንዲባል አድርጎአል፤ ምሥጢሩ ልዩ ጣዕመ ዜማን ከሰማይ የሚያወርድ መሆኑን ያሳያል።

ቅዱስ ያሬድ አባቱ አብዩድ በሕጻንነቱ ስለሞተበት እናቱ ታውክልያ በሃይማኖት ኩትኩታ በፈሪህ እግዚአብሔር አሳደገችው፤ ሕጻኑ ያሬድ በሰባት ዓመቱ ትምህርት እንዲማር የአኩስም ቤተ ጉባኤ /ቤተ ቀጢን/ መምህር ወደ ነበረው ወደ ጌዴዎን ወሰደችውና ትምህርት መማሩን ቀጠለ፤ ጌዴዎን የታውክልያ ወንድም ስለነበረ የሕጻኑ ያሬድ አጎት ነበረና በቅርብ እየተከታተለ ያስተምረው ነበረ፤ ሆኖም ትምህርት አልገባ ብሎት ብዙ ዓመታት ተጉላለ፤ በዚህም ምክንያት ከዕለታት በአንድ ቀን አጎቱ ወይም መምህሩ ጌዴዎን ተናዶ ክፉኛ ገረፈው፤ ሕጻኑ ያሬድም በዚህ ተበላጭቶና ተስፋ ቈርጦ ከአኩስም ከተማ ወጥቶ ወደ እናቱ መንደር ወደ መደባይ ወለል /ከአኩስም ወደ ሰሜን አቅጣጫ/ ሲጓዝ ማይ ክሬዋሕ "ማይ ኪራሕ" ከምትባል የውሀ ምንጭ ዳር ተቀምጦ ሲያዝንና ሲያለቅስ እግዚአብሔር አንድ የሚያጽናና ምልክት አሳየው።

ይኸውም ክሬዋሕ /በትግርኛ ክራውሕ/ ከሚባል ዛፍ ሥር በውሀው ምንጭ ዳር ተቀምጦ ወደ ዛፍዋ ሲመለከት አንድ ትል የዛፍዋን ፍሬ ለመመገብ ሽቶ ወደላይ እየወጣና እየወደቀ ተደጋጋሚ መከራ ሲያደርግ ከቈየ በኋላ በሰባተኛው ጊዜ ወጥቶ ፍሬዋን ሲመገብ ተመለከተ፤ ተመራማሪው ተማሪ ያሬድ ከዚህ ትል ጥረትና ስኬት ትምህርት ወስዶ እኔምኮ ተስፋ ሳልቈርጥ ብዙ ጥረት ካደረግሁ እንደዚህ ሊሳካልኝ ይችላል ብሎ በተስፋ ተጽናንቶ እንደገና ወደ መምህሩ በመመለስ ትምህርቱን ለመቀጠል ወሰነ፤ ከዚህ በኋላ ወደመደባይ ወለል የነበረውን ጉዞ ሠርዞ መልስ ወደ አኩስም ከተማ ወደ መምህር ጌዴዎን ጉባኤ ቤት ሆነ፤ መምህሩ ጌዴዎንም ተቀብሎ ማስተማሩን ቀጠለ፤ በዚህ ጊዜ ሕጻኑ ያሬድ ለብዙ ጊዜ አልገባ ያለውን ትምህርት በአጭር ጊዜ ውስጥ የግብረ ዲቂና ትምህርቱን አጠናቆ የታላቋ የአኩስም ጽዮን ቤተ ክርስቲያን ጥሩ አገልጋይ ዲያቆን ሆነ፤ ትምህርቱንም በስፋት ስለቀጠለበት የመጻሕፍተ ብሉይትንና የመጻሕፍተ ሐዲሳትን ተርጓሚና ሊቅ ሆነ።

እግዚአብሔር አንድ ትልቅ የሆነ ሥራን ለመሥራት በፈለገ ጊዜ ለሥራው መገለጫ በሆኑ ሰዎች ላይ መጠነኛ ፈተና ማሳየት ልማዱ ነው፤ ለሣራ፣ ለኤልሳቤጥና ለቅድስት ሐና እንዲሁም ዕውር ሆኖ ለተወለደው ሰው ያደረገውን ሁኔታ ይህንን ያረጋግጣል፤ ይኸውም ለሣራ ይስሐቅን ያህል ልጅ፣ ለኤልሳቤጥ ዮሐንስን ያህል ልጅ፣ ለሐናም ድንግል ማርያምን ታህል ልጅ ለመስጠት በፈለገ ጊዜ በመጀመርያ በመካኒት ብዙ ጊዜ እንዲቆዩ አድርጓል፤ የኋላ ኋላ ግን ሙቀት፣ ልምላሜና አበባ ቢለያቸውም በከሃሊነቱ ልጆችን ወልደው እንዲታቀፉ አድርጎአቸዋል ዘፍጥ.18፣10-14፤ ሳሙ/ቀዳ.1፣ 2-8፤ ሉቃስ 1፣9።

ዕውር ሆኖ የተወለደው ሰውም ከእናቱ ማኅፀን ጀምሮ ዕውር ሆኖ እንዲወለድ ካደረገ በኋላ በከሃሊነቱ የዓይን ብርሃንን ሰጥቶታል፤ ይህም ለምን ዕውር ሆኖ እንደተወለደ በደቀ መዛምርቱ ለቀረበለት ጥያቄ ጌታችን ሲመልስ የእግዚአብሔር ሥራ በእርሱ እንዲገለጥ ነው ሲል ገልጸዋል፤ ዮሐ.9፣1-4።

እንደዚህም ሁሉ የቅዱስ ያሬድ ትምህርት አልገባ ብሎት ለብዙ ጊዜ መጉላላት ነሽም፤ ገላጭም፣ ሰጭም እርሱ መሆኑን ለመግለጽ የተጠቀመበት ሁኔታ ነው ማለት ይቻላል፤ ይህ ብቻም አይደለም ቅዱስ ያሬድ ከመጀመርያ ጀምሮ በጣም ዐዋቂና ትምህርት ተቀባይ ተማሪ ቢሆን ኖሮ ሰዎች የተገለጸለት ዜማንም ካለው የቁየ ዕውቀት እንደተገኘ አድርገው ይገምቱ ነበር፤ ነገር ግን የፊደል ቁጠራን ብዙ ዓመታት የወሰደበት ቅዱስ ያሬድ እንደገና እጅግ በሚያስደንቅ ሁኔታ ከፍተኛ ሊቅና የዜማ ደራሲ ሆኖ መገኘት የእግዚአብሔር ከሃሊነትና ሰጭነት በተጨማሪም የሚያስረዳና የቅዱስ ያሬድ ዜማም በሥጋዊ እውቀት የተገኘ ሳይሆን በእግዚአብሔር ገላጭነት የተገኘ መሆኑን የሚገልጽ ነው።

2. ቅዱስ ያሬድ መምህረ ብሉይ ወሐዲስ

ቅዱስ ያሬድ እግዚአብሔር አእምሮ መጻሕፍትን ከገለጸለት ጊዜ ጀምሮ በዲቁና መዓርግ ቤተ ክርስቲያንን እያገለገለ ትምህርቱን ስለቀጠለ የብሉይና የሐዲስ መምህር ሆኖ በመምህሩ በጌዴዎን ወንበር ተተካ፤ በዚህም መሠረት በትርጓሜ መጻሕፍት ትምህርት ብዙ ሊቃውንትን አፍርቶአል፤ ቅዱስ ያሬድ በምሥጢረ መጻሕፍት ትርጓሜ ብቻ ሳይሆን በሥነ ጽሑፍም የላቀ ዕውቀት የነበረው ታላቅ ሊቅ ነውና ከቅዱስ ፍሬምናጦስ አባ ሰላማ ከሣቴ ብርሃን በፊት የነበረው ጥንታዊ የግእዝ ፊደል አጠቃቀምና አጻጻፍ ከአባ ሰላማ ከሣቴ ብርሃን በኋላ ከካዕብ እስከ ሳብዕ ያሉት የፊደል አናባቢዎች ተጨምረውለት በመሻሻሉ፣ አጻጻፉም ከቀኝ ወደ ግራ የነበረው ቀርቶ ከግራ ወደቀኝ በመደረጉ፣ በአልፍ ይጀምር የነበረው ፊደል በሀውት እንዲጀመር በመወሰኑ፣ ሕዝቡ አጻጻፉንም ሆነ ቋንቋውን ለመለማመድ ተቸግሮ ነበር፤ ነገር ግን ቅዱስ ያሬድ አዲሱን የግእዝ ቋንቋ አጠቃቀም በጽሑፍና በትምህርት ስላስፋፋው፣ በመጨረሻም በዜማ ድርሰቱ ስላዳበረውና የዜማ ትምህርት ደግሞ በመጽሐፍ ብቻ የሚማሩት ሳይሆን በቃል ጭምር የሚያዝ ስለሆነ ካህናቱ አዲሱን የግእዝ ቋንቋ በፍጥነት እንዲያውቁት አድርጎአቸዋል።

በቅዱስ ያሬድ ዘመን ከተለያዩ የሮምና የታናሽ እስያ አገሮች የተውጣጡ ተስቦቱ ቅዱሳን ወደ ኢትዮጵያ መጥተው አኩስም ከተማ ውስጥ ቤተ ቀጢን በተባለው ጉባኤ ቤት ሲኖሩ የቅዱስ ያሬድ ትምህርት ቤት ለግእዝ ቋንቋ ዕውቀታቸው ዋና ምንጭ ነበረ፤ ተስቦቱ ቅዱሳን ከዚህ ከተራቀቀውና በግእዝ ቋንቋ ችሎታ በጣም ከታወቀው የቅዱስ ያሬድ ትምህርት ቤት በቀሰሙት የግእዝ ቋንቋ ዕውቀት አንዳንድ ያልተመለሱ መጻሕፍትን ለመተርጉምና ሥርዓተ ገዳምን በኢትዮጵያ ለማስፋፋት ችለዋል፤ ከዚህም የተነሣ በቅዱስ ያሬድና በተስቦቱ ቅዱሳን መካከል በጣም የቀረበ ግንኙነት ነበረ።

3. ለቅዱስ ያሬድ ሰማያዊ ዜማ ተገለጸለት

ቅዱስ ያሬድ በእንደዚህ ያለ ሁኔታ እያስተማረ ብዙ ጊዜ ከቁየ በኋላ እግዚአብሔር ሰማያዊውን ዜማ ሊገልጽለት ስለፈለገ ገዳር 5 ቀን ጠዋት ከገነተ ኤደሞ እርሱ ወዳለበት ሦስት አዕዋፍን ላክለት፤ ወፎቹም በአንድ ዛፍ ላይ ተቀምጠው በሰው አንደበት ያነጋግሩት ጀመር፤ እንዲህ እያሉ "ያሬድ ሆይ? አንተ ብፁዕ ነህ፤ አንተን የተሸከመች ሆድም ብፅዕት ናት" እርሱም ወደ እነርሱ እየተመለከተ እናንተ በሰው አንደበት የምትናገሩ አዕዋፍ ከየት መጣችሁ? ማንስ ላካችሁ? ሲል ወፎቹን ጠየቃቸው፤ ከሦስቱ ወፎች አንዱ እኛ ከኤደም ገነት ወደ አንተ ተልከን የመጣን ነን፤ ከሃያ አራቱ

ካህናት ሰማይ ሰማያዊ ማኅሌትን ትማር ዘንድ ልንነግርህ መጣን አለችው፤ ከዚህ በኋላ አዕዋፉ ከዓይኑ ተሠወሩ፤ ያሬድም በተመስጦ ወደ ኢየሩሳሌም ሰማያዊት ተነጠቀ፤ በዚያም ፈጣሪ ፍጥረታት እግዚአብሔርን ያለማቋረጥ የሚያመስግኑ መላእክት በመንበሩ ዙርያ ሆነው ተወዳጅና ልዩ ጣዕም ባለው የዜማ ድምፅ ሲያመስግኑ፤ ሊዘምሩና ሲያሸበሽቡ አየ፤ ከጣዕሙ ዜማው የተነሣ ወደ እነርሱ ዘሎ ለመግባት ወደደ፤ በዚህ ጊዜ እነዚያ አዕዋፍ ወደ እርሱ መጡ፤ ከእነርሱም አንዱ ወፍ ያሬድ ሆይ የሰማኸውን ዜማ አስተውለሃልን? ብላ ጠየቀችው፤ እርሱም አላስተዋልኩም ብሎ መለሰላት፤ እርሷም እንግዲያውስ እኔ እነግርሃለሁና አዲሱን የእግዚአብሔር ስም እርሱም ኢየሱስ ክርስቶስ የሚለውን ስም ጥራ አለችው፤ ቅዱስ ያሬድም ኢየሱስ ክርስቶስ የሚለውን ስም በጠራ ጊዜ የሃያ አራቱ ካህናት ሰማይ ዜማ ተገለጸለት፤ ወዲያውም ቅዱስ ያሬድ በግእዝ፤ በዕዝልና በዓራራይ ዜማውን ማዜም ጀመረ፤ ከዚህ በኋላ ቀድሞ ወደነበረበት ወደ ቤተ ቀጢን ተመለሰ፤ ከዚያም ሆኖ ፊቱን ታቦተ ጽዮን ወዳለችበት ወደምሥራቅ አዙሮ እጁንም ዘርግቶ እንዲህ ብሎ ሰማያዊውን ዜማ ለመጀመርያ ጊዜ በአኩስም ዐውደ ምሕረት አሰማ፤ እንዲህ ሲል "ሃሌ ሉያ ለአብ፤ ሃሌ ሉያ ለወልድ፤ ሃሌ ሉያ ወለመንፈስ ቅዱስ ቀዳሚሃ ለጽዮን ሰማየ ሣረረ ወበዳግም አርአዮ ለሙሴ ዘከመ ይገብር ግብራ ለደብተራ" ይህም ማለት ለአብ ምስጋና ይገባል፤ ለወልድም ምስጋና ይገባል፤ ለመንፈስ ቅዱስም ምስጋና ይገባል፤ የጽዮን መጀመርያዋ የሆነ እግዚአብሔር ሰማይን ፈጠረ ዳግመኛም የድንኳኑን ሥራ እንዴት አድርጎ መሥራት እንዳለበት ለሙሴ አሳየው ማለት ነው ዘጸ.25፤8-10፤ ዘጸ.26፤30 ይህ ሁሉ የተፈጸመው ኅዳር 6 ቀን ነበረ፤ ከሰማይ እንደተመለሰ ለመጀመርያ ጊዜ ጣዕሙ ዜማውን ያለማበት ቦታም "ሙራደ ቃል" ተባለ እስከዛሬም ድረስ ሙራደ ቃል እየተባለ ይጠራል፤ ይኸውም ዜማው ከሰማይ የወረደ መሆኑን የሚያረጋግጥ እውነተኛ ማስረጃ ነው፤ የዜማውም ስም አርያም ተባለ ይህም ከልዑል ሰማይ የተገኘ ዜማ መሆኑን ይገልጻል፤ ከዚህም በተጨማሪ ዜማውን ከሰማይ ከመላእክት ዘንድ የሰማው መሆኑን ራሱ ቅዱስ ያሬድ እንዲህ ሲል ያረጋግጣል "ዋይ /ወይ/ ዜማ ዘለማዕኩ በሰማይ እመላእክት ቅዱሳን እንዘ ይብሉ ቅዱስ ቅዱስ ቅዱስ እግዚአብሔር መልዕ ሰማያተ ወምድረ ቅዱሳተ ስብሐቲክ" ትርጓሜውም "ወይ ዜማ" በሰማይ ሳለሁ ከቅዱሳን መላእክት የሰማሁት ቅዱስ ቅዱስ ቅዱስ እግዚአብሔር ሆይ የክብርህ ምስጋና ሰማያትንና ምድርን መላ እያሉ ማለት ነው፤ ድን ዘአርባዕቱ እንስሳ /በ1988ዓ.ም. ከታተመው ገጽ 81 ሁለተኛው ዓምድ ላይ/ እንደዚሁም ዝማሬ በተባለው ድርሰቱ" ሰማየ በአብ ወበወልድ አርያመ ወበመንፈስ ቅዱስ ንበ ዐረጉ ሰማዕኩ እመላእክት ዝማሬ በእድንኖ ወበአትሕቶ ቦ ዘያጽሕሱ ወቦ ዘይዜምሩ " ትርጓሜውም በአብ ወደ ሰማይ፤ በወልድ ወደ አርያም፤ በመንፈስ ቅዱስም በወጣሁ ጊዜ ከመላእክት ዘንድ ዝማሬን ሰማሁ የሚያሸበሽቡ አሉ የሚዘምሩም አሉ ማለት ነው፤ ዝማሬ ዘቅዱስ ያሬድ ግንቦት 11 ቀን ላይ /በተስፋ ገብረ ሥላሴ የታተመ ገጽ 114 /

ይህ የቅዱስ ያሬድ ወደ ሰማይ መነጠቅና ከዚያም የመላእክትን ዝማሬ ሰምቶ መመለስ ከቅዱስ ጳውሎስ አባባል ጋር ተመሳሳይነት አለው፤ ቅዱስ ጳውሎስ ለቆሮንቶስ ሰዎች በጻፈው ሁለተኛ መልእክቱ የተገለጠለትን ሰማያዊ ራእይ ሲገልጽ "እንዲህ ያለው ሰው ከዐሥራ ዐራት ዓመት በፊት እስከ ሦስተኛው ሰማይ ድረስ ተነጠቀ..... ወደ ገነት ተነጠቀ ሰውም ሊናገረው የማይገባውንና የማይነገረውን ቃል ሰማ" 2ቆሮ.12፤1-5 በእግዚአብሔር ዘንድ ለትልቅ ነገር የተመረጡ ሰዎች ወደ ሰማይ እየተነጠቁ መወለድና በዚያም ልዩ የሆነውን ራእይ ማየት የተለመደ መሆኑን የቅዱስ ጳውሎስ አባባል ያረጋግጣል፤ ቅዱስ ያሬድም እንደ ቅዱስ ጳውሎስ ወደ ሰማይ መነጠቁ ከድሮም ጀምሮ የተለመደ የእግዚአብሔር አሠራር እንጂ አዲስ ነገር እንዳልሆነ በዚህ መረዳት ይቻላል።

ቅዱስ ያሬድ ዜማ ማሰማት የጀመረበት ቀን ኅዳር 6 ቀን ስለነበረ መሐሪው እግዚአብሔር በሕጻንነቱ ጊዜ የነበረኝን የትምህርት አለመቀበል ችግር አስወግዶ ለዚህን አበቃኝ ሲል "አስተምሕሮ" ብሎ ወቅቱን ሰየመው፤ አስተምሕሮ ማለት የምሕረት ወቅት ማለት ነው፤ በዚህ ቀን ቅዱስ ያሬድ በሙራደ ቃል ሆኖ የዜማ ድምፁን ከፍ አድርጎ ባሰማ ጊዜ ንጉሡ አጼ ገብረ መስቀል ከነሠራዊታቸው፤ ንግሥቲቱ ከነደንገጡሮቿ፤ መሳፍንቱ፤ መኳንንቱ፤ ሊቃውንቱና ካህናቱ፤ እንስሳቱና አዕዋፉ ሁሉ እሱ ወዳለበት ቦታ ተሰብስበው ከጣዕሙ የተነሣ መንፈስን የሚያድስ ልቡናን የሚያስደስትና አጥንትን የሚያለመልም አዲሱን ሰማያዊ ዜማ ረጋብ ጥማት ሳይሰማቸው በከፍተኛ ተመስጦና አድናቆት ሲሰሙ ዋሉ፤ ቅዱስ ያሬድም በግእዝ፤ በዕዝልና በአራራይ ዜማውን እያስማማ ፈጣሪው እግዚአብሔርን ማመስገኑ ቀጠለ፤ ሲያመስግነውም የሃያ ሁለት ሥነ ፍጥረት ፈጣሪና መጋቢ መሆኑን ለመግለጽ በሃያ ሁለት አርእስተ ዜማ እያቀነባበረ ነበር።

የቅዱስ ያሬድ ሐዋርያዊ አገልግሎት

1. ቅዱስ ያሬድና አቡነ አረጋዊ በደብረ ዳሞ ገዳም ላይ

የቅዱስ ያሬድ፣ የአቡነ አረጋዊና የአጼ ገብረ መስቀል ፍቅር ከልክ ያለፈና በጣም የጸና ነበረ፤ ጳድቁ አቡነ አረጋዊ ለሥርዓተ ምንኩስና አገልግሎት የሚሆንና ከከተማ ወጣ ያለ ምቹ ቦታ ሲፈልጉ ከአኩስም ከተማ ወደ ሰሜን ምሥራቅ አቅጣጫ አካባቢ ለዚህ አገልግሎት የሚሆን ትልቅ ተራራ አገኙ "ደብረ ዳሞ" ይህ የደብረ ዳሞ ተራራ ዙርያው ሁሉ ገደል የሆነና ምንም መውጫ የሌለው ስለነበረ ወደላይ ለመውጣት አልቻሉም ነበረ፤ ጌላ ግን ሱባዔ ገብተው ፈጣሪያቸውን ስለተማጸኑ በቅዱስ ሚካኤል ተራዳኪነት የታዘዘ ዘንዶ መጥቶ በጅራቱ ወገባቸውን አሥሮ ወደተራራው ላይ አወጣቸው፤ ከዚያም ሆነው የተራራውን ራስ ሲመለከቱ ለምናኔና ለሥርዓተ ምንኩስና በጣም የተስማማ ሆኖ ስላገኙት ንጉሠ ነገሥቱ አጼ ገብረ መስቀልን በተራራው ላይ ቤተ ክርስቲያን እንዲሠሩላቸው አስታወሱላቸው፤ አጼውም እስከዛሬ ድረስ ቆሞ የሚታየውን አስደናቂ ቤተ ክርስቲያን አሠርተው ለጳድቁ አስረከቡላቸው፤ ጳድቁ አቡነ አረጋዊም የእመቤታችንን ጽላት በማስገባት ቤተ ክርስቲያኑን ለማስመረቅ ስላሰቡ ቅዱስ ያሬድን ከአኩስም ጽዮን ጋብዘው የተሠራውን ቤተ ክርስቲያን እንዲገብኝላቸው አደረጉ፤ ቅዱስ ያሬድም በጳድቁ ጥሪ መሠረት በደብረ ዳሞ ተራራ ላይ ተገኝቶ የቤተ ክርስቲያኑን ሥራ ማማር በእጅጉ ስላስደሰተው በማድነቅ እንዲህ ብሎ ዘመረ "ይሔውጽዋ መላእክት እንተ በሰማያት ይሔውጽዋ መላእክት እስመ ማኅ ደረ መለኮት ያድክዋ ያድክዋ ያድክዋ ወርኢኩ ሥነ ሕንጻሃ ለቅድስት ቤተ ክርስቲያን ምስክራ ወምስጋድ ወምስትሥራዩ ኃጢአት ይእቲ ቅድስት ደብተራ" ትርጓሜውም በሰማያት ያሉ መላእክት ይጉበኙታል፤ የመለኮት ማደርያ ናትና መላእክት ይጉበኙታል፤ ቅድስት ቤተ ክርስቲያንን ዞርጌት ዞርጌት ዞርጌት የሕንጻዋ ማማርም አየሁ፤ እሷ መጸለያ፤ መስገጃና የኃጢአት ማስተሥረያ ቅድስት ድንኳን ናት ማለት ነው፤ በእንደዚህ ያለ ደማቅ ሁኔታ አጼ ገብረ መስቀል፤ ቅዱስ ያሬድና አቡነ አረጋዊ የደብረ ዳሞን ቤተ ክርስቲያን ቅዳሴ ቤት አከበሩ፤ በዚህ ምክንያት መነሻነት ከዚህ ጊዜ ጀምሮ በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የታቦቱ ዓመታዊ በዓል ንግሥ ሲከበር ሥርዓተ ዑደት ማድረስ የተለመደ ሆነ።

ቅዱስ ያሬድ በዚሁ ገዳም ስምንት ቀን ያህል ከአቡነ አረጋዊ ጋር ቁይቶ ወደ አኩስም ተመለሰ፤ እንደተመለሰም ወደ አኩስም ጽዮን ማርያም ቤተ ክርስቲያን ገብቶ ቅድስት ወብዕዕት ስብሐት ወቡርክት ክብርት ወልዕልት አንቀጸ ብርሃን ብሎ በመጀመር አንቀጸ ብርሃን የተባለውን ድርሰቱ ደረሰ፤ ይህንን ድርሰት በሚደርስበት ጊዜ እጁ በታቦተ ጽዮን ላይ ረቦ በመገፈስ ቅዱስ እየተቃኘ ስለነበር ከመሬት አንድ ክንድ ያህል ከፍ ብሎ ይታይ ነበር፤ ይህ የቅዱስ ያሬድ ድርሰት የሆነው አንቀጸ ብርሃን በቤተ ክርስቲያናችን ተወዳጅ ከሆነው የውዳሴ ማርያም ጸሎት ቀጥሎ ዘወትር የሚጸለይና በቃል የሚጠና ነው፤ በምሥጢሩ ጥልቀትና ምጥቀትም እጅግ የላቀ ነው።

2. የጣና ሐይቅ ጉብኝት

አቡነ አረጋዊ፣ ቅዱስ ያሬድና አጼ ገብረ መስቀል በሥራው ሁሉ አይለያዩም ነበርና አገሩን ለማዳረስ ከአኩስም ተነሥተው በደቡብ ምዕራብ አቅጣጫ በመጓዝ ጣና ሐይቅ ደረሱ፤ በጣና ሐይቅ ውስጥ ዛሬ ጣና ቂርቆስ እየተባለ በሚጠራው ደሴት ላይ ብዙ ቀናትን አሳለፉ፤ ከዚያም ተነሥተው ወደ ደቡብ ምሥራቅ አቅጣጫ ሲጓዙ አንድ ተራራ አገኙ፤ ያም ተራራ አቡነ አረጋዊ ለሥርዓተ ገዳም ስለተመኙት ያላቸውን ምኞት ለንጉሠ ነገሥቱ ለአጼ ገብረ መስቀል ገለጹ፤ አጼውም እግዚአብሔር ከፈቀደ እዚህም እንደ ደብረ ዳሞ ያለ ቤተ ክርስቲያን ልሥራልም አሉላቸው፤ እርሳቸውም ወደ እግዚአብሔር ጸለዩና የታዘዘ መልአክ መጥቶ "ዙር አባ መንገል ምሥራቅ" አላቸው ወደ ምሥራቅ ዙር ማለቱ ነው። እርሳቸውም መልአኩ እንዳመለከታቸው አጼ ገብረ መስቀልንና ቅዱስ ያሬድን አስከትለው ወደ ምሥራቅ በኩል ዞረው ሲመለከቱ በሐረግ ተንጠልጥለው መውጣት እንደሚችሉ ተረዱና በሐረጉ እየተንጠለጠሉ ወደ ተራራው ወጡ፤ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የተራራው ስም "ዙር አባ" ተብሎ ተሰየመ፤ አጼ ገብረ መስቀልም ለጳድቁ በገቡላቸው ቃል መሠረት ቤተ ክርስቲያኑን በሦስት ዓመት ሠርተው ጨረሱ፤ አቡነ አረጋዊም ሥርዓተ ገዳምን እያስተማሩ ቅዱስ ያሬድም ዝማሬ መዋሥዕትን እያስተማረ ሦስት ዓመት

ያህል ከቄዩ በኋላ ቅዱሴ ቤተ ክርስቲያንን አክብረውና የእመቤታችንን ታቦት አስገብተው ወደ አኩስም ከተማቸው ተመለሱ፤ ቅዱስ ያሬድም ወደ አኩስም እንደተመለሰ ማይክሬዋሕ /ማይ ክራውሕ/ በተባለው ቦታ ውዳሴ ማርያምንና አሥራ አራት ቅዱሴያትን በዜማ አደረሰ።

የቅዱስ ያሬድ ምናኔ

ቅዱስ ያሬድና ንጉሠ ነገሥቱ አጼ ገብረ መስቀል በሁሉም ነገር ሳይለያዩ በጽኑ ፍቅርና ስምምነት የቤተ ክርስቲያንን ሥርዓት ያደራጁ ነበር፤ ፍቅራቸው እንደ ዘርባቤልና እንደ ዮሴፊ ያለ ጠንካራ ፍቅር ነበረ፤ በዚህም ሁኔታ ቅዱስ ያሬድ ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያንን፣ አጼ ገብረ መስቀል ሥርዓተ መንግሥትን የማደራጀት ሥራ ይሠሩ ነበርና በዚህ ጊዜ ሥርዓተ ዑደተ ሆሣዕናን፣ ሥርዓተ ንግሥናንና ሥርዓተ ቅዱሴ ቤተ ክርስቲያንን አዘጋጁ፤ ከዚህም ጋር አጼ ገብረ መስቀል ለቅዱስ ያሬድ ዜማ የተለየ ፍቅር ነበራቸውና ከአደባባይ መልስ ሲሆን የዕረፍት ጊዜያቸውን በቤተ ቀጢን ከቅዱስ ያሬድ ጉባኤ ቤት እየተገኙ ጣዕመ ዜማውን ያዳምጡ ነበር፤ በዚህም መሠረት ከዕለታት በአንድ ቀን ቅዱስ ያሬድ በጣዕመ ዜማ ተመስጦ ዝማሜውን ሲያወርደው ንጉሡም እንደ እርሱ ተመስጠው ዓይን ዓይኑን እየተመለከቱ የብረት ስለት ያለውን የወርቅ ዘንግ ይዘው እንደ እርሱ እዘማለሁ ሲሉ ሳያዩ ዘንጉን በቅዱስ ያሬድ እግር ላይ ቸከሉት፤ ሁለቱም በተመስጦ ስለነበሩ የሆነውን ነገር ሁሉ አላዩም፤ ይሁን እንጂ የቅዱስ ያሬድ እግር ደም በደም ሆኖ እንደ ጉርፍ አካባቢውን ሲያጥለቀልቀው ይታይ ነበር፤ በዚህ ጊዜ በአካባቢው ያሉ ደቀመዛሙርት ይህንን አይተው ለንጉሡ ነገሯቸው፤ እርሳቸውም ደንግጠው ጦሩን አነሡትና በዚህ እጅግ አዝነው ደምህን ስላፈሰሰሁ የምትፈልገውን ማንኛውንም ነገር ጠይቀኝ እስጥሃለሁ ሲሉ ቃል ገቡለት፤ ቅዱስ ያሬድም የምለምንህ አንዲት ነገር ናት፤ እርሷን ፈጽሞልኝ አለው፤ አጼ ገብረ መስቀልም የፈለግኸውን ለምን ፈቅጄልሃለሁ አሉት፤ እርሱም እስከአሁን እግዚአብሔር በፈቀደልኝና በገለጸልኝ መሠረት በዚህ ከተማ ከአንተ ጋር ቈይቼአለሁ፤ ብዙ ደቀመዛሙርትም ተክቼአለሁ፤ ከእንግዲህ ወዲህ የቀረኝን ዘመን በጸሎትና በብሔትውና ማሳለፍ እንድችል ከከተማው ራቅ ወዳለ ቦታ ሄጄ ፈጣሪየን ማገልገል እፈልጋለሁና ፈቃድህ ይሁንልኝ አለው።

አጼ ገብረ መስቀልም ይህንን የቅዱስ ያሬድ ቃል ሰምተው አዘኑ፤ እንኳን ጣዕመ ዜማውን ሲሰሙ ቀርቶ መልኩን ባዩ ቊጥር በኃሤት ይሞሉ የነበሩት አጼ ገብረ መስቀል ከእንግዲህ ወዲህ ያሬድን ማየት ሲቀርባቸው ነው፤ ጣዕመ ዜማውን ከእርሱ መስማትም እንደዚሁ ሊቀር ነው፤ በመሆኑም በጣም ኃዘን ተሰማቸው፤ ሆኖም አንድ ጊዜ ቃል ስለገቡ ከመፍቀድ በቀር ሌላ አማራጭ አልነበራቸውምና ከፍተኛ ኃዘን እየተሰማቸው ፈቀዱለት፤ መላው ካህናተ አኩስም ጽዮንና ሕዝብ ክርስቲያኑ በእጠቃላይ በኃዘን ተዋጡ፤ ቅዱስ ያሬድም በተፈቀደለት መሠረት ጉዞውን ወደ ደቡብ አቅጣጫ ወደ ስሜን ተራራዎች አደረገ፤ ካህናቱም እስከተከዜ ወንዝ ድረስ በልቅሶ ሸኙት፤ ተከዜ ወንዝ ላይ ካህናቱና ደቀመዛሙርቱ ሲለዩት በሚከተለው ዜማ መልካሙን ሁሉ ተመኝላቸው፤ "ሰላም ነሣእነ ወሰላም ኃደግነ ለክሙ እግዚአብሔር ምስለ ኩልክሙ፤ ወሰላም እግዚአብሔር እንተ ኩሉ ባቲ ተሀሉ ወትረ ምስለ ኩልክሙ" ትርጓሜውም ሰላምን ተቀበልን፤ ለእናንተም ሰላምን ተውንላችሁ፤ የእግዚአብሔር ሰላም ከሁላችሁ ጋር ይሁን፤ ሁሉም የሚገኝባት የእግዚአብሔር ሰላም ሁልጊዜ ከእናንተ ጋር ትሁን ማለት ነው ጸመ ድን ዘቅዱስ ያሬድ ከዘወረደ ሐሙስና ከምኩራብ ሐሙስ።

ከዚህ በኋላ ተሳስመው ተሰነባበቱ፤ እነርሱም ወደ አኩስም ተመለሱ፤ እርሱም ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ወደ ስሜን ተራራዎች ሄደ፤ በዚያም አሁን በስሙ የታነጸው ቤተ ክርስቲያን ባለበት ቦታ ላይ በምናኔ ተወስኖ ፈጣሪውን በብሔትውና እያገለገለ ኖረ፤ ደቀመዛሙርቱም ድጓውን እየጸፉ ከእርሱ ጋር ይኖሩ ነበር፤ ከብዙ ዓመታት በኋላ የአኩስም ጽዮን ካህናት ሊጠይቁት ወደ ስሜን ሄዱና ተገናኝተው በናፍቆት ሰላም ሲባባሉና ሲሳሳሙ የሚከተለውን ቃል በዜማ ዘመረ "አጋውየ ሰላም ለክሙ ወበሰላም እኤምኃክሙ ዳገናትኑ አብያተ ክርስቲያናት ወሚመ ጽዮንሃ ቅድስተ ትኤምኃክሙ ትኤምኃክሙ አምኃክሙኒ ፍሥሐ ወሰላም" ትርጓሜውም ወንድሞቼ ሰላምታ ለእናንተ ይገባል በሰላምም እጅ እነሣላችኋለሁ አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ደገና ናቸውን? ቅድስት ጽዮንስ ደገና ናትን? ሰላም ትላችኋለች ሰላም ትላችኋለች ሰላምታችሁም ደስታና ሰላም ነው ማለት ነው ድን ዘቅዱስ ያሬድ ገጽ 144 ላይ በ1988 ዓ.ም. የታተመ።

እንደዚሁም ካህናቱ ከእርሱ ጋር ከቁዩ በኋላ ወደ አካሉም ሊመለሱ አስበው ለመሰነባበት በቀረቡ ጊዜ አሁንም በተለመደው ጣዕመ ዜማ እንዲህ እያለ ተሰናበታቸው "አኃውየ ፍቁራንየ ሰላም ለክሙ ዝክሩኒ ወትረ በጸሎትክሙ እስመ ብዙን ትረድኝ ጸሎተ ጸድቅ ስእለተ ጸድቅ አጥብቡ ቀደመ በሃይማኖት ከመ በረከተ ትረሱ፤" ትርጓሜውም የተወደዳችሁ ወንድሞቼ ሆይ ሰላምታ ይገባችኋል ሁልጊዜ በጸሎታችሁ አስቡኝ የጸድቅ ጸሎት ብዙ ትረዳለችና በረከትን ትወርሱ ዘንድ በሃይማኖት ጸንታችሁ ቁሙ ማለት ነው ከምክራብ ሐሙስ ጸመ ድን።

እንደዚሁም አንድ ወንድሙ ሊጠይቀው ከአካሉም በመጣ ጊዜ እንዲህ እያለ በጣዕመ ዜማ ተቀበለው "ሰላም ለከ እኑየ ሰላም ለከ ፍቁርየ ዘሠምረት ነፍስየ በሰላመ እግዚአብሔር" ትርጓሜውም ወንድሜ! ሰላም ላንተ ይሁን፤ በእግዚአብሔር ሰላም ነፍሴ እጅግ የወደደችህ ወዳጄ! ሰላም ላንተ ይሁን ማለት ነው ከዘወረደ ረቡዕ ጸመ ድን።

በዚህ ሁኔታ በምናኔ ስሜን ውስጥ ደብረ ሐዊ ከተባለው ተራራና ጫካ ብዙ ዓመታትን ካሳለፈ በኋላ ግንቦት 11 ቀን ከዚህ ዓለም ተለየ ወይም ተሠወረ፤ በዚህ ዓለም የኖረበት ጠቅላላ ዕድሜው ሰባ አምስት ዓመት ነው።

የቅዱስ ያፌድ አርእስተ ዜማ

ቅዱስ ያፌድ የዜማውን ድርሰት በሃያ ሁለት አርእስተ ዜማ ደርሶታል፤ ይህንም ያደረገበት ምክንያት ፈጣሪ ፍጡራን የሆነ እግዚአብሔር አምላክ በሃያ ሁለት ሥነ ፍጥረት የሚመሰገን መሆኑን ለማስረዳት ነው፤ እንደ ኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ትምህርተ ሃይማኖት የሥነ ጥፍረት ቍጥር ሃያ ሁለት መሆኑ እዚህ ላይ ልብ ይለዋል።

የሥነ ፍጥረት ምሳሌ የሆኑት ሃያ ሁለት አርእስተ ዜማ የሚከተሉት ናቸው፡-

1. ዋዜማ
2. በሐምስት
3. እግዚአብሔር ነግሠ
4. ይትባረክ
5. ሠለስት
6. ሰላም
7. መዝሙር /አቡን
8. ዘአምላክየ
9. ሚበዝኑ
10. አርባዕት
11. ብፁዕ ዘይሌቡ
12. መወድስ
13. ኩልክሙ
14. ዕዝል
15. ዘይእዜ
16. ማኅሌት
17. ስብሐተ ነግሠ
18. እስመ ለዓለም
19. አርያም
20. ክብር ይእቲ
21. ዝማሬ
22. ዕጣነ ሞገር

መሐትው፤ አቡንና መዝሙር ቍጥራቸው አንድ ወገን ነው፤
የቅዱስ ያሬድ ዜማ ድርሰት በነዚህ አርእስት የተወሰነና የተቀመረ ነው፤

እጼ ገብረ መስቀል የዜማውን ጣዕም ከሰሙና ከተረዱ በኋላ እግዚአብሔር ለቤተ ክርስቲያን መገልገያና ለሕዝቡ መባረኪያ የሰጣቸው መሆኑን በመገንዘብ ሊቃውንቱን ተቀበሉትና ለቤተ ክርስቲያን መገልገያ ይሁን ብለው አዘዙባቸው፤ ነገር ግን ካህናቱና ሊቃውንቱ ምን ምልክት አይተን እንቀበለው ብለው መለሱላቸው፤ ከዚህ በኋላ ንጉሠ እንግዲያውስ ሱባዔ እንደሆነና እርሱ ይግለጽልን ብለው ከታሕሣሥ አንድ ቀን ጀምሮ ሱባዔ እንዲያዝ አወጁ፤ በዚያን ጊዜ ታሕሣሥ አንድ ቀን ሰኞ ዕለት ውሎ ነበርና ከሰኞ እስከ እሁድ በየቀኑ የአኩስም ጽዮን ማርያም ቤተ ክርስቲያንን እየዞሩ አራት መቶ እግዚአታና አርባ አንድ በእንተ ማርያም እያደረሱ ምህላውን አካሄዱ፤ በሰባተኛው ቀን እሁድ ዕለት ምህላውን ጨርሰው ሲያሳርጉ ጌታ በዕለተ ዓርብ እንደተሰቀለ ሆኖ በአኩስም ጽዮን ማርያም ቤተ ክርስቲያን ጉልላት ላይ ተገለጸላቸው፤ ከዚህም አያይዞ ቅዱስ ያሬድ " ዘ በመስቀሉ ተቀነወ ወበነቢያት ተሰብክ መላእክት ወሊቃነ መላእክት ሰብሕዎ ኪያሁ ንሰብክ መድኅን" ብሎ ነገረ መስቀሉን በማውሣት የወልድ ምሳሌ በሆነው በዕዝል ዘመረ፤ ትርጓሜውም በነቢያት ትንቢት የተነገረለትንና በመስቀሉ ላይ የተቸነከረውን ጌታ መላእክትና የመላእክት አለቆች አመሰግኑት፤ እኛም እርሱ መድኃኒት እንደሆነ እንናገራለን ማለት ነው፤ በዚህ በተገለጸው ራእይ መሠረት ዜማው ከእግዚአብሔር ዘንድ የተሰጠ መሆኑን አምነው ቤተ መንግሥቱ፤ ቤተ ክርስቲያኑ ሕዝቡ በአንድነት ተቀበሉት፤ የአኩስም ጽዮን ካህናተ ደብተራ፤ ቀሳውቱና ዲያቆናቱም ወደ ቅዱስ ያሬድ ጉባኤ ቤት ገብተው ዜማውን በንቃትና በትጋት ይማሩት ጀመር፤ ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ከመባቻ እስከ ሰባት ቀን የአኩስም ጽዮን ማርያም ቤተ ክርስቲያንን እየዞሩ አራት መቶ እግዚአታና አርባ አንድ በእንተ ማርያም ማድረስ የተለመደ ቀዋሚ ሥርዓት ሆኖ እስከዛሬም ይሠራበታል፤ በሌሎች ታላላቅ የኢትዮጵያ ገዳማትና አድባራትም ከመባቻ እስከ ሰባት ቀን አራት መቶ ምህላና አርባ አንድ በእንተ ማርያም ማድረስ ከዚህ የተወረሰ ነው፤ ይህም ቀን ስብከት ተብሎ ተሰየመ፤ ስብከት መባሉም የቅዱስ ያሬድ ጣዕመ ዜማ ከእግዚአብሔር የተገኘ መሆኑን ጌታ በዕለተ ዓርብ እንደተሰቀለ ሆኖ ለሕዝቡ በመታየት ስላረጋገጠና ቅዱስ ያሬድም ይህ የተሰቀለው ክርስቶስ ነቢያት በትንቢት የሰበኩት መሆኑን በመዝሙር ስለገለጸ ይህንኑና ትንቢተ ነቢያትን ለማስታወስ ነው።

ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ዜማው የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን መደበኛ መገልገያ ሆነ፤ ማኅሌቱና ቅዳሴው ሁሉ በቅዱስ ያሬድ ጣዕመ ዜማ ተቀነባበረ፤ የአኩስም ጽዮን ቤተ ክርስቲያንም ሰማያዊ ዜማን ከዓመት እስከ ዓመት ያለመቋረጥ የሚዘመርባት በምድር ያለች ሁለተኛ ጽርሐ አርያም ሆነች፤ ቅዱስ ያሬድ ስሙ እንዳመለከተው ሰማያዊ ዜማን ወደ ምድር አወረደ፤ ስም በተግባር ተገለጠ፤ "ኢትዮጵያ እጃቿን ወደ እግዚአብሔር ታደርሳለች" ተብሎ በእግዚአብሔር ቃል የተነገረውና የተመሰከረው ንጹሐ አምልኮቷ በሰማያዊ ዜማ ታጀበ፤ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን በየትኛውም ክፍለ ዓለም የማይገኘውን ዜማ ተቀዳጀች፤ በዚህም ዜማ ሃይማኖቷን ገነባች።

በቅዱስ ያሬድ ጣዕመ ዜማ እጅግ ተመስጦ የነበራቸውና በማንኛውም መልኩ ዜማው እንዲሰፋፋ ከፍተኛ ጥረት ያደርጉ የነበሩት ንጉሠ ነገሥቱ እጼ ገብረ መስቀልም ለቅዱስ ያሬድ ደቀመዛሙርት ሰፊ ድጋፍ ያደርጉ ነበረ፤ ይህንንም የቅዱስ ያሬድ መጽሐፈ ገድል እንዲህ ብሎ ይገልጻል "ወእንበሮሙ በዓቢይ ክብር ንጉሥ ገብረ መስቀል ለመሀሪ ወለተመሀሪ ወይሁቦሙ ሲሳዩሙ በበጊዜሁ ዘይሄኒ ወመስቴሂ ወይነ ዘያስተፌሥሕ ልቦሙ ይሁቦሙ በበጊዜሁ ወያለብሶሙ ልብሰ ሜላት ወአልባሰ ወርቅ" ትርጓሜውም ንጉሥ ገብረ መስቀል አስተማሪውንና ተማሪውን በታላቅ ክብር አስቀመጣቸው ወይም አኖራቸው፤ እንደዚሁም ያማረ ምግብንና ልብን የሚያስደስት የወይን መጠጥን በየጊዜው ይሰጣቸው ነበረ፤ የሐርና የወርቅ ልብስም ያለብሳቸው ነበረ ማለት ነው።

ቅዱስ ያሬድም በበኩሉ መስከረም ሃያ አምስት ቁን የሚውለው የአበባ በዓል ሲከበር "ተቀጽል ጽጌ ገብረ መስቀል ሐጽጌ" እያለ በመዘመር እቅፍ አበባን ያበረክትላቸው ነበር፤ ትርጓሜውም እጼ ገብረ መስቀል ሆይ ያማረ አበባን ይቀዳጁ ማለት ነው፤ ይህም በዓል ባህሉና ሥርዓቱ ተጠብቆ እስከ እጼ ዳዊት ዘመነ መንግሥት ድረስ መስከረም 25 ቀን ሲከበር ኑሯል፤ ኋላ ግን እጼ ዘርአ ያዕቆብ ግማደ መስቀሉን መስከረም 10 ቀን ወደ ኢትዮጵያ በማስገባታቸው ለዚህ መታሰቢያ እንዲሆን በማሰብ በዓሉ ከመስከረም 25 ወደ መስከረም 10 ቀን ተዛውሮ እንዲከበር አድርገዋል፤ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ እጼ መስቀል እየተባለ እስከ እጼ ኃይለ ሥላሴ ዘመነ መንግሥት ድረስ በዓሉ መስከረም 10 ቀን ይከበር ነበር፤ ከዚያም በኋላ በደርግ ዘመነ መንግሥት ለ17 ዓመታት ያህል በዓሉን የማክበር ሁኔታ ተቋርጦ ነበር፤ ይሁንና በዓሉ

የቤተ ክርስቲያን በዓል እንደመሆኑ መጠን እንደ ደምቡ በቤተ ክርስቲያን ዓውደ ምሕረት እንዲከበር አምስተኛው የኢትዮጵያ ፓትርያርክ ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ጳውሎስ ፓትርያርክ ርእሰ ሊቃነ ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳስ ዘአኩስም ወእጩ ዘመንበረ ተክለ ሃይማኖት ወፕሬዚደንት ዘዓለም አብያተ ክርስቲያናት እንደ ጥንቱ በቤተ ክርስቲያን ዓውደ ምሕረት እንዲከበር ስላዘዙ እነሆ አሁን በየዓመቱ መስከረም 10 ቀን በታላቅ ክብር በዓሉ እየተከበረ ይገኛል።

ክፍል 3

የቅዱስ ያሬድ ዜማ ይዘት

የቅዱስ ያሬድ ድርሰት በይዘቱ የሥነ ፍጥረት ውበትን በማድነቅና የሥነ ፍጥረት አስገኝ የሆነው እግዚአብሔርን በማመስገን ላይ ያተኮረ ነው፤ ይህም ማለት በክረምት ወራት ዘሩን፣ ልምላሜውን፣ ዝናሙን፣ መብረቁን፣ ነጉድጓዱን በመጥቀስ፣ በወርጋ ጽጌ የአበባውን፣ የመከሩን፣ የምርቱንና የፍሬውን ሁኔታ በመጥቀስ፣ ከዚህም ጋር ትንቢተ ነቢያትን፣ የክርስቶስ ልደትን፣ ጥምቀትን፣ ጾምን፣ ስቅለትን፣ ትንሣኤን፣ ዕርገትንና ስብከተ ሐዋርያትን በአጠቃላይ ጌታ ለሰው ልጆች ሲል በዚህ ዓለም የፈጸመውን የማዳን ሥራ ሁሉ በመጥቀስ፣ እንደዚሁም የቅድስት ድንግል ማርያምን፣ የቅዱሳን መላእክትን፣ የነቢያትን፣ የሐዋርያትን፣ የጳድቃንና የሰማዕታትን ክብርና ቅድስና በማውላት፣ በስማቸው መማጸንና መጸለይን የሚያስገኘውን ጥቅም የሚያስረዳ ታላቅ የሃይማኖት ዜማዊ ትምህርት ነው፤ ቅዱስ ያሬድ ቅዱሳት መጻሕፍትን በመጥቀስ ዜማውን ደርሶአል። ከእርሱ በፊት የነበሩና በእርሱ ዘመን የተጻፉ የቅዱሳን ገድላትና ድርሳናት ሁሉ በዜማ ድርሰቱ ተካተዋል።

የቅዱስ ያሬድ ድርሰት ቅዱሳት መጻሕፍትን ያጣቀሰ ብቻ ሳይሆን የተረጉመም ነው፤ ለምሳሌ "ሥኖ ለያዕቆብ ዘአፍቀረ" ተብሎ በመዝ.46፣4 የተጠቀሰውን "ወሥኑስ ለያዕቆብ ዘይቤ ይእቲ ሥጋ እንተ ነሥአ መድኅን እማርያም" ማለትም የያዕቆብን ውበት ወይም ደም ግባት ወደደ የተባለው የዓለም መድኅን ክርስቶስ ከድንግል ማርያም የነሣትን ሥጋ ሲያመለክት ነው በማለት ተርጉሞታል፤ በዚህ ዓይነት የተተረጎሙና የተብራሩ ብዙ የትርጓሜ ዓይነቶች በድርሰቱ ውስጥ ይገኛሉ፤ ከዚህም በተጨማሪ ድርሰቱ ምስጋናን፣ ጸሎትን፣ ምክርን፣ ታሪክን፣ ትምህርተ መለኮትንና የሥነ ምግባር ትምህርትን ይዘና አካቶ ይገኛል።

የቅዱስ ያሬድ ድምፁ ዜማዎች በጥቅሉ ሦስት ዓይነት ናቸው፤ እነርሱም ግእዝ፣ ዕዝልና ዓራራይ ተብለው ይታወቃሉ፤ ይሁንና የዜማው ዓይነት ሦስት ቢሆንም በባህርዩ ሊታይ የአንዱ ዜማ ክፍል ከሌላው የዜማ ክፍል የተለየ ነው፤ ይህም ማለት የዜማው ቃና ከሦስቱ ድምፆች ማለትም ከግእዝ፣ ከዕዝልና ከዓራራይ ሳይወጣ በመርዘምና በማጠር አንዱ ክፍለ ዜማ ከሌላው ክፍለ ዜማ ይለያል ማለት ነው፤ ለምሳሌ ድን ከዝማሬ፣ ዝማሬ ከመዋሥእት፣ መዋሥእት ከቅዳሴ በአንድ ምልክት ወይም ምልክቱ አንድ ሆኖ ሳለ ባህርዩ ይለያያል ማለት ነው፤ ይህም በቅዱስ ያሬድ አማካኝነት ለኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የተሰጣት የእግዚአብሔር ጸጋ ምን ያህል ታላቅና ዓይነተ ብዙ መሆኑን የሚያረጋግጥ ነው።

ሌላው የቅዱስ ያሬድ ዜማ ከሌላው ድርሰት የሚለይበት ባህርይ የዜማው ጣዕምና ክብደት፣ የኃይለ ቃሉ ጥልቀትና ምጥቀት እንዲሁም የሥነ ቃሉ ውበትና ከሌሎች የዜማ ደራስያን የተለየና ከባድ ሆኖ መገኘቱ ነው፤ ለምሳሌ የጌላ ሊቃውንት ጥቂት የሆኑ የዜማ ድርሰቶችን በድጓው ውስጥ እንዲካተቱ አድርገዋል፤ እነዚህ የጌላ ሊቃውንት የደረሷቸው ድርሰቶች አዋልድ ተብለው ይጠራሉ፤ ወንበርም የላቸውም፤ ይሁንና የሊቃውንቱ ድርሰቶችና የቅዱስ ያሬድ ድርሰት ሲመዛዘኑ የሰማይና የምድር ያህል ርቀት ወይም ልዩነት ያላቸው ሆነው ይገኛሉ፤ የቅዱስ ያሬድ ዜማና ድርሰት ከሆነ ምንም ቢሆን የዜማ ክብደትና አመል ወይም የኃይለ ቃል ክብደትና የምሥጢር ጥልቀት አይጠፋበትምና በዚህ ባህርዩ ከሌሎች ድርሰቶች ተለይቶ የመታወቅ ባህርይ አለው።

የቅዱስ ያሬድ ዜማ እንዲሁ ልቅ የሆነ ድርሰት ሳይሆን እያንዳንዱ የድን ርእስ የራሱ የሆነ መታወቂያ ቤት ያለው ነው፤ ይህም ማለት እያንዳንዱ የዜማ ርእስ የራሱ የሆነ የተለየ ስም፣ የተለየ ቤት፣ የተለየ ሃሌታና የተለየ አገልግሎት ያለው ነው እንደዚሁም በኃይለ ቃል፣ በምልአተ ንባብ፣ በዜማ ክብደትና በአመል የተለየ ባህርይ ያለው ነው፤ በመሆኑም በዚህ ሁሉ በዓለም ውስጥ ተመሳሳይ የማይገኝለት ልዩ ስልት ያለው ዜማ ሆኖ ይገኛል፤ ሌላ የዜማ ዐዋቂ ሰው ዝም ብሎ እንደመጣለት ከሚጮኽ በስተቀር ምን ዓይነት ዜማ እንደሚያዜም ማለትም ግእዝ፣ ዕዝል ወይም ዓራራይ ከሦስቱ የትኛው እንደሚያዜም እንኳን አያውቅም፤ የቅዱስ ያሬድ ዜማ ግን ግእዙን ከዕዝሉ፣ ዕዝሉን ከዓራራይ ሳይደበላልቁ ለይተው የሚያዜሙት ነው፤ የቅዱስ ያሬድ ዜማ አዋቂ የሆነ ሰው የሌላውን ዜማ ምን ዓይነት ዜማ እንደሆነ ለይቶ ማወቅ ይችላል፤ ምክንያቱም ሰውም ሆነ እንስሳ ከሦስቱ የቅዱስ ያሬድ ድምፅ ዜማ ማለትም ከግእዝ፣ ከዕዝልና ከዓራራይ ውጭ ሌላ ዜማ ኖሮ መጮኽ አይችልምና ነው፤ "ኢየዑዱ እንስሳ ወሰብእ እምነ ሠላስ ዜማሁ" ማለትም እንስሳም ሆነ ሰው ከሦስቱ ዜማዎቹ ማለፍ አይችልም ይላልና ነው።

የቅዱስ ያሬድ ድምፅ ዜማ ዓይነቶች

ቅዱስ ያሬድ ዜማውን ያዘጋጀው በሦስት ዓይነት ድምፅ ዜማ ነው፤ እነርሱም፦

ሀ. ስማቸው፦

1. ግእዝ
2. ዕዝል
3. ዓራራይ ይባላሉ።

እነዚህ ድምፆች በአምስቱ የዜማ ድርሰቶች ሁሉ ይገኛሉ፤ ከነዚህ ሦስት ድምፅ የወጣ ዜማ የለም "ሠለስቱ ዜማ ዘውእቱ ግእዝ ወዕዝል ወዓራራይ" ማለትም የዜማ ድምፆች ሦስት ናቸው፤ ይኸውም ግእዝ፣ ዕዝልና ዓራራይ ናቸው ማለት ነው፤ በሌላም በኩል ሰዎችም ሆኑ እንስሳት ከነዚህ ሦስት ድምፅ ዜማዎች መውጣት እንደማይችሉ ሊቃውንተ ቤተ ክርስቲያን ሲገልጹ እንዲህ ብለዋል፤ "አልቦ እምቅድሜሁ ወአልቦ እምድኅሬሁ ማኅሌታይ ሰብእ ዘከማሁ ያሬድ ካህን ለክርስቶስ ሰበክ ትንሣኤሁ ኢየዑዱ እንስሳ ወሰብእ እምነ ሠላስ ዜማሁ" ትርጓሜውም ከእርሱ በፊትም ሆነ በኋላ እንደርሱ ያለ የማኅሌት ሊቅ የለም፤ ካህን ያሬድ የክርስቶስን ትንሣኤ አስተማረ፤ ሰውም ይሁን እንስሳ ከሦስቱ ዜማዎቹ አይወጣም ማለት ነው፤ እነዚህ ዜማዎች የአንዱ ድምፅ ከሌላኛው ድምፅ ያልተደበላለቀ፤ ወጥ የሆነና የየራሳቸው የሆነ ድምፅ ያላቸው ናቸው፤ በመሆኑም የዜማን ጠባይ በጥልቀት የተማሩና ያወቁ ሰዎች አንዱን ድምፅ ከሌላኛው ድምፅ ለመለየት ጊዜ አይወስድባቸውም፤ የሦስቱ ድምፅ በዜማ ብቻ ሳይሆን በንባብ ወይም በምዕሃል ጊዜም ተጠብቆ የሚባል ነው፤ ይህም ማለት የግእዝ ንባብ፣ ከዕዝል ንባብ፣ የዕዝል ንባብ ከዓራራይ ንባብ የተለየ ነው ማለት ነው፤ ይህ ሁኔታ በተለይም በምዕራፍና በቅዳሴ ላይ የሚታይ ነው።

ለ. ትርጉማቸው

1. ግእዝ፦

ግእዝ የሚለው ቃል የተለያየ ትርጉም ያለው ቢሆንም የሌላውን ትተን በዜማ ስያሜ ላይ ያለውን ትርጉም እዚህ ማየቱ ተገቢ ነው፤ በመሠረቱ ግእዝ ብዙ ትርጉም ይኑረው እንጂ ምሥጢሩ ዞሮ ዞሮ አንድ ወይም መጀመሪያ ከሚለው ሓሳብ አይወጣም፤ በዚህም መሠረት በዜማ ስምንቱ ስንመለከት ግእዝ ማለት አንደኛ ወይም መጀመርያ ዜማ ማለት ነው፤ በባህርዩም ሲታይ በጣም ጠንካራና ኃይለኛ ነው፤ ከዚህም የተነሣ ሊቃውንቱ ደረቅ ዜማ ወዘተ ወይም ለዛው በቀላሉ የማይያዝ ብለው ይገልጹታል።

2. ዕዝል፡-

ዕዝል የሚለው ቃል ታዛይ ወይም ተደራቢ ማለት ነው፤ ይህም ማለት ከግእዝ ጋር ተደርቦ የሚተዛዘል ማለት ነው፤ ይኸውም በዓቢይ ስብሐተ ነግህ፤ በነቢያትና በሰሎሞን ምዕሃል በስፋት ይታያል፤ እነዚህ ምዕሃሎች ዕዝል ሲሆኑ ከምዕሃሎቹ የመጀመርያዎቹ ሁለት መስመሮች በዕዝል ሲባሉ ቀጥለው ያሉ አምስት መስመሮች ግን በግእዝ መተዛዘላቸው ከግእዝ ተደርቦ መባሉን ያረጋግጣሉ፤ ዕዝል በዜማ ባህርዩም ማኅዘኒ ወይም አስለቃሽ፤ አሳዛኝ ማለት ነው፤ ይህም ይታወቅ ዘንድ ጌታ በተሰቀለበት በዕለተ ዓርብ የሚዜም ይህ ዕዝል የተባለው ዜማ ነው፤

3. ዓራራይ፡-

ዓራራይ ማለት የሚያራራ፤ ልዩ ጣዕም ያለውና ልብን የሚመስጥ ማለት ነው፤ በባህርዩም በጣም ተወዳጅ የሆነና የማይጠገብ ዜማ ነው፤ ይህ ዜማ በአምስቱ የዜማ ድርሰቶች ሁሉ ያለ ቢሆንም በተለይ በቅዳሴ ዜማ በዝቶ የሚታይ ነው፤ የቅዳሴ ዜማ ቢያንስ ሰባ እጁ የዓራራይ ዜማ ነው።

ሐ. ምሳሌያቸው፡-

የቅዱስ ያሬድ ድምፀ ዜማዎች የተለያዩ ስምና ትርጉም ያላቸውን ያህል ምሳሌያቸውም እንደዚሁ የተለያዩ ምሥጢር ያለው ነው፤ ይኸውም የእግዚአብሔር አንድነትንና ሦስትነትን የሚገልጽ ነው፤ ከዚህ አንጻር ሲታዩ እያንዳንዳቸው የሚከተለውን ምሳሌና ምሥጢር ይሰጡናል።

ሀ. ግእዝ

ግእዝ የእግዚአብሔር አብ ምሳሌ ነው፤ ግእዝ የመጀመርያው ዜማ ስም እንደሆነ ሁሉ እግዚአብሔርንም በሦስትነት ስሙ ስንጠራ በመጀመርያ አብ የሚለውን ስም መቅደሙን የሚያስረዳ ምሳሌ ነው፤ የግእዝ ዜማ በባህርዩ ጠንካራና ኃይለኛ እንደሆነ ሁሉ እግዚአብሔር አብም ለአዳም የገባውን መሐላ ወይም ቃል ኪዳን ለመፈጸም አምስተኛው ሺሕ ተፈጽሞ ስድስተኛው ሺሕ ሲጋመስ በጽኑ ቀጠሮውና በታማኝ ቃሉ፤ ኃይሉና ክንዱ የሆነውን እግዚአብሔር ወልድ ወደዚህ ዓለም መላኩን ምሥጢሩ ያሳያል፤ በሌላም በኩል በዓቢይ ጾም ውስጥ ያሉት የመጀመርያዎቹ አምስት ሳምንታት የእግዚአብሔር አብና የአምስት ሺሕ ዓመታት ምሳሌ ናቸው፤ በመሆኑም የእግዚአብሔር አብ ምሳሌ እንደመሆናቸው መጠን ቅዱስ ያሬድ ጾመ ድጓውን የአብ ምሳሌ በሆነው በግእዝ እንዲቆም አድርጎታል፤ የአምስት ሺሕ ዘመን ምሳሌ እንደመሆናቸውም አምስት ሳምንታት ናቸው፤ የግእዝ ዜማ በባህርዩ ገንተር ያለ ዜማ መሆኑ በአምስት ሺሕ ዓመታት ውስጥ ሰዎች በጽኑ መከራ ሥጋና መከራ ነፍስ የነበሩ መሆናቸውን ምስጢሩ ይጠቁማል።

ለ. ዕዝል

ዕዝል የእግዚአብሔር ወልድ ምሳሌ ነው፤ ይኸውም የዕዝል ዜማ ስም እዛይ፤ ታዛይ ወይም ተደራቢ ማለት እንደሆነ ቀደም ሲል ተገልጿል፤ ይህ ስም ቅድመ ዓለም ከብ የተደወለው እግዚአብሔር ወልድ ድኅረ ዓለም ሰው ሆኖ በዚህ ዓለም ሲወለድ ቅድስት ድንግል ማርያም ያዘለችው መሆኑን ምሥጢሩ ያሳያል፤ የዕዝል ዜማ ከግእዝ ቀጥሎ እንደሚጠራ ከእግዚአብሔር አብ ቀጥሎም እግዚአብሔር ወልድ የሚጠራ መሆኑን በምሳሌነቱ ይገልጻል፤ የዕዝል ዜማ በባህርዩ አሳዛኝና አስለቃሽ እንደሆነ እግዚአብሔር ወልድም ሰውን ለማዳን የተቀበለው መከራ የሚያሳዝንና የሚያስለቅስ መሆኑን ምሥጢሩ ይገልጻል፤ ይህ የዕዝል ዜማ በዓቢይ ጾም ውስጥ በስድስተኛው ሳምንት በሰሙነ ገብርኤር ይቆማል፤ ይህም እግዚአብሔር ወልድ በስድስተኛው ሺሕ አጋማሽ ሰው ሆኖ መከራ በመቀበል ዓለምን ያዳነ መሆኑን ለመግለጽ ቅዱስ ያሬድ ስድስተኛውን ሳምንት የወልድ ምሳሌ በሆነው በዕዝል እንዲቆም አድርጎታል፤ ከዚህም ሌላ ዕዝል የእግዚአብሔር ወልድ ምሳሌ መሆኑ ይታወቅ ዘንድ ጌታ ታላላቅ የማዳን ሥራዎች በሠራባቸው ቀናትና ዘመናት ዕዝል እንጂ ግእዝ አይቀደስባቸውም፤ ለምሳሌ ከቀናት ትስብእት፤ ልደት፤ ጥምቀት፤ ሆሣዕና፤ ትንሣኤ ዕርገት ወዘተ ሲሆኑ ከዘመናት ደግሞ ንጉሡ ለሎሞን ክርስቶስን በሙሽራና በአበባ፤ ምእመናንን

ወደዚህ ዓለም መጥቶ የዓለም ቤዛ በመሆን ሰውን እንደሚያድን ነቢያት የተናገሩትን ትንቢት የሚታሰብበት ዘመን ስብከት፣ ክርስቶስ የተወለደበትንና የተጠመቀበትን የሚታወስበት ዘመን ልደት፣ ዘመን አስተርጓሚና ዘመን መርዓዊ፣ ክርስቶስ መከራ ተቀብሎ የሞተበት፣ የተነሣበት፣ ያረገበትና መንፈስ ቅዱስን ለሐዋርያት የሰጠበት ዘመን ትንሣኤና የጸራቅሊጦስ ሳምንት በዕዝል መቀደሳቸው ዕዝል የወልድ ምሳሌ በመሆኑና ለእኛ ሲል የተቀበለውን መከራ ለማስታወስ ነው።

ሐ. ዓራራይ

ዓራራይ የእግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ ምሳሌ ነው። ይኸውም የዓራራይ ዜማ ርኅራሄ ያለው ወይም አራጎራጊ የሆነ ልዩ ጣዕም ያለውና ልብን የሚመስጥ መሆኑ ከላይ ተገልጿል። በመሆኑም የዓራራይ ስም ከዕዝል ቀጥሎ እንደሚጠራ የእግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ ስምም ከእግዚአብሔር ወልድ ቀጥሎ የሚጠራ መሆኑን ይገልጻል። የዓራራይ ዜማ ባህርይ ጣዕም ያለው፣ ልብን የሚመስጥና አራጎራጊ እንደመሆኑ መጠን እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስም ረቂቁን መንፈስ ልደት ከመስጠት በተጨማሪ የመንግሥተ ሰማያት ርስት ዓረቦን /መያዢ/ በመስጠት በጣዕመ ጸጋ ላይ ሕይወትን የሚያድል፣ የምእመናንን ልብ በደስታ የሚሞላ፣ በርኅራሄው ኃጢአትን የሚያስተሠር መሆኑን ምሥጢሩ ያሳያል። ቅዱስ ያሬድ የዓራራይን ዜማ በዓቢይ ጸም ውስጥ ከዕዝል ቀጥሎ በሰሙነ ኒቆዲሞስ እንዲቆም አድርጎታል። ከዕዝል ቀጥሎ ዓራራይ መቆሙ ጌታ ቤዛ ዓለም ሆኖ በመስቀል መሥዋእትነት ከክፈለ በኋላ መንፈስ ቅዱስ ለሐዋርያት ከዚያም እስከ ዕለተ ምጽአት ለሚነሡ ምእመናን መሰጠቱን ያሳያል። ዜማው አራጎራጊ እንደሆነ ሁሉ መንፈስ ቅዱስም የምእመናንን ኃጢአት ይቅር እያለ በርኅራሄ የሚጠብቃቸው መሆኑን ምሥጢሩ ይገልጻል። በሌላም በኩል ቅዱስ ያሬድ የዓራራይን ዜማ በሰሙነ ኒቆዲሞስ እንዲቆም ማድረጉ ጌታ "ከውሃና ከመንፈስ ያልተወለደ ወደ እግዚአብሔር መንግሥት ሊገባ አይችልም ዮሐ.3፣5" ሲል የነገረው ለኒቆዲሞስ ነውና ዓራራይ የመንፈስ ቅዱስ ምሳሌ መሆኑን ለመግለጽ የመንፈስ ልደትን በተረዳ በኒቆዲሞስ ሳምንት እንዲቆም ሆነ። ከዚህም ሌላ ግእዝ፣ ዕዝልና ዓራራይ አብ የወልድ ወላዲ፣ የመንፈስ ቅዱስ አሥራጺ መሆኑን፣ ወልድም ከአብ የተወለደ መሆኑንና መንፈስ ቅዱስም ከአብ ብቻ የሠረፀ መሆኑን፣ በሚያስረዳ ሁኔታ ተጣምረው የሚዜሙበት ሁኔታ አለ። ይኸውም ግእዝ ከዕዝልና ከዓራራይ ተጣምሮ መገኘቱ አብ ወላዲና አሥራጺ መሆኑን ያሳያል። ለዚህም የደብረ ታቦሩ ሠለስት ወአመ ሰዱስ የሚለውና ዘበዳዊት የሚለው የቃና ዘገለላ አርባዕት ተጠቃሽ ናቸው። ዕዝልና ዓራራይ ግን በየትኛውም ስፍራ ተጣምረው ሲዜሙ አይገኙም። ይኸውም ወልድ ከአብ ብቻ ከሚወለድ፣ መንፈስ ቅዱስም ከአብ ብቻ ከሚሠርጽ በቀር ከወልድ የማይሠርጽ መሆኑን የሚያስረዳ ነው። በሌላ በኩል የሦስቱን አንድነትና እኩልነት ለመግለጽ የመሥዋዕት መለወጫ በሆነው አሐዱ አብ ቅዱስ አሐዱ ወልድ ቅዱስ አሐዱ ውሕቱ መንፈስ ቅዱስ በሚለው የቅዳሴ ዜማ ሦስቱም ድምፀ ዜማዎች በውስጡ ተሰባጥረው ይገኛሉ።

ክፍል 4

የቅዱስ ያሬድ ዜማ ትምህርት ቤት

ቅዱስ ያሬድ በብሉይና ሐዲስ ትርጓሜ መምህርነቱ ላይ አዲስ የሆነውን ሰማያዊ ዜማ በማስገኘቱና በማስተማሩ በጸጋ ላይ ጸጋ የተጐናጸፈ በመሆኑ በዓለም ላይ ተወዳዳሪ የማይገኝለት ታላቅ ሊቅ ነው። ሌሎች በዓለማችን የተነሡ ሊቃውንት መተርጉማን፣ ወይም ደራስያን፣ ወይም ደግሞ የምድራዊ ዜማ አዋቂዎች ሊሆኑ ይችላሉ። ቅዱስ ያሬድ ግን ከሌሎች የዓለም ሊቃውንት በተለየ መልኩ በተርጓሚነት ላይ ደራሲነት፣ በደራሲነት ላይ የሰማያዊ ዜማ ባለቤት፣ በዜማ ላይ ቅድስናና ብዕሪና ከምናኔና ከብቃት ጋራ ያሟላ የዓለማችን ብቸኛ የቤተ ክርስቲያን ቅዱስ ሊቅ ነው።